

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

Project on the Development of Co-operative Movement in Nonthaburi Province

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชณี โพธิ์แทน และคณะ

สิงหาคม 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

Project on the Development of Co-operative Movement in Nonthaburi Province

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชณี โพธิ์แทน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. นายชนพงศ์ โพธิ์แทน	กรมป่าไม้
3. นายสมศักดิ์ สุภาจรูญ	กรมส่งเสริมสหกรณ์
4. นายศักดิ์เดช ลีวิวัฒน์	กรมส่งเสริมสหกรณ์
5. นายเทียม เพชรจัน	สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด

ชุดโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร

(Executive Summary)

1. ชื่อโครงการ

โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

(Project on the Development of Co-operative Movement in Nonthaburi Province)

2. วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคน และองค์กรในการแก้ไขปัญหาความยากจน

3. กรอบแนวคิดในการทำงาน

3.1. เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ประเมินตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพเครือข่าย รู้พฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ และความยากจน

3.2. สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีเพื่อไปหนุนเสริมกลุ่ม องค์กร สหกรณ์

3.3. ศึกษากระบวนการผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

4. แนวทางการดำเนินงานของทีมวิจัยจังหวัดนนทบุรี

4.1 การร่วมประชุม เวทีสรุป และสังเคราะห์บทเรียนจากชุดโครงการวิจัย 9 จังหวัด

4.2 การร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

4.3 การดำเนินงานโครงการวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

4.3.1 การศึกษาสถานการณ์ และบทบาทการดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ประชาชน และเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ และอำเภอไทรน้อย

4.3.2 การตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์ องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ตามโครงการแก้ไขความยากจนของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน (ศตจ.) กระทรวงมหาดไทย

4.3.3 การจัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำกลุ่ม องค์กร สหกรณ์เรื่องการจัดทำกรอบทิศทาง การดำเนินงานขององค์กร และการเชื่อมโยงเครือข่าย

4.3.4 การจัดทำกรอบทิศทาง การดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์

4.3.5 การสนับสนุนการสร้างพันธมิตร และการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มต่างๆในพื้นที่

4.4 การร่วมประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมประสานงานกลางและจังหวัดอื่นๆ

5. ผลการดำเนินงานตามแผนการวิจัย

การดำเนินงานของทีมวิจัยได้ดำเนินการไปตามกระบวนการวิจัย และแผนการวิจัยทั้ง 5 ขั้นตอน แต่รูปแบบในการดำเนินงานได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และความเหมาะสม ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อเริ่มดำเนินการจริงในพื้นที่พบว่าสถานการณ์ และวัฒนธรรมของกลุ่มและองค์กรมีความแตกต่าง จากกลุ่ม องค์กรที่อยู่ในชนบท ทีมวิจัยจึงได้ประชุมหารือกันอีกครั้ง และมีความคิดเห็นว่า ถ้าดำเนินการตาม แผนที่วางไว้ทั้งหมดอาจจะไม่ทันเวลาและได้ผลตามที่คาดหมายไว้ จึงได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการ ดำเนินงานใหม่อีกครั้ง แต่ยังใช้กรอบการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ก่อนหน้านี้ทั้ง 5 ขั้นตอน

ทีมวิจัยได้ปรับกระบวนการและวิธีการใหม่ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการระดมความคิด จากทีมวิจัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่และผู้นำกลุ่มสหกรณ์ที่อยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน มีประสบการณ์เห็นการ ขับเคลื่อน และการคงอยู่ของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนครพนมมาพอสมควร จึงได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และแนวทางของการดำเนินงานว่าจะมุ่งเน้นกลุ่ม องค์กร ที่เชื่อมโยงกับ สหกรณ์ต่าง ๆ เป็นหลัก จากนั้นจึง จะกระจายสู่กลุ่มองค์กรภาคประชาชนอื่น ๆ การดำเนินงานจะเริ่มไปเป็นเครือข่าย ๆ ไป พร้อมการหนุน เสริม สร้างกระบวนการเรียนรู้ ไปตามศักยภาพและความพร้อมของกลุ่ม เน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายผ่าน กิจกรรมหลักร่วมกัน จนกระทั่งเมื่อเครือข่ายก่อตัว และสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเองในระดับหนึ่ง จึงจะ จัดการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายรวมทั้งหมด ดังนั้นจำนวนครั้งการจัดกิจกรรมของแต่ละกลุ่มเครือข่ายจะ แตกต่างกันไป ถ้ากลุ่มใดมีความสนใจ และความพร้อมทีมวิจัยจะมีกิจกรรมร่วมค่อนข้างมากบางกลุ่ม หรือ เครือข่ายถ้าดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปแล้วระยะหนึ่ง แต่กลุ่มไม่สนใจหรือไม่พร้อมในการเชื่อมโยงเครือข่าย ทีมวิจัยก็จะหนุนเสริมในประเด็นอื่น ๆ แทน

การชี้วัดว่าเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากน้อยแค่ไหน ปัจจัยสำคัญ ที่สุดคือ สมาชิก และกลุ่มแกนนำของเครือข่าวนั้น ๆ ว่า สนใจหรือพร้อมที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานต่อไป หรือไม่รวมทั้งปัจจัยแวดล้อม สถานการณ์ สภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตด้วย อย่างไรก็ตามการ ดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา 1 ปี พบว่าบางเครือข่ายก็เห็นชอบที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน แต่ยังไม่มีการจัดทำกรอบทิศทาง ทั้งนี้เนื่องจากสิ้นสุดโครงการวิจัยก่อน เช่น เครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต เกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เป็นต้น แต่ทีมวิจัยได้วางแผนไว้ว่าจะยังทำการหนุนเสริมเครือข่ายดังกล่าวต่อไป แม้จะสิ้นสุดโครงการแล้วก็ตาม บางเครือข่ายก็มีสัญญา บันทึกข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน เช่น เครือข่าย กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ บางเครือข่ายมีโครงสร้างองค์กร เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่การบริหารจัดการ และมี แผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น ชุมชนสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ที่ดำเนินงานเครือข่ายธุรกิจการเงิน และ เครือข่ายกลุ่มการค้าแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี (Account Trade) แต่บางเครือข่ายการขับเคลื่อน ตามรูปแบบที่ทางทีมวิจัยกำหนดยังไม่เป็นที่สนใจ เช่น เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ แต่เครือข่ายก็ยังสามารถ ดำเนินการผ่านกิจกรรมการจัดตลาดนัดขายสินค้าได้อยู่เสมอ แต่จะเป็นการรวมตัวแบบหลวม ๆ ไม่เน้นการ จัดทำกรอบทิศทาง หรือรูปแบบที่เป็นทางการเท่าไรนัก

โดยความสำเร็จของการเชื่อมโยงเครือข่ายที่แท้จริงต้องมีตัวชี้วัดประเมินทั้งที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินแล้วแต่ละเครือข่าย ซึ่งก็ต้องให้หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ทำการตรวจสอบประเมินผลต่อไป แต่ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีอย่างน้อยก็เป็นการสร้างเครือข่ายคุณค่าสหกรณ์ประกอบไปด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันจากคนสู่คน จากกลุ่มหนึ่งไปอีกกลุ่มหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่งอันจะนำไปสู่ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง เมื่อคนมีศักยภาพและความพร้อมก็จะสามารถเข้าไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร และพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม เศรษฐกิจระดับฐานรากจะเข้มแข็งและยั่งยืน การสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรมีการวางแผนในลักษณะของกรอบทิศทางการทำงานที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมจะช่วยสร้างควมมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งแก่องค์กร อันจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศที่นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชนจะช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน วิทยาการ เทคโนโลยีร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียและเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม และการได้รับโอกาสการหนุนเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว

6.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1.เป็นการสร้างคุณค่าสหกรณ์ (Cooperative Value) ซึ่งประกอบไปด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมมือกัน การประหยัด จริยธรรม ให้กับคนในชุมชนผ่านกระบวนการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) จากคนสู่คน จากกลุ่มหนึ่งไปอีกกลุ่มหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่งอันจะนำไปสู่ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง

6.2.เมื่อคนมีศักยภาพและความพร้อมจะสามารถเข้าไปสู่ส่วนรวมในการพัฒนาองค์กร พัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม เศรษฐกิจระดับฐานรากจะเข้มแข็งและยั่งยืน

6.3.การสนับสนุนให้กลุ่ม/องค์กรมีการวางแผนในลักษณะของกรอบทิศทางการทำงานที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมจะช่วยสร้างควมมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งแก่องค์กร อันจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน

6.4.การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนจะช่วยให้เกิดการประหยัดด้านเศรษฐกิจ โดยมีการใช้ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน วิทยาการ/เทคโนโลยีร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียและเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม

6.5.การได้รับโอกาสการหนุนเสริมของหน่วยงาน/ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเมื่อโครงการสิ้นสุด

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคน และองค์กรในการแก้ไขปัญหาความยากจน ปัจจุบันกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมีจำนวนมากขึ้นตามการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และเกิดขึ้นเองตามความสมัครใจของประชาชนในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มองค์กรภาคประชาชนมีจำนวนมากกว่าสหกรณ์ที่จดทะเบียน โดยสหกรณ์ที่จดทะเบียนประกอบด้วยสหกรณ์ 4 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ ภายใต้การบริหารจัดการของประธาน ผู้จัดการ คณะกรรมการฯ ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้พบว่าจังหวัดนนทบุรีมีจำนวนผู้ขอขึ้นทะเบียนคนจนทั้งหมด 58,379 คน หรือร้อยละ 6.02 จากประชากรทั้งหมด 969,872 คน โดยในกลุ่ม องค์กร สหกรณ์เป้าหมายในการวิจัย มีจำนวนคนขอขึ้นทะเบียนคนจนจำนวน 534 คน จากสมาชิกทั้งหมด 8,089 คน หรือร้อยละ 6.6 และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ขอขึ้นทะเบียนทั้งหมด จำนวนสมาชิกดังกล่าวขอขึ้นทะเบียนคนจนเพียงร้อยละ 1 ของจำนวนคนขอขึ้นทะเบียนคนจนทั้งหมดของจังหวัดนนทบุรี

กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าที่มิวิจัยได้มีการสนับสนุนการสร้างพันธมิตร และการเชื่อมโยงเครือข่ายในหลากหลายรูปแบบ โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเครือข่าย ตามโอกาสรวมทั้งการเป็นที่ปรึกษา การกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ และกำลังใจให้แก่กลุ่มผู้นำเครือข่าย พร้อมทั้งหนุนเสริมตามความต้องการของเครือข่ายนั้น ๆ โดยเน้นการสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในแต่ละกลุ่มเครือข่าย ในการดำเนินงานดังกล่าวที่มิวิจัยได้ใช้กระบวนการต่อยอดจากกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ หรือเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยเครือข่ายที่มิวิจัยใช้เป็นแกนนำหลัก ได้แก่ ชุมชนสหกรณ์นนทบุรี จำกัด เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานด้านเครือข่ายธุรกิจการเงิน เครือข่ายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยการหักบัญชี (Account Trade) และใช้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ นอกจากนี้ได้เชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ และเครือข่ายผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เป็นต้น โดยเครือข่ายดังกล่าวมีการวางกรอบทิศทาง และรูปแบบการดำเนินงานแตกต่างกันไปตามลักษณะของเครือข่าย และความพร้อมขององค์กรสมาชิก สุดท้ายโครงการวิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เครือข่ายต่างๆ ได้มีโอกาสรู้จักพูดคุยแลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจ สร้างสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งเป็นเวทีที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ โดยความสำเร็จของการเชื่อมโยงเครือข่ายที่แท้จริง ต้องมีตัวชี้วัดประเมินทั้งที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินแล้วแต่เครือข่าย ซึ่งก็ต้องให้หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ทำการตรวจสอบประเมินผลต่อไป แต่ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีอย่างน้อยก็เป็นการสร้างคุณค่าสหกรณ์ ประกอบไปด้วยการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน การร่วมมือกัน จากคนสู่คน จากกลุ่มหนึ่งไปอีกรวมหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่ง อันจะนำไปสู่ชุมชนและสังคมเข้มแข็งอันจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาค่าความยากจน

ABSTRACT

The research on the Co-operatives development process project in Nonthaburi Province had the objective to enhance the networks of groups/public organizations and cooperatives in the province to establish the development potential for the poverty solution. At present, the number of groups, organizations and cooperatives in Nonthaburi Province has been increased due to the support of the government officers, private development organizations and voluntary of local people. According to the study, more public organizations were registered when compared with the registered cooperatives. The registered cooperatives comprised 4 types, that is, agricultural cooperatives, saving cooperatives, consumer cooperatives and service cooperatives. The cooperatives were managed and organized by the chairman, manager, committee etc. According to the research, 58,379 from 969,872 persons in Nonthaburi Province or 6.02% were registered as the poor citizen. From the target groups, organizations and cooperatives, 534 from 8,089 members or 6.6% were registered as the poor citizen. Comparing with the total number of poor citizen, therefore, only 1% of the members were recognized as the poor.

Concerning the establishment of valuable networks, the alliance groups and various networks had to be provided by the public participation, consultation, encouragement, motivation and inspiration for the network leaders. In addition, the requirements of the networks should be fulfilled emphasizing on the exchange of knowledge and enhancement of relationship. The researcher used and expanded the existing procedures of groups, organizations, cooperatives and networks in the province. The main network of this research was Nonthaburi Community Cooperative, which was used as the connection of financial performance, exchange of products, account trade and learning network. Then, the connection was expanded to the establishment of network of farmers, occupational cooperative and organic agriculturists. It could be mentioned that the framework and performance of the networks were different based on the characteristics of networks and readiness of the members. At the final stage, the workshop was organized to provide the opportunity for the networks to exchange knowledge and enhance the understanding and relationship. In addition, the success of network connection should be evaluated by the indicators established or by the government agencies. Concerning the expected benefits, the Co-operatives development process project in Nonthaburi Province should provide the value, cooperation and coordination among the group and organization leading not only to the strong community and society but also to the economic development and naturally the poverty solution.

คำนำ

โครงการวิจัยการพัฒนากระบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้นำกลุ่ม องค์กรในลักษณะของการสร้างเครือข่ายคุณค่าสหกรณ์ให้ตระหนักถึงการร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปรับกระบวนการทัศน์ และวิถีคิดเชิงบูรณาการให้แก่ผู้นำให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กร รวมทั้งการหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำกรอบทิศทาง การดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร โดยคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงแล้วหนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

รูปแบบในการดำเนินการของทีมวิจัยได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ความเหมาะสม และหนุนเสริม สร้างกระบวนการเรียนรู้ ไปตามศักยภาพ และความพร้อมของกลุ่มนั้นๆ โดยเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายผ่านกิจกรรมหลักร่วมกัน จนกระทั่งเมื่อเครือข่ายก่อตัวและสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเองในระดับหนึ่งแล้ว จึงดำเนินการจัดการประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายรวมทั้งหมด ถึงอย่างไรก็ตามการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา 1 ปี พบว่ามีบางเครือข่ายที่เห็นชอบเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นกลุ่มที่ชัดเจนมากขึ้นในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน มีการจัดทำกรอบทิศทาง หรือรูปแบบดำเนินงานที่เป็นทางการและชัดเจน แต่บางเครือข่ายก็ยังมองว่าการขับเคลื่อนตามรูปแบบที่ทางทีมวิจัยดำเนินการไม่เป็นที่สนใจ ซึ่งทำให้การดำเนินงานก็พบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ทั้งในทีมวิจัย กลุ่ม องค์กรที่ทำการศึกษา ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เครือข่ายที่เกิดขึ้นทีมวิจัยก็หวังว่าจะช่วยหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคน และองค์กรมีการใช้ทรัพยากร เงินทุน วิทยาการ เทคโนโลยีร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียและเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม ในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง ตามเป้าหมายโครงการฯที่วางไว้

ทีมวิจัย

สิงหาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี	1
1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่ม องค์กร และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ก่อนการดำเนินงานวิจัย	10
1.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี	23
1.4 การวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค ของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ และเครือข่ายพันธมิตรเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี	25
1.5 สรุป	28
บทที่ 2 บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี	30
2.1 แหล่งข้อมูล / วิธีการเก็บข้อมูล	30
2.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการขอขึ้นทะเบียนคนจนของจังหวัดนนทบุรี	31
2.3 สรุป	38
บทที่ 3 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย	40
3.1 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย	40
3.2 ปัจจัยที่ทำให้การสร้างเครือข่ายประสบความสำเร็จ	52
3.3 สรุป	53
บทที่ 4 เครือข่ายที่เกิดขึ้น	54
4.1 เครือข่ายธุรกิจการเงินชุมชนสหกรณ์นนทบุรี จำกัด	54
4.2 เครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี	69
4.3 เครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์	80
4.4 เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์	91
4.5 เครือข่ายผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ	96
บทที่ 5 บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน	103
5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์	103
5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหา ความยากจน	103

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุป และข้อเสนอแนะ	106
6.1 สรุปผลการดำเนินการ	106
6.2 ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัย และทีมวิจัยได้รับ	109
6.3 ข้อเสนอแนะ	110
เอกสารอ้างอิง	111
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก	113
ภาคผนวก ข	123

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	6
2	6
3	9
4	13
5	22
6	23
7	33
8	34
9	35
10	36
11	44
12	63
13	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1 ประเภทสหกรณ์ที่จดทะเบียน จังหวัดนนทบุรี	114
2 รายชื่อกลุ่มอาชีพสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี	116
3 ทะเบียนรายชื่อกลุ่มอาชีพ จังหวัดนนทบุรี ภายใต้การส่งเสริม ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี	119
4 รายชื่อวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนนทบุรีที่ได้รับการอนุมัติการจดทะเบียน	121
5 สรุปลงบคูลชุมชนสหกรณ์นนทบุรี จำกัด ประจำปี 2546 – 2549	124

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	สัญลักษณ์ต่าง ๆ ประจำจังหวัดนนทบุรี	2
2	แผนที่การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดนนทบุรี	5
3	สมาชิกของชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด	55
4	ปริมาณธุรกิจและการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินของ ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด ปี 2547	58
5	ปริมาณธุรกิจและการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินของ ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด ปี 2548	58
6	ปริมาณธุรกิจและการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินของ ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด ปี 2549	59
7	กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มธุรกิจการเงินชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด	68
8	ลักษณะเครือข่ายกลุ่มแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี ปี 2548	75
9	กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบการหักบัญชี	79
10	ลักษณะเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ จังหวัดนนทบุรี	85
11	กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ จังหวัดนนทบุรี	90
12	ลักษณะเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี	93
13	กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี	95
14	ลักษณะเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ จังหวัดนนทบุรี	98
15	กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ จังหวัดนนทบุรี	99
16	กิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มต่างๆ และสร้างพันธมิตรธุรกิจสหกรณ์	101
17	ลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มต่างๆ และสร้างพันธมิตรธุรกิจสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี

1.1.1 ประวัติความเป็นมา

นนทบุรีเป็นเมืองเก่าแก่มากมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 400 ปี เป็นเมืองสำคัญที่ตั้งอยู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาเช่นเดียวกับเมืองธนบุรี ที่ตั้งแห่งแรกเรียกว่า บ้านตลาดขวัญ ต่อมาได้ยกฐานะเป็นเมืองนนทบุรี เมื่อ ปี พ.ศ. 2092 ในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ตัวเมืองนนทบุรีแต่เดิมตั้งอยู่ที่ตำบลบางกระสอ ชุมชนมีความเจริญมากขึ้น จึงได้มีการขยายตัวไปตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งในอดีตพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำ ลำคลอง เป็นสวนผลไม้ที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดเกล้าให้ย้ายที่ตั้งเมืองนนทบุรี จากบริเวณบ้านตลาดขวัญไปตั้งบริเวณปากแม่น้ำอ้อม ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาได้เปลี่ยนทิศทางการไหล บริเวณดังกล่าวจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ข้าศึกจะยกทัพมาประชิดพระนครได้ง่าย ต่อมาในปี พ.ศ.2265 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระได้โปรดเกล้าให้มีการขุดคลองลัดเกร็ด เพื่อลดระยะทางของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลคดเคี้ยว

ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ประกอบด้วยหลายชนชาติ ทั้งคนไทย จีน มอญ และแขก โดยชนชาติไทยมีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าแต่เดิมอยู่ที่ใด ย้ายมาจากไหน รองลงมาได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายจีนไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเช่นกันว่าเข้ามาอยู่ในจังหวัดนนทบุรีเมื่อไรแต่คาดว่าเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา

ในกรณีชาวไทยเชื้อสายมอญ เป็นกลุ่มคนมอญที่อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.2317 ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด และในปี พ.ศ.2358 สมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีมอญอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาครั้ง ซึ่งได้โปรดเกล้าให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เมืองปทุมธานี เมืองนนทบุรี และเมืองนครเขื่อนขันธ์ (อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ) โดยกลุ่มที่อาศัยอยู่เมืองนนทบุรีตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เกาะเกร็ด

ส่วนชาวไทยอิสลามเชื้อสายปัตตานี อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณตำบลบางกระสอ และที่บ้านตลาดแก้ว ตำบลตะนาวศรี อำเภอเมืองตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่ชาวไทยอิสลามที่บ้านท่าอิฐ บ้านบางบัวทอง เป็นชาวไทยอิสลามเชื้อสายไทรบุรีที่อพยพเข้ามาอยู่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ปัจจุบันเชื้อสายของชาวไทยอิสลามกลุ่มนี้จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในตำบลท่าอิฐ ตำบลพิมลราช ตำบลละหาร ตำบลลำโพ และตำบลบางบัวทอง เป็นต้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าให้เปลี่ยนชื่อเมืองนนทบุรี จากเมืองนนบุรีศรีมหาสมุทรเป็นเมืองนนทบุรีศรีมหาอุทยาน ต่อมาในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายที่ทำการอำเภอเมือง
นนทบุรีจากปาก

แม่น้ำอ้อม ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาไปตั้งยังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ บริเวณปากคลอง
บางซื่อฝั่งใต้ โดยมีสัญลักษณ์ คำขวัญ และวิสัยทัศน์ประจำจังหวัดดังแสดงในภาพที่ 1

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด คือ ภาพหม้อน้ำลายวิจิตร ซึ่งมีความหมายว่า ชาวจังหวัด
นนทบุรีมีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา โดยยึดถือเป็นอาชีพ และมีชื่อเสียงมาช้านาน

คำขวัญจังหวัด คือ พระตำหนักสง่างาม ลือนามสวนสมเด็จพระ เกษะเกร็ดแหล่งดิน
เผา วัดเก่านามระบือ เลื่องลือทุเรียนนนท์ งามน่ายลศูนย์ราชการ

วิสัยทัศน์ คือ นนทบุรีที่อยู่อาศัยชั้นนำของคนทุกระดับ พร้อมสรรพธุรกิจภาค
บริการได้มาตรฐาน

สัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

ธงประจำจังหวัดนนทบุรี

นนทรี ต้นไม้ประจำจังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์ต่าง ๆ ประจำจังหวัดนนทบุรี

1.1.2 ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เป็นจังหวัด 1 ใน 5 จังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 622.303 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 388,939 ไร่ ตั้งอยู่บนเส้นรุ้งที่ 13 องศา 47 ลิปดา ถึงเส้นรุ้งที่ 14 องศา 04 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 34 ลิปดา ถึงเส้นแวงที่ 100 องศา 15 ลิปดาตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดปทุมธานี

1.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศ

ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลางจังหวัดในแนวเหนือ-ใต้ ทำให้พื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ฟังตะวันออกและฟังตะวันตก พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงในฤดูน้ำหลาก มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 1-2 เมตร ลักษณะดินเป็นดินเหนียว และทราย ซึ่งมีทั้งทรายบกและทรายแม่น้ำอันเป็นวัสดุคิพที่ใช้ในการก่อสร้าง สำหรับดินเหนียวก็นำไปใช้ในการทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อของจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ก็มีการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณส่วนโค้งของแม่น้ำที่บ้านแหลมจึงทำให้เกิดเกาะเกร็ดที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมและคลองที่ขุดใหม่กลายเป็นแม่น้ำซึ่งเดิมชื่อว่า คลองลัดเกร็ด เป็นคลองที่ขุดมาตั้งแต่ พ.ศ.2264 ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ นอกจากนี้ยังมีคลองอีกกว่า 100 สายกระจายอยู่เต็มพื้นที่ทั้งคลองตามธรรมชาติ และคลองที่ขุดใหม่ทั้งสั้นและยาวเชื่อมโยงติดต่อกันเหมือนใยแมงมุม ซึ่งราษฎรได้ใช้เป็นแหล่งน้ำในการทำ การเกษตร และเป็นเส้นทางสัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด คลองทั้งหมดจะเชื่อมโยงไปสู่แม่น้ำเจ้าพระยา คลองที่สำคัญได้แก่ คลองแม่น้ำอ้อม คลองบางพูด คลองพระอุดม คลองข่อย คลองบางตะไนย์ คลองบางม่วง คลองพระพิมล คลองบางคูวัด และคลองขุนศรี เป็นต้น โดยย่านชุมชนหนาแน่นจะพบเห็นตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และริมคลองสายต่างๆ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นสวนผลไม้มีน้ำท่วมอยู่เสมอ แต่ปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ได้อพยพมาจากทุกภาคของประเทศ พื้นที่บางส่วนของอำเภอยังเป็นที่ยังรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางใหญ่ มีการจัดสรรที่ดินและก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอย่างหนาแน่น เป็นต้น

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปเป็นแบบร้อนชื้นเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานครและพื้นที่จังหวัดในภาคกลางของประเทศ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม ถึง เดือนมกราคม จากข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี (2548) พบว่า ในปี พ.ศ.2547 จังหวัดนนทบุรีมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 25.0 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนวัดได้ประมาณ 1,160.4 มิลลิเมตร และเดือนที่ฝนตกมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคม ปริมาณน้ำฝนวัดได้ประมาณ 230 มิลลิเมตร โดยมีจำนวนวันที่ฝนตกทั้งสิ้น 102 วัน

1.1.4 ประชากรและการปกครอง

จังหวัดนนทบุรีแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 6 อำเภอ 52 ตำบล 301 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง และอำเภอไทรน้อย โดยได้จัดแบ่งเขตการปกครองออกเป็นเทศบาลนคร 2 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 6 ตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล 36 แห่ง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 2

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี (2548) พบว่า ในปี พ.ศ. 2547 จังหวัดนนทบุรีมีประชากรมีทั้งสิ้น 942,292 คน แบ่งเป็นเพศชาย 448,399 คน และเพศหญิง 493,893 คน จำนวนประชากรชายคิดเป็นร้อยละ 47.60 และประชากรหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.40 ของประชากรทั้งหมด ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 1514.20 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง รองลงมาได้แก่ อำเภอปากเกร็ด และอำเภอบางบัวทอง ตามลำดับ (ตารางที่ 2) โดยประชากรร้อยละ 62.20 อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ส่วนที่เหลือร้อยละ 37.80 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล นอกจากนี้ยังมีประชากรแฝงที่พักอาศัยตามคอนโดมิเนียม หอพัก และบ้านจัดสรรรวมแล้วกว่า 1 ล้านคน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 92.14 ศาสนาอิสลามร้อยละ 6.10 ศาสนาคริสต์ และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 1.76

ตารางที่ 1 เนื้อที่และเขตการปกครองของจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2547

อำเภอ	เนื้อที่ (ตร.กม.)	เขตการปกครอง						บ้าน
		เทศบาล นคร	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	อบต.	ตำบล	หมู่บ้าน	
เมืองนนทบุรี	77.018	1	-	2	3	10	26	128,727
ปากเกร็ด	89.023	1	-	-	7	12	51	97,673
บางกรวย	57.408	-	1	1	6	9	26	33,604
บางใหญ่	96.398	-	-	2	6	6	62	33,780
บางบัวทอง	116.439	-	1	-	7	8	73	91,368
ไทรน้อย	186.017	-	-	1	7	7	63	19,279
รวม	622	2	2	6	36	52	301	404,431

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี (2548)

ตารางที่ 2 จำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร จังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2547

อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			ความหนาแน่นของ ประชากร(ต่อ ตร.กม.)
	ชาย	หญิง	รวม	
เมืองนนทบุรี	165,654	178,078	343,732	4,463.01
ปากเกร็ด	93,993	104,666	198,659	2,231.55
บางกรวย	41,516	46,651	88,167	1,535.80
บางใหญ่	35,107	38,944	74,051	768.18
บางบัวทอง	88,067	99,656	187,723	1,612.20
ไทรน้อย	24,062	25,898	49,960	268.58
รวม	448,399	493,893	942,292	1,514.20

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี (2548)

ปัจจุบันผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรีนั้นเป็นคนไทยที่อพยพมาจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศทั้งนี้เนื่องจากนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีปริมาณการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและด้วยเหตุที่เป็นหนึ่งในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพฯ ฯ ซึ่งนอกจากจะอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ ฯ แล้วก็ยังคงความเป็นสังคมเมืองกึ่งชนบทอยู่บ้าง คนจากทุกภูมิภาคจึงมาพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดนนทบุรีเพื่อความสะดวกในการเดินทางเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ฯ ดังนั้นความพลุกพล่านความหนาแน่นของประชากร และยวดยานพาหนะจึงไม่แตกต่างจากกรุงเทพฯ ฯ มากนัก

1.1.5 การประกอบอาชีพ

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ที่ราบลุ่มดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยามีน้ำท่วมถึงทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม ดินเป็นดินตะกอนที่เกิดจากการพัดพามาของแม่น้ำ จึงมีความอุดมสมบูรณ์มากเหมาะแก่การเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาข้าว และทำสวนผลไม้ ซึ่งชาวเมืองนนทบุรีมีอาชีพการทำสวนผลไม้มาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยสวนผลไม้ย่านเมืองนนทบุรี เรียกว่า สวนใน คือ สวนตามลำน้ำเจ้าพระยาตั้งแต่เมืองนนทบุรีถึงเมืองธนบุรี หรือบางกอก ลักษณะของสวนมีการยกคันดินหรือยกร่องเพื่อปลูกต้นไม้เป็นการป้องกันน้ำท่วม ส่วนพื้นที่สวนที่อยู่ติดแม่น้ำมีน้ำท่วมในฤดูฝน เรียกว่า สวนเชิงเลน สำหรับสวนที่อยู่ห่างออกไปจากแม่น้ำไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมมากหรือบ่อยนัก เรียกว่า สวนดอน ผลไม้ที่มีชื่อเสียงของสวนเมืองนนทบุรีมาเป็นเวลาช้านาน ได้แก่ ทุเรียน กระท้อน มะปรางหวาน มังคุด และลิ้นจี่ ผลไม้ที่ทำชื่อเสียงให้กับจังหวัดก็คือ ทุเรียนเมืองนนท์

จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี (2546) พบว่าในปี พ.ศ. 2546 จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดประมาณ 189,458 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 49 ของพื้นที่จังหวัด มีครัวเรือนเกษตรกรประมาณ 22,729 ครัวเรือน โดยมีครัวเรือนที่ทำสวนไม้ผล ประมาณ 15,070 ราย พื้นที่ประมาณ 53,009 ไร่ ครัวเรือนที่ทำนาประมาณ 5,938 ราย พื้นที่ประมาณ 121,079 ไร่ ทำสวนผักประมาณ 3,809 ราย พื้นที่ประมาณ 15,175 ไร่ ทำไม้ดอกไม้ประดับประมาณ 1,679 ราย พื้นที่ประมาณ 6,393 ไร่ นอกจากนั้นยังมีอาชีพประมง โดยเฉพาะการเลี้ยงปลาน้ำจืดต่าง ๆ จำนวนประมาณ 3,187 ราย เลี้ยงปลาสัตว์ เช่น แพะ ไก่ ฯลฯ จำนวนประมาณ 1,742 ราย รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมสิ่งทอ/เครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน จำพวกจักรสาน สานแข่งปลาทุ บันหม้อดิน และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น อย่างไรก็ตามความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เข้ามาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีเนื่องมาจากจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดปริมณฑลอยู่ใกล้พื้นที่กรุงเทพฯ ฯ และมีศักยภาพในการขยายตัวทางธุรกิจ ทั้งการเป็นพื้นที่ตั้งชุมชน อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมต่าง ๆ ซึ่งการขยายตัวดังกล่าว ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดนนทบุรีลดจำนวนลง เพื่อปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ใช้

ประโยชน์อื่น ๆ เช่น ศูนย์ราชการ คอนโดมิเนียม บ้านจัดสรร และโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีคงเหลือพื้นที่ทำการเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 49 ของพื้นที่จังหวัด

ในปี พ.ศ. 2547 จังหวัดนนทบุรี ประชากรมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 26,658 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน หรือ ประมาณ 319,896 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (สำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี, 2548) โดยรายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรมรองลงมาเป็นสาขาการก่อสร้าง สาขาบริการ สาขาการค้าส่งและการค้าปลีก สาขาธนาคาร การประกันภัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ส่วนสาขาเกษตรกรรมทำรายได้เป็นอันดับ 6 ของจังหวัด รายจ่ายเฉลี่ยประมาณ 20,357 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน หรือประมาณ 244,284 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี (สำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี, 2548)

1.1.6 การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดนนทบุรีมีทางหลวงจังหวัด และทางหลวงแผ่นดินเพื่อใช้ในการสัญจร แต่ประสบปัญหาด้านการจราจรติดขัด เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะถนนสายหลักที่ผ่านเข้าออกระหว่างจังหวัดนนทบุรี และกรุงเทพมหานคร และถนนที่มีหมู่บ้านจัดสรรตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามนอกจากถนนสายต่าง ๆ จังหวัดนนทบุรียังมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญอีกเส้นทางคือ ทางน้ำเคยเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญในอดีต แต่ปัจจุบันได้ลดความสำคัญลงไปบ้างเนื่องจากความสะดวกและความคล่องตัวในการคมนาคมทางบกมีมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีการขนส่งทางน้ำติดต่อภายในจังหวัด และระหว่างจังหวัด โดยใช้แม่น้ำเจ้าพระยาและคลองต่างๆประมาณ 90 สาย ได้แก่ คลองบางขุนศรี คลองพระพิมลราช คลองบางใหญ่ คลองอ้อม และคลองมหาสวัสดิ์ เป็นต้น ทางบกมีถนนสายสำคัญ 19 สาย ได้แก่ ถนนพินุลย์สงคราม ถนนติวานนท์ ถนนงามวงศ์วาน ถนนแจ้งวัฒนะ ถนนสนามบินน้ำ ถนนรัตนาธิเบศร์ ถนนบางบัวทอง และถนนราชพฤกษ์ เป็นต้น

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปด้านการเกษตร จังหวัดนนทบุรี

ข้อมูล	อำเภอ						รวม
	เมืองนนทบุรี	ปากเกร็ด	บางกรวย	บางใหญ่	บางบัวทอง	ไทรน้อย	
ระยะทางจากจังหวัด	0	10	7	9	20	28	-
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	48,136	55,640	35,880	60,249	72,774	116,264	388,939
พื้นที่เกษตร (ไร่)	13,191	21,109	21,500	29,071	39,222	65,365	189,458
ครัวเรือนเกษตร	3,864	3,451	4,561	3,598	3,142	4,113	22,729
ข้าว (ราย/ไร่)	12/315	504/12,723	21/490	895/17,875	1,542/31,208	2,964/75,468	5,938/121,079
พืชไร่ (ราย/ไร่)	2/4	-	6/12	-	-	75/318	83/334
ไม้ผล (ราย/ไร่)	3,682/11,470	3,018/10,491	2,799/81,502	237/85,411	1,642/6,046	1,692/8,311	15,070/53,009
ผัก (ราย/ไร่)	3/5.5	183/243	1,346/4,682	751/2,985	563/3,767	963/3,493	3,809/15,175
ไม้ดอก (ราย/ไร่)	3/3	45/54	696/2,413	689/3,210	105/162	141/551	1,679/6,393
ประมง (ราย)	167	871	71	110	574	1,394	3,187
ปศุสัตว์ (ราย)	2	384	6	71	551	728	1,742
ศูนย์บริการและถ่ายทอด	4	7	9	6	7	7	40
ศูนย์ผลิตข้าวชุมชนฯ	-	4	1	3	6	12	26
โครงการชลประทาน	-	1	-	-	1	-	2
เกษตรกรผู้นำ	6	6	28	35	6	10	91

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี (2546)

1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่ม องค์กร และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ก่อนการดำเนินงานวิจัย

1.2.1 บทบาท ภารกิจ ของกลุ่ม / องค์กร และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร วิถีชีวิตของคนในจังหวัดนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) **วิถีชีวิตคนเมือง** ซึ่งจะพบเห็นมากในพื้นที่เมืองที่มีความเจริญ ประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่น หรือพื้นที่ที่เป็นคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ เช่น บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม ฯลฯ วิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้มักจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ต่างคนต่างอยู่ กิจกรรมร่วมในลักษณะการรวมกลุ่ม หรือกิจกรรมทางสังคมมักจะไม่ค่อยมีส่วนร่วม

2) **วิถีชีวิตกึ่งเมืองกึ่งชนบท** ชุมชนส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรี จะมีวิถีชีวิตรูปแบบนี้กล่าวคือ มักจะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่เคยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน แต่เมืองและความเจริญต่าง ๆ ได้ขยายตัวเข้ามามากขึ้น การดำรงชีวิตมักจะมีใกล้เคียงกับวิถีชีวิตคนเมือง เช่น ความเร่งรีบในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การให้ความสำคัญกับความเจริญด้านวัตถุ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์ในชุมชน มีระบบเครือญาติ หรือการพึ่งพากันในชุมชนอยู่บ้าง โดยบางพื้นที่ก็ยังมีกรรวมกลุ่ม จัดกิจกรรมต่าง ๆ แต่มีแนวโน้มจะลดลง

3) **วิถีชีวิตชนบท** ปัจจุบันพบเห็นได้น้อยลง เนื่องจากความเจริญต่าง ๆ ได้เข้าไปถึงเกือบทุกพื้นที่ แต่ยังมีบางชุมชนที่ดำรงชีวิตอยู่ มีความใกล้ชิด ช่วยเหลือกันและกัน

ซึ่งวิถีชีวิตดังกล่าวมีผลต่อการรวมตัว จัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ และพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง ก่อนเริ่มดำเนินงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ทีมวิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานจังหวัด เป็นต้น พบว่าจังหวัดนนทบุรี มีกลุ่มองค์กรและสหกรณ์เป็นจำนวนมากทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ บริษัท ห้างร้าน และองค์กรต่าง ๆ ทำให้มีรูปแบบการรวมตัวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีตามประเภทสหกรณ์ที่จดทะเบียนและสหกรณ์ภาคประชาชน ได้ดังต่อไปนี้

1) สหกรณ์ที่จดทะเบียน

ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่ามีสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 จำนวน 64 สหกรณ์ และในจำนวนนี้มีสหกรณ์ที่ชำระบัญชีไปแล้ว จำนวน 8 สหกรณ์ คงเหลือสหกรณ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันจำนวน 56 สหกรณ์ จำแนกได้ 4 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) สหกรณ์การเกษตร ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีมีสหกรณ์การเกษตร จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมื่องนนทบุรี จำกัด สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. นนทบุรี จำกัด และสหกรณ์ผู้ผลิตและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับนนทบุรี จำกัด และมีชุมนุมสหกรณ์ 1 แห่ง ได้แก่ ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด (ตารางภาคผนวกที่ 1)

โดยบริบทของสหกรณ์ประเภทนี้จะมุ่งดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์เพื่อให้บริการแก่สมาชิกอย่างครบวงจร แต่สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ก็ยังคงดำเนินธุรกิจการให้กู้เงินเป็นหลัก ส่วนการรับเงินฝากก็เริ่มมีปริมาณธุรกิจมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสหกรณ์ให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าสถาบันการเงินอื่น โดยเฉพาะในช่วงที่มีเศรษฐกิจตกต่ำและพบว่าปัญหาของสหกรณ์การเกษตรที่มีทุนดำเนินงานมาก ดำเนินงานมานานมักจะดำเนินธุรกิจหลายด้าน ทั้งธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจซื้อ ธุรกิจขาย ธุรกิจการแปรรูป ตลอดจนธุรกิจปั้มน้ำมัน ซึ่งพบว่าสหกรณ์การเกษตรบางแห่งมีบทบาทการดำเนินงานได้ครบวงจรในการให้บริการแก่สมาชิกและยังมีการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ในจังหวัดและภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตามพบว่าสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ยังไม่มีแผนการวางแผนธุรกิจ จึงทำให้บางธุรกิจประสบปัญหาขาดทุน โดยเฉพาะธุรกิจที่คณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการสหกรณ์ที่ไม่มีทักษะหรือประสบการณ์ด้านธุรกิจ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันทางธุรกิจกับภาคเอกชนได้ อาทิเช่น ธุรกิจโรงสี หรือธุรกิจอื่น ๆ ที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้สหกรณ์การเกษตรดำเนินการแต่สมาชิกสหกรณ์ยังไม่เห็นความสำคัญ ทำให้การเข้าร่วมหรือใช้บริการในธุรกิจนั้น ๆ น้อย ส่งผลกระทบต่อทุนดำเนินงานและภาพลักษณ์ของสหกรณ์ อย่างไรก็ตามพบว่าบริการของสหกรณ์การเกษตรที่จำเป็น ได้แก่ การส่งเสริมการเกษตร เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การลดต้นทุน และเพิ่มรายได้แก่สมาชิก ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่สหกรณ์การเกษตรควรดำเนินการก็ได้ดำเนินการ จึงทำให้สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ยังมิได้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพของสมาชิกซึ่งเป็นเกษตรกรอย่างที่ควรจะเป็น

นอกจากนั้นยังมีสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. : สกต.ซึ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการให้บริการด้านการตลาดแก่สมาชิกซึ่งเป็นทั้งเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรและมีพื้นที่ดำเนินงานอยู่ในระดับจังหวัด

รายละเอียดข้อมูลของสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เท่าที่สามารถรวบรวมได้จากข้อมูลทุติยภูมิ ดังแสดงในตารางที่ 4 ซึ่งจะพบว่าสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรหลักในทั้ง 6 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี มีงบดุลที่มีกำไรสุทธิ ยกเว้นสหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด นอกจากนั้นยังพบว่าบางสหกรณ์มีปริมาณเงินฝากของสมาชิกค่อนข้างสูง เช่น สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด ที่มีปริมาณเงินฝากในปี 2548 สูงถึงประมาณ 330 ล้านบาททำให้บางสหกรณ์มีปริมาณเงินสิ้นในระบบ แต่บางสหกรณ์ก็ยังมีความต้องการเงิน เพื่อนำมาให้บริการ

ด้านสินเชื่อแก่สมาชิก และการบริหารงานด้านอื่น ๆ ทำให้เกิดแนวคิดการรวมตัวกันของสหกรณ์การเกษตรทั้ง 8 แห่ง และสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจนนทบุรี ได้รวมตัวกันเป็นชุมนุมสหกรณ์นนทบุรีจำกัด ขึ้นเพื่อบริหารจัดการทางการเงิน และการส่งเสริมวิชาการ ซึ่งสหกรณ์การเกษตร และชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด เป็นสหกรณ์เป้าหมายที่ทีมวิจัยได้วิเคราะห์แล้ว เห็นว่ามีศักยภาพในการที่ส่งเสริม และพัฒนาเป็นเครือข่ายคุณค่าด้านสหกรณ์ได้ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดอีกครั้งในบทที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปงบดุลสหกรณ์การเกษตร จังหวัดนนทบุรี

รายละเอียด	งบดุลสหกรณ์การเกษตร (บาท)						
	ปากเกร็ด ปี 2547	บางใหญ่ ปี 2546	บางบัวทอง ปี 2548	บางกรวย ปี 2547	เมืองนนทบุรี ปี 2548	ไทรน้อย ปี 2547	ไม้ดอกไม้ ประดับ ปี 2548
สินทรัพย์							
สินทรัพย์หมุนเวียน							
• เงินสดและเงินฝากธนาคาร	25,000,047.01	10,716,887.97	6,073,590.49	5,367,993.24	5,154,368.23	5,359,334.07	63,396.78
• เงินฝากสหกรณ์อื่น	96,346,466.29	17,800,323.24	2,646,355.98	13,543,419.20	7,021,390.41	0.00	-
• ลูกหนี้เงินให้กู้ระยะสั้น-สุทธิ	70,977,031.29	2,438,4802.62	25,257,097.07	12,239,632.17	13,427,821.37	80,107,680.95	163,331.85
• ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ-สุทธิ	9,489,526.95	3,299,913.41	6,950,465.21	2,168,601.95	2,283,984.86	18,574,777.57	11,970.28
• สินค้าคงเหลือ	1,586,010.57	424,626.93	666,110.45	428,257.80	87,652.04	3,213,281.65	0.00
• วัสดุคงเหลือ	412,819.11	185,831.66	16,238.00	33,687.00	14,777.06	240,492.00	-
• ที่ดินแทนการชำระหนี้หรือจำหน่าย	-	-	6,083,580.00	-	-	-	-
• สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ๆ	2,265,844.78	751,351.52	1,550,982.28	265,872.94	595,287.98	1,524,543.30	-
• ค่าปรับค้างรับ	-	-	-	-	-	-	2,464.21
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	233,077,746.00	57,563,737.35	49,244,419.48	34,047,464.30	28,585,281.95	109,020,109.54	241,163.12

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายละเอียด	งบดุลสหกรณ์การเกษตร (บาท)						
	ปากเกร็ด	บางใหญ่	บางบัวทอง	บางกรวย	เมืองนนทบุรี	ไทรน้อย	ไม้ดอกไม้
	ปี 2547	ปี 2546	ปี 2548	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2547	ประดับ ปี 2548
● เงินลงทุนระยะยาว	110,809,600.00	9,281,800.00	327,100.00	29,800.00	318,900.00	477,000.00	1,000.00
● ลูกหนี้ระยะยาว	58,253,045.47	24,845,675.71	8,912,815.23	5,860,400.00	4,866,056.00	21,024,345.38	-
● ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์-สุทธิ	28,312,507.32	3,862,007.47	19,924,616.45	6,613,505.45	1,410,941.26	2,386,343.93	-
● สิทธิในการใช้ซอฟต์แวร์	29,250.00	-	-	-	-	-	-
● สินทรัพย์อื่น	9,800,522.25	158,043.01	210,805.42	311,082.80	37,340.00	87,320.50	-
รวมสินทรัพย์	440,282,701.04	95,711,263.54	78,619,756.58	46,862,252.55	35,218,519.21	132,995,119.35	242,163.12
หนี้สินและทุนของสหกรณ์							
หนี้สินหมุนเวียน							
● เงินกู้ยืม	426.27	1,360,000.00	-	-	-	12,300,000.00	-
● เจ้าหนี้การค้า	268,403.50	172,011.00	844,551.50	93,850.00	51,665.00	474,460.00	-
● เจ้าหนี้ที่ดิน	-	-	6,000,000.00	-	-	183,280.00	-
● เงินรับฝาก	330,541,849.79	59,901,138.12	25,200,980.70	40,561,472.01	18,508,809.72	55,507,313.37	3,130.78
● ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์	-	30,000.00	-	3,333.99	20,000.00	20,000.00	3,754.27
● เงินรับฝากกองทุนอนุเคราะห์	-	56,994.11	-	-	-	-	-
พนักงาน							

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายละเอียด	งบดุลสหกรณ์การเกษตร (บาท)						
	ปากเกร็ด ปี 2547	บางใหญ่ ปี 2546	บางบัวทอง ปี 2548	บางกรวย ปี 2547	เมืองนนทบุรี ปี 2548	ไทรน้อย ปี 2547	ไม้ดอกไม้ ประดับ ปี 2548
• เงินอุดหนุนกลุ่มสตรีบางไผ่	-	-	-	-	-	-	0.00
• เงินปันผลค้างจ่าย	-	-	-	-	-	-	2,345.00
• เงินเฉลี่ยคืนค้างจ่าย	-	-	-	-	-	-	86.40
• หนี้สินหมุนเวียนอื่น	282,260.85	529,998.35	274,278.55	695,397.26	287,078.57	1,372,994.85	0.00
รวมหนี้สินหมุนเวียน	331,092,940.41	62,050,141.58	32,319,810.75	41,354,053.26	18,867,558.29	69,858,048.22	9,316.45
• หนี้สินอื่น	4,502,118.70	2,869,557.39	1,133,930.72	1,050,769.54	664,760.00	2,602,926.14	-
• เงินกองทุนกลุ่มสตรีสหกรณ์	-	-	-	-	-	-	108,311.16
รวมหนี้สิน	335,595,059.11	64,919,698.97	33,453,741.47	42,404,822.80	19,532,313.29	72,460,974.36	117,627.61
ทุนของสหกรณ์							
ทุนเรือนหุ้น(มูลค่าละ 10.00 บาท)							
• ทุนที่ชำระเต็มมูลค่า	42,120,570.00	15,965,120.00	22,635,170.00	2,613,270.00	8,303,430.00	20,633,930.00	35,400.00
• ทุนสำรอง	32,826,259.19	7,191,162.62	14,561,733.34	1,781,865.57	3,118,931.05	28,938,238.31	22,451.45
				(หัก โอนสด เศษ ขาดทุน 821,621.30)			
				960,224.27			

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายละเอียด	งบดุลสหกรณ์การเกษตร (บาท)						
	ปากเกร็ด ปี 2547	บางใหญ่ ปี 2546	บางบัวทอง ปี 2548	บางกรวย ปี 2547	เมืองนนทบุรี ปี 2548	ไทรน้อย ปี 2547	ไม้ดอกไม้ ประดับ ปี 2548
• ขาดทุนสุทธิประจำปี	-	-	-	821,621.30	-	-	-
				(หัก โอนสด เศษ ขาดทุน 821,621.30)			
• ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และ อื่น ๆ	19,242,087.42	4,526,812.94	6,504,090.21	147,915.48	3,443,600.73	9,753,532.00	45,300.00
• ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์	2,554,000.00	-	-	736,000.00	-	-	0.00
• กำไรสุทธิประจำปี	7,944,725.32	3,108,469.01	1,465,021.56	0.00	820,244.14	1,208,444.68	21,384.06
รวมทุนของสหกรณ์	104,687,641.93	30,791,564.57	45,166,015.11	4,457,429.75	15,686,205.92	60,534,144.99	124,535.51
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	440,282,701.04	95,711,263.54	2,263,5170.00	46,862,252.55	35,218,519.21	132,995,119.35	242,163.12
จำนวนสมาชิก*	1,890 คน	1,335 คน	627 คน	799 คน	873 คน	2,265 คน	112 คน

ที่มา: รายงานกิจการของสหกรณ์การเกษตร

หมายเหตุ: จำนวนสมาชิก เป็นข้อมูล ปี 2549 ซึ่งได้ข้อมูลจากแต่ละสหกรณ์

1.2) สหกรณ์ออมทรัพย์ จังหวัดนนทบุรีมีสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จดทะเบียนจำนวน 26 แห่ง มีสหกรณ์ชำระบัญชี จำนวน 1 แห่ง คงเหลือสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ยังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน 25 แห่ง (ตารางภาคผนวกที่ 1) สหกรณ์ออมทรัพย์เหล่านี้ เป็นสหกรณ์ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงิน มุ่งส่งเสริมการออม การให้กู้ และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก โดยเป็นกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ของคนมีเงินเดือน กล่าวคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มของผู้ที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ทำงานในหน่วยงานเดียวกัน ทั้งหน่วยงานราชการ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม จำกัด เป็นต้น หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด รวมทั้ง สหกรณ์ออมทรัพย์ของบริษัทเอกชนต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงาน เอส วี ไอ จำกัด และ สหกรณ์ออมทรัพย์รวมใจฟาสโก้ จำกัด เป็นต้น

สหกรณ์ออมทรัพย์ต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี จะสังเกตพบว่าเป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี แต่มีสถานที่ทำงาน หรือมีสำนักงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตั้งอยู่ในพื้นที่เท่านั้น การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เหล่านี้จะค่อนข้างเป็นอิสระ การดำเนินการเก็บข้อมูลสถิติของสหกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ค่อนข้างดำเนินการยาก เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และทีมวิจัยได้วิเคราะห์ร่วมกันแล้วว่าสหกรณ์ออมทรัพย์เหล่านี้ จะไม่ใช่สหกรณ์เป้าหมายในการดำเนินงานครั้งนี้

อย่างไรก็ตามปัญหาสหกรณ์ออมทรัพย์อาจจำแนกออกเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีทุนดำเนินงานส่วนเกินและสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีทุนดำเนินงานไม่เพียงพอซึ่งสภาพปัญหาจะแตกต่างกันออกไป ในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีทุนดำเนินงานเหลือ ฝ่ายบริหารจัดการซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการดำเนินการ และผู้จัดการหากขาดวิสัยทัศน์ และทักษะประสบการณ์ในเรื่องบริหารการเงินจะประสบปัญหาหนี้สูญ การทุจริต การตัดสินใจผิดพลาดในการลงทุน การปฏิบัติผิดระเบียบ และข้อบังคับสหกรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากขาดความเข้าใจที่ชัดเจนของฝ่ายบริหารจัดการ สหกรณ์เกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในบริบทของความเป็นสหกรณ์ที่มุ่งส่งเสริมการออม เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิก และการให้เงินกู้ตามความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งกำลังขับเคลื่อนบทบาทไปในทิศทางที่ไม่แตกต่างจากสถาบันการเงินของเอกชนที่มุ่งแสวงหากำไรจากการดำเนินงาน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่ยังมีต่อสมาชิก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

1.3) สหกรณ์ร้านค้า เป็นสหกรณ์ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภคและจัดบริการต่าง ๆ ตามหลักการรวมซื้อแก่สมาชิก โดยสหกรณ์ร้านค้าอาจมีทั้งสหกรณ์ร้านค้าแบบปิด ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายในหน่วยงานมุ่งให้บริการแก่สมาชิกในหน่วยงานนั้น เช่น

สหกรณ์ร้านค้าของหน่วยราชการต่าง ๆ และสหกรณ์ร้านค้าแบบเปิด ซึ่งเปิดบริการแก่สมาชิกที่เป็นผู้บริโภคทั่วไป ปัญหาของสหกรณ์ร้านค้าในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากธุรกิจค้าปลีกของเอกชน ซึ่งมีกลยุทธ์การดำเนินงานที่มีต้นทุนสินค้าขายต่ำ และให้บริการที่เข้าถึงสมาชิกทุกหัวระแหง ส่งผลให้สหกรณ์ร้านค้าในหลายแห่งต้องปิดตัวลง ดังเช่นในจังหวัดนนทบุรี มีสหกรณ์ร้านค้าที่ขอขึ้นทะเบียน จำนวน 7 แห่ง แต่มีถึง 3 แห่ง ที่ได้ขอชำระบัญชี (ปิดกิจการ) สาเหตุที่สำคัญเนื่องมาจาก ระบบการบริหารจัดการของสหกรณ์ร้านค้าที่มีต้นทุนสินค้าสูง บริการไม่ดี เทียบเคียงกับธุรกิจเอกชนทั้งเรื่องเวลาในการให้บริการ ความหลากหลายของสินค้าที่ให้บริการ สถานที่ และทำเลที่ตั้งไม่อยู่ในลักษณะที่สะดวกต่อการเข้าถึงบริการของสมาชิกและลูกค้า รายละเอียดดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 1

1.4) สหกรณ์บริการ เป็นสหกรณ์ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการให้บริการแก่สมาชิก ซึ่งรวมตัวกันจัดตั้งเพื่อให้บริการแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพของสมาชิกร่วมกัน ซึ่งอาจมีหลายรูปแบบ ได้แก่ สหกรณ์บริการเดินรถ สหกรณ์เคหสถาน สหกรณ์หัตถกรรม และอื่น ๆ รายละเอียดดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 1 ปัญหาของสหกรณ์บริการส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่อง การมีสมาชิกจำนวนน้อยและไม่มีทุนดำเนินงานมากเพียงพอที่จะนำมาซึ่งบริการที่จะเป็นประโยชน์แก่สมาชิก ไม่สามารถจัดจ้างเจ้าหน้าที่ได้ ความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการก็ยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของสหกรณ์บริการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สำหรับสหกรณ์ที่ไม่มีการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ สหกรณ์นิคม เป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ และจัดหาที่ดินทำกินให้แก่สมาชิกทั้งในรูปแบบของการให้เช่าที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และในรูปแบบนิคมตามนโยบายของรัฐ และสหกรณ์ประมงเป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ โดยมีสมาชิกเป็นชาวประมงทั้งประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม

2) สหกรณ์ภาคประชาชน ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่ม องค์กรประชาชนที่รวมตัวจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง บางกลุ่ม องค์กรได้นำแนวคิดหลักและวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการดำเนินงาน แต่มิได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีกลุ่ม องค์กร ภาคประชาชนเหล่านี้ มีค่อนข้างหลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจากมีหน่วยงานต่าง ๆ ของราชการ เข้าไปส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร บางครั้งเกิดปัญหาความซ้ำซ้อน หรือการที่ราษฎรเป็นสมาชิกของกลุ่ม องค์กร หลาย ๆ กลุ่ม ทำให้การดำเนินงาน พัฒนากลุ่มยังมีข้อจำกัด อย่างไรก็ตาม จากการรวบรวมข้อมูลทุกมิติของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่ากลุ่ม องค์กร ภาคประชาชนที่มีการร่วมกัน ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โดยอาจจำแนกตามจุดมุ่งหมายหลักในการดำเนินงาน เป็นประเภท ดังนี้

2.1) **กลุ่มอาชีพสหกรณ์** เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม เมื่อรวมตัวจัดตั้งกลุ่มอย่างถูกต้อง จะนำกลุ่มเข้าสังกัดสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ โดยสมาชิกของกลุ่มทั้งหมด หรือบางส่วนต้องเป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกสมทบของสหกรณ์การเกษตรนั้น ๆ ทั้งนี้รัฐจะจัดสรรงบประมาณจำนวน 60,000 บาทต่อกลุ่ม โดยผ่านสหกรณ์การเกษตรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสหกรณ์เหล่านี้

จากข้อมูลของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี (2549) พบว่ามีกลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม และสังกัดสหกรณ์การเกษตรในอำเภอต่าง ๆ จำนวน 63 กลุ่ม โดยสังกัดสหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัดจำนวน 19 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด จำนวน 13 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด จำนวน 7 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด จำนวน 13 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด จำนวน 5 กลุ่ม และสังกัดสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด จำนวน 5 กลุ่ม รายละเอียดดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 2

กลุ่มต่าง ๆ จะมีกิจกรรมในการผลิตสินค้าต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ แต่มักจะประสบปัญหาด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการกลุ่ม นอกจากนั้นยังพบว่าบางกลุ่มเป็นกลุ่มจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง บางกลุ่มรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเพื่อต้องการเงินทุนสนับสนุนเท่านั้น ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มประสบผลสำเร็จได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตามมีหลาย ๆ กลุ่มอาชีพที่ประสบผลสำเร็จในการรวมกลุ่มการบริหารจัดการ และการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า มีการติดต่อกับบริษัทเอกชน หรือแหล่งจำหน่ายต่าง ๆ เพื่อนำสินค้าไปเสนอ หรือวางขาย แต่ก็ยังมีอีกหลายกลุ่มที่พึ่งรวมตัวกันดำเนินการ ยังต้องการการสนับสนุนส่งเสริมอีกหลายประการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี ได้ประสานงานให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา แต่กลุ่มอาชีพสหกรณ์ดังที่กล่าวมา ยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ยังอยู่ในลักษณะต่างคน ต่างทำ ต่างกลุ่ม ต่างคิด ขาดการวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

2.1) **กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่ม OTOP** เป็นกลุ่มที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี ให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพ เช่นเดียวกับกลุ่มอาชีพสหกรณ์ แต่แตกต่างกันคือไม่ได้สังกัดอยู่ในสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้มีบางกลุ่มที่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพจนได้รับการเข้าเป็นสินค้า OTOP ของจังหวัด อย่างไรก็ตามกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้น บางกลุ่มได้ย้ายไปสังกัดกลุ่มอาชีพสหกรณ์ หรือบางกลุ่มยังสังกัดอยู่ทั้ง 2 กลุ่ม

จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี (2547) พบว่ามีกลุ่มอาชีพในปี 2547 ทั้งหมดจำนวน 48 กลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มอาชีพที่ผลิตอาหาร เช่น กลุ่มอาชีพทำ

ใ้ล้อ้ว กลุ่มทองพยับสมุนไพร เป็นต้น กลุ่มอาชีพผลิตสินค้าประคิษฐ์ หรืองานหัตกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มหัตถศิลป์ไทย กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม เช่น กลุ่มปลูกกล้วยไม้ กลุ่มปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ และกลุ่มเลี้ยงแพะบ้านเกาะดอน เป็นต้น รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางภาคผนวกที่ 3

2.3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือกลุ่มหรือชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นธุรกิจที่ยังมีขนาดไม่ถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) หรือสหกรณ์ แต่เป็นธุรกิจที่สามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง โดยธุรกิจในระดับนี้ยังมีปัญหาที่ประสบคือ ไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชนอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เนื่องจากข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการยังไม่ชัดเจน รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 ออกมารองรับการประกอบการภายใต้การส่งเสริมและกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร

โดยเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ก็เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับที่สูงขึ้นไป โดยความเป็นจริงก่อนที่จะมีการบังคับใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีหลายหน่วยงานในจังหวัดนนทบุรี ที่สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เช่น สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี แต่ปัจจุบันหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบโดยตรง ในการขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือสำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี แต่อย่างไรก็ตามมีจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพียงไม่กี่กลุ่มที่ได้ขอจดทะเบียน ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจึงได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มเกี่ยวกับประโยชน์ของการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการรับรองตามกฎหมาย มีสิทธิในการขอรับการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนากิจการตามมาตรการที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกำหนดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกลุ่มหรือชุมชนที่เข้าร่วมประชุมสามารถยื่นจดทะเบียนได้ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

จังหวัดนนทบุรีมีกลุ่มหรือชุมชนที่มีการรวมตัวกันประกอบธุรกิจขนาดเล็ๆ และยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแล้ว จำนวน 40 กลุ่ม โดยได้รับการอนุมัติให้จดทะเบียนแล้ว 23 กลุ่ม และอยู่ระหว่างดำเนินการ 17 กลุ่ม รายละเอียดของกลุ่มดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 4

ลักษณะกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วย

- การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายชุมชน เช่น วิสาหกิจชุมชนผาบาคิกและดอกไม้ไยบัว อ.ปากเกร็ด วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตข้าวชุมชนตำบลบางคูรัด อ.บางบัวทอง และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านปลาร้าไทย อ.ไทรน้อย เป็นต้น
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การแปรรูปพืชผัก ยาสมุนไพร เป็นต้น ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนผักปลอดสารพิษ อ.ปากเกร็ด และวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเพื่อสุขภาพวิวัฒนา อ.ไทรน้อย เป็นต้น
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เช่น น้ำปลา ปู๋ อาหาร และยาสมุนไพร เป็นต้น
- การพัฒนาระบบการตลาด การบริการ และสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน และศูนย์สุขภาพพื้นบ้าน เป็นต้น

2.4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือกลุ่มประชาชนที่ร่วมกันออมเงิน แล้วนำมาสะสมรวมกันเป็นกองทุน ในรูปกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายในยามจำเป็น จังหวัดนนทบุรีมีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการออมของภาคประชาชน มีการจัดตั้งและบริหารงานในรูปคณะกรรมการ โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นหน่วยงานสนับสนุน ในปี 2547 มีทั้งหมด 100 กลุ่ม (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี, 2547) ซึ่งอำเภอที่มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมากที่สุดได้แก่ อำเภอไทรน้อยจำนวน 37 กลุ่ม มีสมาชิกประมาณ 5,661 คน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 13 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ อำเภอบางบัวทองจำนวน 22 กลุ่ม มีสมาชิกประมาณ 1,855 คน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 5 ล้านบาท รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดนนทบุรี

อำเภอ	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินสะสม (บาท)
เมืองนนทบุรี	3	729	6,096,395
ปากเกร็ด	11	880	4,074,472
บางกรวย	7	1,370	6,314,998
บางใหญ่	7	523	2,035,050
บางบัวทอง	22	1,855	5,447,900
ไทรน้อย	37	5,661	13,429,813
รวม	87	11,018	37,399,228

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี (2547)

2.5) กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลนายกทักษิณ ชินวัตร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง สร้างเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

จังหวัดนนทบุรีได้เริ่มจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาตั้งแต่ปี 2544 มีจำนวนกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 309 กองทุน กองทุนชุมชนเมือง 155 กองทุน รวมเป็น 464 กองทุน ซึ่งรัฐได้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อเป็นกองทุนหมู่บ้านกองทุนละ 1 ล้านบาท มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 56,595 ราย เงินกองทุนส่วนใหญ่สมาชิกกู้ยืมไปใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพต่าง ๆ และมีถึง 125 กองทุน ที่ได้รับการจัดชั้นอยู่ในกลุ่ม AAA ซึ่งมีสิทธิในการขอรับเงินเพิ่มทุนอีก 100,000 บาท รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดนนทบุรี

อำเภอ	จำนวนกองทุน		การจัดชั้นกองทุน		
	หมู่บ้าน	ชุมชนเมือง	AAA	AA	A
เมืองนนทบุรี	26	74	16	39	10
ปากเกร็ด	51	39	17	65	0
บางกรวย	41	17	19	37	2
บางใหญ่	65	0	19	38	3
บางบัวทอง	66	25	24	40	1
ไทรน้อย	60	0	30	30	0
รวม	309	155	125	249	16

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี(2547)

1.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

สถานการณ์ของเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ก่อนการเข้าดำเนินงานของทีมวิจัย พบว่าจังหวัดนนทบุรีมีเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ อยู่หลายเครือข่าย ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ บางเครือข่ายได้รับการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ บางเครือข่ายเป็นการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะกรรมการแต่ไม่มีกิจกรรมที่เด่นชัดมากนัก นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มแกนนำที่เป็นคณะกรรมการเครือข่าย มีความซ้ำซ้อนกัน ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในโอกาสต่อไป

จากข้อมูลทุกขุมของหน่วยงานต่าง ๆ เครือข่ายพันธมิตรเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1) ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด

เป็นเครือข่ายของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี และสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจนนทบุรี จำกัด ที่ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ขึ้นมาเพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านธุรกิจการเงิน และการส่งเสริมวิชาการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่ม เป็นต้น

สมาชิกของชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัดมีทั้งหมด 9 สหกรณ์ ดังนี้ คือ

1. สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด
2. สหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด
3. สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด
4. สหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด

5. สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด
6. สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด
7. สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจนนทบุรี จำกัด
8. สหกรณ์ผู้ผลิตและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับนนทบุรี จำกัด
9. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. นนทบุรี จำกัด

2) เครือข่ายกลุ่ม OTOP จังหวัดนนทบุรี

3) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดนนทบุรี

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช) คือองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน โดยสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน มีการทำงานในลักษณะเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการจะทำหน้าที่ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการและประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่ายให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
2. เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรในการแก้ไขปัญหา การจัดการพัฒนาชุมชน นำไปสู่การเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
3. เพื่อให้เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่จะทำงานเคียงคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดนนทบุรี ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนใน 3 ระดับคือ

1. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล
2. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับอำเภอ
3. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับจังหวัด โดยมีนายธนวัฒน์ บุญพิระพัฒน์ เป็นประธาน และมี พ.อ.อนุมิตี อินสว่าง และนายสมศักดิ์ ปานศรี เป็นรองประธาน

4) เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดนนทบุรี

เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับจังหวัด จัดตั้งโดยการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นศูนย์กลางของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่มีจำนวนกลุ่มถึง 87 กลุ่ม เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลทุติยภูมิจึงไม่ทราบแน่ชัดว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง

ที่เครือข่ายได้ดำเนินการอยู่ อย่างไรก็ตามพบว่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายจำนวน 15 คน โดยมีนายแพทย์ ปานปิ่น เป็นประธาน และมีนายสมพงษ์ อุ่นเปีย เป็นรองประธาน

5) เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนนทบุรี

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมตัวของคณะบุคคลที่รวมกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ซึ่งมีคณะกรรมการเครือข่ายแต่จากการตรวจสอบเอกสารไม่พบว่าข้อมูลในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย แต่พบว่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายถึง 25 คน โดยมีนายกิตติพงษ์ ปงผาบ เป็นประธาน นายโอฬาร รัศมีส่องจ้า และนายสุรัตน์ บัวหิรัญเป็นรองประธาน

6) เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดนนทบุรี

เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้น เพื่อเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้าง พัฒนาความคิดริเริ่มด้วยภูมิปัญญาของตน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยนำหลักความผูกพันของวัฒนธรรมในลักษณะเพื่อนสอนเพื่อน หรือพี่สอนน้อง ซึ่งจังหวัดนนทบุรี ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ดังนี้

- เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับตำบล จำนวน 52 เครือข่าย
- เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับตำบล จำนวน 6 เครือข่าย
- เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับจังหวัด จำนวน 1 เครือข่าย

1.4 การวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา/อุปสรรค ของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ และเครือข่าย

พันธมิตรเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

สถานการณ์ของเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ก่อนการเข้าดำเนินงานของทีมวิจัย พบว่าจังหวัดนนทบุรีมีความพยายามของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ และเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อรองรับการรวมกลุ่ม การช่วยเหลือกันและกันเพิ่มโอกาสในทางเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากวิถีชีวิตส่วนใหญ่เป็นวิถีชีวิตกึ่งเมืองกึ่งชนบท วัฒนธรรมเมืองได้เข้ามามีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตมากขึ้น กอปรกับค่าครองชีพ ต้นทุนการผลิตต่าง ๆ ที่สูงมากขึ้น ทำให้ทุกคนต่าง ๆ เร่งรีบในการประกอบอาชีพของตนเอง การรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ จึงค่อนข้างมีข้อจำกัด การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายพันธมิตรมักจะอิงอยู่กับหน่วยงานที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง บางครั้งการรวมตัวกันไม่ได้อยู่บนพื้นฐานความต้องการของกลุ่ม แต่เกิดจากการผลักดันของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม และเครือข่ายประสบปัญหา ขาดความต่อเนื่อง และไม่มีคามยั่งยืน เป็นต้น

จากข้อมูลทฤษฎี และการแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันของทีมวิจัย ซึ่งมีทั้งนักวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ซึ่งดำเนินงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมาเป็นเวลานาน นักวิจัยที่เป็นผู้นำสหกรณ์ที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่มีประสบการณ์และเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดนนทบุรีมาพอสมควร และนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการในมหาวิทยาลัยได้สรุป จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและอุปสรรค ของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ และเครือข่ายพันธมิตรเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีได้ดังต่อไปนี้

1) จุดเด่น

❖ โครงสร้างการบริหารการจัดการถ้าเป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐจะมีสายงานการบริหารของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายรับผิดชอบในการทำงานที่ชัดเจน เป็นที่รู้จักของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่างๆ ตลอดจนสมาชิกของสหกรณ์ก็มีความเชื่อถือและมั่นใจในองค์กรที่มีสถานที่ในการติดต่อประสานงาน และรูปแบบแนวทางดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งแตกต่างกับกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ภาคประชาชนที่ไม่ได้ทำการจดทะเบียน

❖ สหกรณ์ที่จดทะเบียนจะมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งมีแผนงานหรือกรอบทิศทางในการดำเนินงานด้วย จึงทำให้นุคกลางที่อยู่ภายในองค์กรมีความไว้วางใจในกลุ่ม ที่สำคัญความตั้งใจของประธาน ผู้จัดการ คณะกรรมการ และสมาชิกมีความรู้ ความมุ่งมั่น และเสียสละในการบริหารจัดการผลักดันกลุ่ม องค์กรให้ไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จมีสูง

❖ กลุ่ม องค์กร สหกรณ์บางประเภทที่มีที่ปรึกษา นักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด ในการเข้ามาช่วยเหลือในด้านเงินลงทุนกู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำหรือให้เปล่า การทำแผนกลยุทธ์หรือกรอบทิศทางในการดำเนินงาน รวมทั้งการจัดเวทีสัมมนา ฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เช่น สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานประมงจังหวัด เป็นต้น

❖ การตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทำให้การขยายตัวของเมืองและความเจริญต่าง ๆ มีอยู่อย่างต่อเนื่อง มูลค่าของที่ดินที่สมาชิกของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ต่าง ๆ ที่ถือครองอยู่มีมูลค่าเพิ่ม นอกจากนั้นยังมีโอกาสทางการตลาด เช่น การเข้าถึงผู้บริโภค หรือแหล่งจำหน่ายต่าง ๆ

❖ การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ตามนโยบายหรือยุทธศาสตร์จังหวัด ที่เน้นให้เกิดการรวมตัวช่วยเหลือกัน เพื่อให้นนทบุรี เป็นเมืองน่าอยู่ และมีการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษ เป็นต้น

2) จุดด้อย

❖ กลุ่ม องค์กร สหกรณ์บางประเภทยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้พบว่าสมาชิกในองค์กรส่วนใหญ่ยังรอการช่วยเหลือสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ถึงแม้จะเริ่มมีการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญ มุ่งดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ การช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม องค์กร เพราะหากสมาชิกไม่คิดช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว กลุ่มองค์กรก็ไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้ และไม่สามารถจะช่วยเหลือสมาชิกได้ ดังนั้นจึงไม่เกิดการพัฒนาหรือมีความเข้มแข็งเท่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักความจริงข้อนี้ โดยเข้าใจว่าเมื่อเป็นสมาชิกแล้วจะได้กู้เงินหรือได้รับประโยชน์โดยไม่ทำอะไรหรือไม่ต้องช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ให้แก่กลุ่ม องค์กรแต่อย่างใด

❖ กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ส่วนใหญ่ยังเน้นการอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่สมาชิกในบางกิจกรรมเท่านั้น โดยไม่ได้ดำเนินธุรกรรมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ หรือมีผลกำไรมากนัก จะเห็นได้จากการพยายามหาแหล่งทุนต่างๆ เพื่อนำมาให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยต่ำ จัดหาสินค้าและเครื่องอุปโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายให้สมาชิกในราคาถูก จัดหาปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช และปัจจัยการผลิตอื่น ๆ มาจำหน่ายให้สมาชิก เป็นต้น ซึ่งกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ยังขาดการเชื่อมโยงที่จะใช้ประโยชน์จากเงินทุนภายในขบวนการที่จะเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกและการพัฒนากลุ่มในระยะยาว

❖ ผู้นำกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ยังมีบางส่วนที่ยังไม่ค่อยมีอุดมการณ์หรือจิตวิญญาณที่จะร่วมมือกันในการพัฒนางานของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ เพื่อประโยชน์ที่มีต่อสมาชิกเท่าที่ควร

❖ ขนาดของกลุ่ม องค์กรที่มีความแตกต่างกัน มีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันก็ทำให้การมีส่วนร่วมมากน้อยแตกต่างกันไปด้วยในการสร้างเครือข่าย รวมทั้งพื้นฐานความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมในกลุ่ม องค์กร หากยังไม่ดีพอก็จะทำให้ความเข้มแข็งของกลุ่ม องค์กรไม่ค่อยมีตามไปด้วย

❖ บางกลุ่ม องค์กร คณะกรรมการต้องบริหารงานสหกรณ์แบบรวบยอด กล่าวคือเป็นทั้งคณะกรรมการและผู้จัดการในบุคคลคนเดียวที่ทำหน้าที่ บทบาทหลายๆด้าน จำนวนคณะกรรมการยังไม่สอดคล้องในการบริหารงานรวมทั้งสมาชิกก็มีน้อย หรือสมาชิกบางรายเป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กรอื่นๆ ด้วย ทำให้เป็นการลดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม นั้นๆ

❖ การเป็นสมาชิก กลุ่ม องค์กร และสหกรณ์ โดยเฉพาะคณะกรรมการ กลุ่ม องค์กร ทับซ้อนกันหลายๆแห่ง ซึ่งย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตัวสมาชิกกลุ่ม องค์กรเอง

ตลอดจนองค์กรก็ไม่เข้มแข็ง เนื่องจากมีการดำเนินงานที่มีกิจกรรมทับซ้อนกันอยู่ อีกทั้งกรรมการดำเนินการก็ไม่มีเวลาที่จะทุ่มเทได้ตามที่ควรจะเป็น

❖ ระบบการบริหารจัดการ พบว่ากลุ่ม องค์กรส่วนใหญ่ยังไม่มี การนำเอา ระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัยมาใช้ โดยมากมักจะบริหารจัดการภายใต้กรอบของกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบของกลุ่ม องค์กรหรือโดยคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่รัฐมักไม่มีการวางแผนจัด โครงสร้างองค์กร ไม่มีระบบงานที่สอดคล้องกับธุรกิจ และบริการของสหกรณ์ ขาดระบบ สารสนเทศที่ทันสมัยมาประกอบการตัดสินใจข้อบังคับบางข้อยังไม่เอื้ออำนวยในการบริหารงาน สหกรณ์ฯ

3) ปัญหา และอุปสรรค

❖ กลุ่ม องค์กร หรือเครือข่าย ส่วนใหญ่เกิดจากการจัดตั้งของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องตามภารกิจของหน่วยงาน บางครั้งไม่ได้เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม องค์กร นั้นทำให้การรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เป็นแบบเฉพาะกิจเท่านั้น

❖ หน่วยงานสนับสนุนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานขาดหน่วยงาน ส่วนกลางที่คอยเป็นผู้ประสาน กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือมีกิจกรรมการเชื่อมโยงแบบสม่ำเสมอ รวมทั้งการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

❖ ค่านิยมและวัฒนธรรมเมือง ที่เป็นอุปสรรคต่อการรวมกลุ่ม และการ ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทั้งนี้เนื่องจากความเร่งรีบในการประกอบอาชีพ การพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก และการดำรงชีวิตที่ต่างๆ คนต่างอยู่มีมากขึ้น

1.5 สรุป

ปัจจุบันกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนครพนมมีจำนวนมากขึ้นตามการ สนับสนุนของเจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และที่เกิดขึ้นเองตามความสมัครใจของประชาชน ในพื้นที่ เมื่อเทียบกับสัดส่วนสหกรณ์ที่จดทะเบียนในพื้นที่จังหวัดนครพนมแล้ว พบว่ากลุ่ม องค์กร ภาคประชาชนมีจำนวนมากกว่าสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 จึงทำ ให้ประชาชนจังหวัดนครพนมเป็นสมาชิกในกลุ่ม องค์กร และสหกรณ์ทับซ้อนกันหลายแห่ง

โดยสหกรณ์ที่จดทะเบียนประกอบด้วยสหกรณ์ 4 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ มีการบริหารจัดการของประธาน ผู้จัดการ คณะกรรมการฯเป็นหลัก ส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีความเข้มแข็งสาเหตุมาจากการขาดการมีส่วนร่วม ของสมาชิก ฝ่ายบริหารจัดการยังขาดวิสัยทัศน์ ทักษะและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทุน การดำเนินงานไม่เพียงพอ และที่สำคัญยังขาดแผนงาน หรือกรอบทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงทำให้ยังไม่สามารถให้บริการ ช่วยเหลือสมาชิกได้มีประสิทธิภาพตามความคาดหวัง อย่างไรก็ตาม

ตาม สหกรณ์ที่จดทะเบียนก็มีจุดเด่น ตรงที่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้จึงมีศักยภาพในการดำเนินงานได้กว้างขวางกว่าสหกรณ์ภาคประชาชน

ในส่วนของกลุ่ม องค์กรภาคประชาชน ซึ่งรวมตัวกันมีมากมายหลายลักษณะ ขนาดของกลุ่มก็มีขนาดแตกต่างกันไป ตามกิจกรรมที่ทำหรือศักยภาพของพื้นที่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ก็คล้ายคลึงกับสหกรณ์ที่จดทะเบียน กล่าวคือผู้นำกลุ่ม องค์กรยังขาดวิสัยทัศน์ ทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการในเชิงบูรณาการ ขาดกรอบทิศทางหรือแผนงานในการดำเนินงานที่ชัดเจน ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ แต่จุดเด่นของกลุ่ม องค์กรภาคประชาชนอยู่ที่ ความเหนียวแน่นยึดมั่นในการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก ผู้นำกลุ่ม องค์กรมีความเสียสละมุ่งมั่นทุ่มเท จึงทำให้กลุ่ม องค์กรหลายแห่งประสบความสำเร็จดำเนินการอยู่ได้ในพื้นที่ถึงแม้กลุ่ม องค์กรจะไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร

ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้มุ่งเน้นศึกษาดำเนินงานการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โดยหนุนเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม องค์กรประชาชน และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพคน และองค์กรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ สนับสนุนให้กลุ่ม องค์กรมีการวางแผนในลักษณะของกรอบทิศทางการทำงานที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมจะช่วยสร้างความมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งแก่องค์กร อันจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศที่นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนต่อไป

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ปัญหาความยากจนถือเป็นนโยบายเร่งด่วนของประเทศที่รัฐบาลทุกยุค ทุกสมัยได้ให้ความสำคัญ และกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไข ดังเช่นรัฐบาลของท่านนายกทักษิณ ชินวัตร 1 และ 2 การแก้ไขปัญหาความยากจนได้จัดทำอย่างเป็นระบบ มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงคือ ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้จัดตั้งเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2546 เพื่อเป็นองค์กรในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แนวทาง มาตรการ และการกำกับดูแล ตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายของรัฐในการต่อสู้กับปัญหาความยากจน

แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ “ การสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และขยายโอกาส ” ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไม่รู้แก่ปัญหาความยากจนที่ยั่งยืนสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการพัฒนาคน ผู้นำให้มีศักยภาพ ส่งเสริม สนับสนุนการรวมตัว เพื่อการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของสหกรณ์ ที่จะนำไปสู่การคิดอาวุธทางปัญญา โดยการพึ่งตนเอง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ อันจะเป็นพลังความเข้มแข็งในการเอาชนะความยากจน

ในบทนี้เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี แนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่สำคัญเพื่อสำรวจถึงจำนวนผู้ขึ้นทะเบียนคนจนที่อยู่ในกลุ่ม องค์กร เครือข่ายต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยวางแผนร่วมกันดำเนินงานด้วย

2.1 แหล่งข้อมูล / วิธีการเก็บข้อมูล

2.1.1 แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

1) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อสำรวจว่ามีหน่วยงานใดบ้างที่จัดเก็บข้อมูลคนจนจดทะเบียน และจัดเก็บในรูปแบบใดบ้าง เนื่องจากมีหลายหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาพบว่าศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดนนทบุรีเป็นหน่วยงานที่มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ที่สมบูรณ์ที่สุด

2) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เพื่อขอข้อมูลการจดทะเบียนคนจนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ

3) ประสานงานกับ กลุ่ม องค์กร และสหกรณ์ที่เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อขอข้อมูลรายชื่อสมาชิก ที่สังกัดกลุ่ม องค์กร สหกรณ์นั้น ๆ

4) นำรายชื่อของสมาชิก กลุ่มองค์กร สหกรณ์ ที่ได้จากข้อ 3 มาตรวจเช็คกับรายชื่อของคนที่ขึ้นทะเบียนคนจนจังหวัดนนทบุรี พร้อมทำการจำแนกประเภทของการขึ้นทะเบียนคนจน โดยการพิมพ์รายชื่อของสมาชิกแล้วค้นหาโดยใช้คอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม Excel

2.1.2 ข้อสังเกตในการรวบรวมข้อมูลการขึ้นทะเบียนคนจนของจังหวัดนนทบุรี

1) การขึ้นทะเบียนคนจนของประชากรที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนคนขอขึ้นทะเบียนมากถึง 58,379 คน แต่เมื่อศูนย์อำนาจการต่อสู้ความยากจนจังหวัดนนทบุรีได้กลั่นกรอง พบว่ามีเพียง 33,765 คน หรือประมาณร้อยละ 58.00 เท่านั้นที่เป็นผู้ต้องการความช่วยเหลือ จริง ๆ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า การขอขึ้นทะเบียนของบุคคลเหล่านี้ ไม่ได้อยู่ในฐานะคนยากจนจริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ และผู้นำกลุ่มต่างๆที่พบว่าบุคคลบางรายที่ไปขอขึ้นทะเบียนคนจน ไม่ใช่บุคคลที่เดือดร้อนจริง ๆ เพียงแต่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐเท่านั้น

2) การรวบรวมข้อมูลรายชื่อ สมาชิก กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ต่างๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งพบว่าบางองค์กรมีระบบจัดเก็บข้อมูลสมาชิกที่เป็นระบบทันสมัยด้วยคอมพิวเตอร์ สามารถตรวจสอบได้ง่าย เช่น สหกรณ์การเกษตรอำเภอต่าง ๆ แต่บางกลุ่ม องค์กร ยังมีการจัดเก็บในแฟ้มหรือบางกลุ่มให้ข้อมูลที่เป็นเอกสารเท่านั้น ซึ่งทำให้ต้องใช้เวลาในการตรวจสอบรายชื่อ สมาชิก กับการขอจดทะเบียนคนจน อย่างไรก็ตามมีบางกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ที่ไม่สามารถขอข้อมูลสมาชิกได้ หรือข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลเก่า หรือบางกลุ่มมีการเข้าออกของสมาชิกอยู่เสมอ

2.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการขอขึ้นทะเบียนคนจนของจังหวัดนนทบุรี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของศูนย์อำนาจการต่อสู้ความยากจนจังหวัดนนทบุรี พบว่าศูนย์ฯ ได้ดำเนินการจดทะเบียนคนจนตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 1 สิงหาคม 2548 แบ่งปัญหาออกเป็น 8 ประเภท ได้จากจำนวนประชากรจังหวัดนนทบุรีจำนวน 969,872 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 24 พ.ย 2548) คิดเป็นร้อยละ 6.02 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัดนนทบุรี

เมื่อจำแนกตามพื้นที่อำเภอพบว่าอำเภอเมืองนนทบุรีมีจำนวนคนมาขอขึ้นทะเบียนคนจนมากที่สุดถึงร้อยละ 33.17 ของจำนวนผู้มาขอขึ้นทะเบียนทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอปากเกร็ดร้อยละ 19.47 และอำเภอบางบัวทองร้อยละ 17.54 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาจากปัญหาต่าง ๆ ที่ได้ขอจดทะเบียนคนจนพบว่า จังหวัดนนทบุรีมีคนขอขึ้นทะเบียนในปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาหนี้สินภาคประชาชนมากที่สุดร้อยละ 38.87 และร้อยละ 31.51 ตามลำดับของจำนวนผู้ขอขึ้นทะเบียนทั้งหมดดังแสดงในตารางที่ 7

เมื่อพิจารณาถึงผลการกลั่นกรองของศูนย์อำนาจการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดนนทบุรี (2548) พบว่ามีเพียงร้อยละ 57.84 ของจำนวนคนที่ขอขึ้นทะเบียนคนจนทั้งหมดที่

ต้องการความช่วยเหลือจริงๆ และมีถึงร้อยละ 30.40 ที่ได้ให้ความช่วยเหลือเสร็จสมบูรณ์แล้ว และมีอีกร้อยละ 58.81 ที่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 8

ในกรณีสมาชิก กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ที่เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีคนขอขึ้นทะเบียนจำนวน 534 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 8,089 คน หรือ ร้อยละ 6.60 โดยในกลุ่มสหกรณ์การเกษตรที่จำทะเบียนมีจำนวนคนขอขึ้นทะเบียน 510 คนจากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 7,789 คน คิดเป็นร้อยละ 6.55 และในสหกรณ์ภาคประชาชน เครือข่ายเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ จากจำนวนสมาชิกประมาณ 300 คน มีเพียง 24 คนที่มาขอขึ้นทะเบียนคนจน (ตารางที่ 9) ซึ่งทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 7 ข้อมูลการขอคนจนจดทะเบียน จังหวัดนนทบุรี

รายการ	จำนวนคนจน (คน)	ร้อยละ
ประชากรในจังหวัดนนทบุรี	969,872	100.00
1. ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัดนนทบุรี	58,379	06.02
2. ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัดนนทบุรี		
2.1 แบ่งตามพื้นที่ 6 อำเภอ	58,379	100.00
อำเภอเมืองนนทบุรี	19,366	33.17
อำเภอปากเกร็ด	11,367	19.47
อำเภอบางบัวทอง	10,244	17.54
อำเภอบางกรวย	6,265	10.73
อำเภอบางใหญ่	5,855	10.03
อำเภอไทรน้อย	5,282	09.06
2.2 แบ่งตามปัญหาความยากจน 8 ปัญหา		
ปัญหาที่ดินทำกิน	3,311	5.67
ปัญหาคนเร่ร่อน	22	0.04
ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย	32	0.05
ปัญหาการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน/นักศึกษาให้มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสม	1,541	2.64
ปัญหาการถูกลดกวาง	478	0.82
ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน	18,394	31.51
ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน	22,692	38.87
ปัญหาอื่นๆ	11,909	20.40
3. สมาชิกสหกรณ์เป้าหมายของจดทะเบียนคนจน		
3.1 สหกรณ์จดทะเบียน	510	6.60
3.2 สหกรณ์ภาคประชาชน		
กลุ่มส่งเสริมอาชีพสหกรณ์	*	
กลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ	24	

หมายเหตุ: * ไม่มีรายชื่อทำให้ไม่สามารถตรวจสอบรายชื่อการขอขึ้นทะเบียนคนจนได้

ตารางที่ 8 ลักษณะการให้ความช่วยเหลือของผู้จดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจน จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ลักษณะปัญหา	จำนวน (ราย)	ผลการก้นกรอง		ผลการให้ความช่วยเหลือ		
			ผู้ไม่ประสงค์ขอรับ การช่วยเหลือ	ผู้ต้องการความ ช่วยเหลือ	ผู้ได้รับการช่วยเหลือ เสร็จสมบูรณ์	อยู่ระหว่างการให้ ความช่วยเหลือ	ยังไม่ได้รับการ ช่วยเหลือ
1	ที่ดินทำกิน	3,311	2,575	736	0	342	394
2	คนเร่ร่อน	22	14	8	8	0	0
3	ประกอบอาชีพผิด กฎหมาย	32	24	8	8	0	0
4	นร./นศ.มีรายได้ใน อาชีพ	1,541	524	1,017	774	243	0
5	การถูกหลอกลวง	478	385	93	9	56	28
6	หนี้สินภาคประชาชน	18,394	10,079	8,315	5,662	1,793	860
7	ที่อยู่อาศัย	22,692	6,108	16,584	344	9,335	6,905
8	อื่นๆ	11,909	4,905	7,004	3,459	2,923	622
	รวม	58,379	24,614	33,765	10,264	14,692	8,809
	ร้อยละ		42.16	57.84	30.40	58.81	10.79

ที่มา : ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน (ศตจ.) จังหวัดนนทบุรี (2548)

ตารางที่ 9 ข้อมูลผู้จดทะเบียนคนจนของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์เป้าหมาย จังหวัดนนทบุรี

รายการ	จำนวนสมาชิกทั้งหมด (ราย)	คนจนจด ทะเบียน	ร้อยละ
1. สหกรณ์ที่จดทะเบียน			
1.1 สหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด	873	16	1.83
1.2 สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด	1,890	90	4.76
1.3 สหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด	627	44	7.02
1.4 สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด	799	75	9.39
1.5 สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด	1,335	34	2.55
1.6 สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด	2,265	251	11.08
รวม	7,789	510	6.55
2. สหกรณ์ภาคประชาชน			
2.1 กลุ่มเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ	300	24	8.0
รวมทั้งหมด	8,089	534	6.60

ที่มา : การศึกษาและสำรวจข้อมูล (2548)

ตารางที่ 10 ข้อมูลผู้จดทะเบียนคนจนของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ เป้าหมายแยกลักษณะของปัญหา จังหวัดนนทบุรี

รายการ	ลักษณะปัญหา								รวม (ราย)
	ที่ดินทำกิน (ราย)	คนเร่ร่อน (ราย)	อาชีพผิด กฎหมาย (ราย)	นร./นศ. ไม่มีอาชีพ (ราย)	ถูก หลอกลวง (ราย)	หนี้สิน (ราย)	ที่อยู่อาศัย (ราย)	อื่นๆ (ราย)	
1. สหกรณ์จดทะเบียน									
1.1 สกก.เมืองนนทบุรี จำกัด	-	-	-	-	-	-	7	9	16
1.2 สกก.ปากเกร็ด จำกัด	5	-	-	-	-	23	40	22	90
1.3 สกก.บางบัวทอง จำกัด	-	-	-	-	-	-	30	14	44
1.4 สกก.บางกรวย จำกัด	3	-	-	-	-	40	31	1	75
1.5 สกก.บางใหญ่ จำกัด	2	-	-	-	-	-	-	32	34
1.6 สกก.ไทรน้อย จำกัด	92	-	-	-	-	31	81	47	251
รวม	102	-	-	-	-	94	189	125	510
2. สหกรณ์ภาคประชาชน									
2.1 เครือข่ายเกษตรปลอดภัย จากสารพิษ	9	-	-	-	-	-	7	8	24
รวมทั้งหมด	111	-	-	-	-	94	290	133	534

แนวทางการแก้ไขปัญหาของจังหวัดนนทบุรีที่ได้ดำเนินการ

ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดนนทบุรี(2548) ได้แก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดนนทบุรี โดยการยึดเป้าหมายจากผู้จดทะเบียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นหลักในปัญหาแต่ละด้านดังนี้

1. ปัญหาด้านที่ดินทำกิน

เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีไม่มีที่ดินของรัฐในลักษณะป่าสงวนแห่งชาติ ที่ดินปฏิรูปหรือที่ดินนิคม เป็นต้น การแก้ไขปัญหาในปัจจุบันดำเนินการในลักษณะให้ผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองเช่าผู้อื่นทำ ฝึกอบรมเรียนรู้อาชีพแบบผสมผสาน การลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพเสริม จัดตลาดจำหน่ายสินค้าให้ และจัดทำแปลงนารวม เป็นต้น ในอนาคตก็จะฝึกอาชีพให้กับเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น และส่งเสริมอาชีพปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทำเกษตรปลอดสารพิษ เป็นต้น

2. ปัญหาที่อยู่อาศัย

จังหวัดได้จัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรภายใต้การดำเนินงานของการเคหะแห่งชาติจำนวน 8 แห่ง ลักษณะอาคารที่สร้างเป็นแฟลต 5 ชั้น จำนวน 10,978 หน่วย โครงการชุมชนบ้านมั่นคงจำนวน 12 แห่ง ปัจจุบันได้รับอนุมัติเงินกู้จากรัฐบาลให้ซื้อที่ดินแล้ว 2 แห่ง จัดสร้างบ้านคนจนโดยกาชาดและผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีอำเภอละหนึ่งหลังรวม 6 หลัง จัดให้ผู้บุกรุกที่ราชพัสดุเช่าที่ราชพัสดุ จัดหาวัสดุช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านคนจน เป็นต้น

การแก้ไขปัญหาที่จะดำเนินการต่อไปได้แก่ การส่งเสริมให้ชุมชนบ้านมั่นคงทุกชุมชนขยายผลการระดมเงินทุนของประชาคมให้มีความเข้มแข็งจนสามารถกู้เงินจากรัฐบาลมาแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชน สนับสนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยให้คนจน และขอความร่วมมือภาคเอกชนจัดสร้างบ้านที่อยู่อาศัยให้คนจนเพิ่มขึ้น รวมทั้งขอความร่วมมือการเคหะแห่งชาติ จัดสร้างบ้านให้แก่ผู้มีรายได้น้อย และข้าราชการชั้นผู้น้อย

3. ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

ดำเนินการแก้ไขเน้นปัญหาหนี้สินนอกระบบโดยจังหวัดมอบให้อำเภอร่วมกับธนาคารจัดส่งลูกหนี้ที่ต้องการเข้ารับความช่วยเหลือกู้เงินธนาคารเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ดำเนินการกับเจ้าหนี้ที่มีอิทธิพลโดยส่งข้อมูลให้ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (กรมบัญชีกลาง) เพื่อให้สรรพากร ปง. และกรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ สนับสนุนงบประมาณช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพจัดหาวัสดุอุปกรณ์ จัดตลาดจำหน่ายสินค้าราคาถูก จัดรวมกลุ่มพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมผลิตสินค้า และจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อบรมการดำรงชีวิตตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด เช่น บริเวณเกาะเกร็ด และตลาดน้ำไทรน้อย เป็นต้น

กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปได้แก่ ทำการสำรวจความต้องการเข้ารับการศึกษา อบรมวิชาชีพของส่วนราชการหรือภาคเอกชน สนับสนุนจัดหางบประมาณเป็นทุนทำกิน และ จัดทำประชามติเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนรวมทั้งจัดทำแผนชุมชนต่อไป

4. ปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

กิจกรรมที่ดำเนินการแล้วได้แก่ ช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมายให้มีอาชีพ สุจริตและทุนประกอบอาชีพ ช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาให้มีความทำตามความประสงค์โดยใช้งบ CEO งานที่จะทำต่อไปจัดงบประมาณ CEO เพื่อฝึกอาชีพแก่ผู้จดทะเบียน และพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้ โดยสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานและสำนักจัดหางาน จังหวัดประสานขอความร่วมมือกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยสนับสนุนงบประมาณฝึกอบรมอาชีพ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. จังหวัดนนทบุรีไม่มีที่ดินทำกินจัดสรรให้แก่ผู้ลงทะเบียนแจ้งความต้องการ ที่ดินทำกิน เนื่องจากนนทบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ราคาที่ดินจึงมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกัน รัฐจึงไม่สามารถจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ผู้มีปัญหาในเรื่องนี้ได้
2. ด้านที่อยู่อาศัยผู้จดทะเบียนคนจนประเภทนี้ทางราชการจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรให้แก่ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ไม่เพียงพอจะผ่อนส่งทำให้เสียสิทธิได้บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็น บุคคลจากที่อื่นที่มีรายได้และกำลังในการส่งมาร่วม โครงการผ่อนชำระแทน แต่มีบางรายก็ไม่ได้มี ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยจริง ๆ ก็มี
3. บุคคลที่มาจดทะเบียนคนจนส่วนใหญ่ไม่ต้องการฝึกอาชีพ แต่อยากได้เงินทุน หรือ อาชีพที่ต้องฝึกอบรมน้อยแทน
4. ความเป็นเมืองปริมณฑลของกรุงเทพฯ ทำให้สภาพสังคมอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่รวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันยาก ทำให้การดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งหรือพัฒนา ชุมชนต่าง ๆ จึงทำได้ยาก
5. การตรวจสอบบุคคลที่ขึ้นทะเบียนคนจนไว้แล้วทำได้ยากเพราะส่วนใหญ่ไป ทำงานที่อื่นไม่ได้อยู่ตามทะเบียนบ้านที่แจ้งไว้ ทำให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบและแก้ไข ปัญหาที่แจ้งความต้องการไว้ได้ยาก

2.3 สรุป

จังหวัดนนทบุรีมีจำนวนผู้ขอขึ้นทะเบียนคนจนทั้งหมด 58,379 คน จาก ประชากรทั้งหมด 969,872 คน โดยในกลุ่มองค์กร สหกรณ์เป้าหมายในการวิจัย มีจำนวนคนขอขึ้น ทะเบียนคนจนจำนวน 534 คน จากสมาชิกทั้งหมด 8,089 คน หรือร้อยละ 6.6 และ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ขอขึ้นทะเบียนทั้งหมด จำนวนสมาชิกดังกล่าวขอขึ้นทะเบียนคนจนเพียงร้อยละ 1 ของ

จำนวนคนขอขึ้นทะเบียนคนจนทั้งหมดของจังหวัดนนทบุรี อย่างไรก็ตามการได้ข้อมูลรายชื่อสมาชิกที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้การตรวจสอบจำนวนสมาชิกที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานวิจัย และขอขึ้นทะเบียนคนจนไม่สามารถดำเนินการได้

จากตัวเลขต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไปข้างต้น จะสังเกตได้ว่า จำนวนคนในกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ต่าง ๆ มีจำนวนน้อยกว่าบุคคลในกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเหล่านี้ ได้รวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือคนอื่น ๆ อยู่บ้างแล้ว ถึงแม้การรวมตัวเหล่านั้นยังขาดทิศทาง และมีอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ อยู่ก็ตาม แต่พวกเขามีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน และการตลาดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามถ้ากลุ่ม องค์กร สหกรณ์เหล่านี้ได้รับการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาผู้นำกลุ่ม สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ วางกรอบทิศทางในการดำเนินการ และที่สำคัญการใช้แนวคิดของสหกรณ์มาเป็นแนวในการพัฒนาตนเอง และกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ให้เข้มแข็งจะเป็นการแก้ไขความยากจนที่ยั่งยืนที่สุด

บทที่ 3

ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย

การสร้างเครือข่ายคุณค่าเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งองค์กร สร้างความร่วมมือ ช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือกันและกัน ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่เมือง หรือใกล้เมือง แม้จะมีกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายเดิมอยู่จำนวนมาก แต่การดำเนินงานยังขาดกรอบทิศทางที่ชัดเจนความสัมพันธ์ในเชิงเครือข่ายคุณค่า สมาชิก และกลุ่มแกนนำส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญการรวมกลุ่มมุ่งหวังเพียงการทำกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจให้ตนเอง และกลุ่มมีรายได้เท่านั้น ทำให้การรวมกลุ่มบางครั้งเป็นการจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์บางประการ ไม่มีกิจกรรม หรือการรวมตัวกันอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามมีบางกลุ่ม องค์กรที่ได้มีการดำเนินงาน และความพยายามในการสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันและกัน ผู้นำบางกลุ่มเริ่มเห็นความสำคัญ มีความต้องการในการสร้างเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของทีมวิจัยจังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อหนุนเสริม กลุ่ม องค์กร ดังกล่าวที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1.การพัฒนาผู้นำกลุ่ม องค์กรในลักษณะของการสร้างคุณค่าสหกรณ์ให้ตระหนักถึงการร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปรับกระบวนการทัศน์และวิธีคิดเชิงบูรณาการให้แก่ผู้นำกลุ่ม องค์กร เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการกลุ่ม องค์กรนั้น ๆ
- 2.การหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกในการจัดทำกรอบทิศทางดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร โดยคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของกลุ่ม องค์กรเป็นสำคัญ
- 3.หนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในระหว่างกลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ภายใต้กรอบการดำเนินการของทีมวิจัยในการพัฒนาความเข้มแข็งและยั่งยืนแก่กลุ่มองค์กร และขบวนการสหกรณ์ด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้น จะช่วยลดจุดอ่อนและอุปสรรคที่เป็นอยู่ตลอดจนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานของสหกรณ์ และเมื่อกลุ่ม องค์กรสหกรณ์เข้มแข็งก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นที่พึงให้แก่สมาชิก ช่วยในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกได้ในที่สุด

3.1 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 ขั้นตอนการเตรียมการ

1. เริ่มต้นด้วยการรวบรวมทีมงานวิจัย ซึ่งมีการพูดคุยกันในเบื้องต้นด้านแนวคิด วิธีการทำงาน ความสนใจ ความมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ในการสร้างพัฒนา กลุ่ม องค์กรและเครือข่ายคุณค่า รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละคน เพื่อสร้างความเป็นกันเองเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่การพัฒนาทีมงานที่มีจุดมุ่งหมาย และความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งทีมวิจัยของจังหวัดนนทบุรีประกอบไปด้วย ผู้นำกลุ่มสหกรณ์ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี กรมป่าไม้ และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. จากนั้นทีมวิจัยได้เข้าร่วมการประชุมสัมมนา กับทีมประสานงานกลาง สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรับทราบวัตถุประสงค์ กระบวนการ และความคาดหวังในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งการสะท้อนประสบการณ์ของการทำวิจัยในลักษณะนี้ที่ผ่านมา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทีมวิจัยจังหวัดต่าง ๆ ที่จะดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

3. ทีมวิจัยได้ประชุมปรึกษาหารือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หรือข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับสถานการณ์กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่รวบรวมได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นต้น เพื่อค้นหาหน่วยงานของทางราชการเหล่านี้มีหน่วยงานใดบ้าง ที่มีการดำเนินงานจัดตั้งพัฒนาส่งเสริมให้กลุ่ม องค์กร สหกรณ์มีการสร้างเครือข่ายหรือร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจ หรือกิจกรรมอื่น ๆ บ้างแล้ว และมีกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ใดบ้างที่มีศักยภาพ หรือความสนใจในการจะรวมตัวสร้างเป็นเครือข่ายคุณค่า หรือเครือข่ายใดบ้างที่มีการรวมตัวทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่ยังขาดแนวทาง หรือกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีความเป็นไปได้ที่ทีมวิจัยจะเข้าไปหนุนเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

4. ทีมวิจัยได้วางแผนการทำงาน กำหนดกรอบทิศทาง กระบวนการวิจัย และเครื่องมือที่จะใช้ในการดำเนินงาน และวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมในกลุ่ม องค์กร สหกรณ์นั้น ๆ ว่าปัจจุบันเป็นไปในลักษณะใด ยังมีการทำธุรกิจ หรือกิจกรรมร่วมกันหรือไม่ ประเด็นปัญหาพร้อมของกลุ่ม องค์กร ภาวะผู้นำกลุ่มองค์กร และศักยภาพในด้านต่าง ๆ หลังจากนั้นก็ทำการพิจารณาคัดเลือกกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ที่มีศักยภาพ ความสนใจ จะพัฒนาเป็นเครือข่ายตามกรอบการดำเนินงานที่กำหนดไว้

3.1.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

1. จัดเวทีชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย วัตถุประสงค์ และรูปแบบการทำงานของ ทีมวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจเรื่องลักษณะเครือข่าย แนวทางการสร้าง ความเข้มแข็ง ความยั่งยืน หรือการคงอยู่เครือข่ายที่สร้างขึ้นมาให้แก่ผู้นำกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ในพื้นที่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะจัดแยกไปตามกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ที่เป็นเป้าหมายของงานวิจัยในครั้งนี้

กระบวนการที่ใช้ส่วนใหญ่ จะเป็นการแนะนำทีมวิจัย วัตถุประสงค์ของการ ดำเนินการวิจัย จากนั้นจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มในประเด็นต่างๆ เช่น ความสนใจ ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินการต่าง ๆ เป้าหมาย ความคาดหวังของกลุ่ม บางกลุ่มใช้กระบวนการ พหุคูณ แลกเปลี่ยนธรรมดา บางกลุ่มใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT บางกลุ่มใช้การระดมความคิด สิ่งที่กลุ่มกำลังประสบปัญหาอยู่ และต้องการหาแนวทางแก้ไข โดยมีทีมวิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitators) คอยสรุปประเด็นเชื่อมโยงสิ่งที่พหุคูณแลกเปลี่ยน ซึ่งการจัดเวทีดังกล่าวจะ แตกต่างกันไปบางกลุ่มจัดเพียงครั้งเดียว ก็สามารถเคลื่อนไปยังขั้นตอนอื่นๆ ได้ แต่บางกลุ่มก็ต้อง ดำเนินการหลายครั้งทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. การจัดทำกรอบทิศทางในการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ เครือข่าย ซึ่งกระบวนการจัดทำกรอบทิศทางดำเนินงานจะแตกต่างกันไปตามความพร้อมและ ลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มเครือข่าย การเชื่อมเครือข่ายของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ จะเน้นไปที่ กลุ่ม องค์กรที่มีกิจกรรมประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยมุ่งจัดทำกรอบทิศทางไปตามความ ต้องการและความสนใจของกลุ่มเครือข่าย เน้นกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่ปฏิบัติได้จริง ซึ่งมี กระบวนการจัดทำกรอบทิศทางโดยสังเขปดังต่อไปนี้

การจัดทำกรอบทิศทางดำเนินงานตามหลักวิชาการกลุ่มเครือข่าย โดยเฉพาะ เครือข่ายที่เป็นองค์กรจดทะเบียน เช่น ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด จะเน้นการพหุคูณ การสร้างความ เข้าใจร่วมกัน การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญจนเกิดความต้องการความสนใจจริง ๆ จึงจะ ดำเนินการจัดทำกรอบทิศทางที่ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้มีการดำเนินงานจัดทำ แผนกลยุทธ์ไว้แล้ว แต่ไม่ได้นำมาใช้ในการดำเนินการ จึงต้องสร้างความเข้าใจ และเน้นการทำ กรอบทิศทางที่เกิดจากความต้องการและความสนใจ ที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมี กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา สร้างวิสัยทัศน์ และกำหนดกลยุทธ์ ต่าง ๆ

บางกลุ่มจะพหุคูณในกรอบทิศทางหลักการกว้าง ๆ วิธีการปฏิบัติเบื้องต้น แล้วลง มือดำเนินงานตามกรอบที่วางไว้ จากนั้นจึงมีการสรุปผล ปัญหาอุปสรรคที่พบ แล้วจึงมารวมระดม ความคิดเจรจาต่อรอง สร้างเป็นกรอบทิศทางดำเนินงานกลุ่มเครือข่ายที่ดำเนินการในลักษณะนี้ ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายเมล็ดข้าวพันธุ์ เป็นต้น

บางกลุ่มจะเน้นการดำเนินการตามที่ทางกลุ่มเครือข่ายได้สรุปกันไว้ ไม่เน้นการ ประชุม หรือการจัดทำกรอบทิศทางที่เป็นทางการ จะทำงานด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ แล้วสรุปผล

และวางแผนการดำเนินการไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ ซึ่งกลุ่มเครือข่ายลักษณะนี้ จะลงมือดำเนินงานแล้วมาสรุปผลแก้ไขปัญหา และวางแผนการทำงานใหม่

3. การสนับสนุนการสร้างพันธมิตร และการเชื่อมโยงเครือข่าย

ทีมวิจัยได้มีการสนับสนุนการสร้างพันธมิตร และการเชื่อมโยงเครือข่าย ในหลากหลายรูปแบบเช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย การจัดให้กลุ่มเครือข่ายสมาชิกได้ไปทัศนศึกษาดูงานเช่น การไปเยี่ยมชมโรงงานผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด ของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์จากสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด เพื่อให้เกิดความมั่นใจหรือการผลักดันให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนงาน โดยทีมวิจัยจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเครือข่ายตามโอกาสรวมทั้งการเป็นที่ปรึกษา การกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ และกำลังใจให้แก่กลุ่มผู้นำเครือข่าย นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้กลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และหนุนเสริมตามความต้องการของเครือข่ายนั้น ๆ

ก่อนปิดโครงการวิจัยได้จัดการประชุมเพื่อให้เครือข่ายต่างๆได้มีโอกาสรู้จักพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความเข้าใจต่อกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดี ซึ่งเป็นเวทีที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการมาในระดับจังหวัดนนทบุรี และเป็นช่องทางในการสร้างเครือข่ายใหม่ ๆ โดยกระบวนการที่ดำเนินการจะใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ผ่านเกมส์ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นความสนุกสนานเป็นกันเอง ซึ่งเป็นกระบวนการกลุ่มที่เครือข่ายต่าง ๆ เห็นว่ามีประโยชน์ และได้เรียนรู้โดยไม่รู้ตัวนั่นเอง

3.1.3 ชั้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการวิจัย

ทีมนักวิจัยได้ร่วมกิจกรรมกับทีมประสานงานกลางเพื่อสะท้อนประสบการณ์ต่าง ๆ และแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินการเป็นระยะ ๆ นอกจากนั้นทีมวิจัยได้มีการประชุมทีมเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน สรุปผลการทำงาน และวางแผนงานร่วมกันอยู่เสมอ ซึ่งทีมวิจัยได้ร่วมการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการศึกษาของการดำเนินงานทั้งหมดที่ได้ดำเนินการมา เพื่อสรุปบทเรียนและแนวทางในการดำเนินงานหรือหนุนเสริมกลุ่มเครือข่ายในโอกาสต่อไปโดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นทางการมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 สรุปกิจกรรมการวิจัยโครงการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่นสร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	5 กันยายน 2548	การประชุมกลุ่มย่อย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ระดมความคิด วิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง การแก้ไข	ผู้นำ และสมาชิกของ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ ประมาณ 50 คน	สหกรณ์การเกษตร บางใหญ่	- รับทราบวัตถุประสงค์โครงการ - กลุ่มได้วิเคราะห์ตนเอง เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค เกิดความสนใจอยากจะ รวมกันเป็นเครือข่าย เพื่อจัดงานด้าน การตลาดให้กับกลุ่มอาชีพ - คัดเลือกคณะกรรมการฯ เครือข่าย	3 ชม.	
2	11 ตุลาคม 2548	การประชุมกลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็นวาง แผนการจัดตลาดจำหน่าย สินค้าของกลุ่มเครือข่าย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ ประมาณ 15 คน	สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี	- มีการวางแผนการจัดตลาดจำหน่ายสินค้า ของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ต่างๆ - คณะกรรมการฯ ฝ่ายต่างๆ ได้ทราบแนวทาง ในการวางแผน และการดำเนินงาน - การจัดแบ่งภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการ	3 ชม.	
3	14 ตุลาคม 2548	การประชุมกลุ่มย่อย ชี้แจงวัตถุประสงค์ โครงการ และแนวทาง ของการทำเครือข่ายกลุ่ม ผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์	ผู้นำ และสมาชิกของ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ประมาณ 40 คน	โรงงานตลาดกลาง ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี	- หาแนวร่วมจากสมาชิกที่มีศักยภาพ และ สนใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายพันธมิตร - สมาชิกบางส่วนให้ความสนใจและอยากจะ เข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าว พันธุ์	3 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่นสร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
4	21 ตุลาคม 2548	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำและสมาชิก กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ประมาณ 30 คน	สหกรณ์การเกษตร ไทรน้อย	- ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ และหาแนว ร่วมสมาชิกที่มีศักยภาพ และสนใจที่จะเข้า ร่วมเป็นเครือข่ายพันธมิตร - จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายเมล็ดข้าวพันธุ์ ร่วมกันระหว่างสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด และสหกรณ์การเกษตรไทรน้อยจำกัด - สมาชิกให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม เครือข่ายกลุ่มฯ	3 ชม.	
5	25 ตุลาคม 2548	การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อ หาแนวทางในการร่วมมือ กันสร้างเครือข่ายฯ	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ประมาณ 30 คน	สหกรณ์การเกษตร ไทรน้อย	- กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ได้ทำข้อตกลง ร่วมกันในการดำเนินงานของเครือข่ายฯ	3 ชม.	
6	26 ตุลาคม 2548	การประชุมกลุ่มย่อย ชี้แจงวัตถุประสงค์ โครงการ และหาแนว ร่วมในการดำเนินงาน เครือข่าย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มธุรกิจการเงินชุมชน สหกรณ์นนทบุรี จำกัด ประมาณ 20 คน	สหกรณ์การเกษตร ไทรน้อย	- กลุ่มได้ทราบปัญหาอุปสรรคในการ ดำเนินงาน และหาแนวทางร่วมกันแก้ไข ปัญหาทางธุรกิจการเงินของชุมชนสหกรณ์ นนทบุรี จำกัด	3 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่นสร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
7	2 พฤศจิกายน 2548	การประชุมกลุ่มย่อย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของ โครงการ	ผู้นำ และสมาชิกของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประมาณ 35 คน	สำนักงานเกษตร จังหวัดนนทบุรี	-กลุ่มได้ทราบแนวทางในการดำเนินงานและ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่	3 ชม.	
8	26 พฤศจิกายน 2548	การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสร้างเวทีในการ พบปะแลกเปลี่ยน และ สร้างกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน	ประธาน คณะกรรมการ ผู้จัดการสกก. และ เจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่ม การเงินชุมชนสหกรณ์ ประมาณ 35 คน	สหกรณ์การเกษตร บางใหญ่	- เกิดความเข้าใจร่วมกัน ในการสร้างให้ ชุมชนสหกรณ์นนทบุรีจำกัด เป็นแม่ข่ายใน การทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านธุรกิจ การเงิน - เตรียมความพร้อมในการประชุมเชิง ปฏิบัติการ	3 ชม.	
9	12 ธันวาคม 2548	การประชุมเชิงปฏิบัติ ระดมความคิดเห็น ใช้ เทคนิควิเคราะห์ SWOT Analysis	ประธาน คณะกรรมการ ผู้จัดการสกก. และ เจ้าหน้าที่ของรัฐกลุ่ม ธุรกิจการเงินชุมชน สหกรณ์นนทบุรี จำกัด ประมาณ 50 คน	แวร์ชาย พาเลซ จ.นนทบุรี	- สร้างความเข้าใจร่วม และการเตรียมความ พร้อมของกลุ่มเพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบ ทิศทางในการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่าย - ได้กรอบทิศทางดำเนินงานของกลุ่ม ธุรกิจการเงินชุมชนสหกรณ์นนทบุรี จำกัด	6 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่นสร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
10	15 ธันวาคม 2548	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำ คณะกรรมการและ ผู้จัดการกลุ่มธุรกิจการเงิน ชุมชนสหกรณ์ ประมาณ 20 คน	สหกรณ์การเกษตร ไทรน้อย	-วางแผนในการทำรอบทิศทาง การดำเนินงาน	3 ชม.	
11	16 มกราคม 2549	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ ประมาณ 15 คน	สหกรณ์การเกษตร บางใหญ่	-สรุปผลการดำเนินงานจัดตลาดจำหน่าย สินค้าของกลุ่มบริเวณทำนันทครั้งที่ 1	3 ชม.	
12	28-30 มกราคม 2549	การประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อ จัดทำรอบทิศทางในการ ดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจ การเงินชุมชนสหกรณ์	ผู้นำ ผู้จัดการ และ คณะกรรมการกลุ่มธุรกิจ การเงินชุมชนสหกรณ์ ประมาณ 20 คน	ภูโอบ น้ำใส รีสอร์ท จ.นครนายก	- ขยายผลรอบทิศทางการทำงานให้ ชัดเจนมากขึ้น - สร้างความสัมพันธ์ เกิดการพูดคุย แลกเปลี่ยนในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น	15 ชม.	
13	3 กุมภาพันธ์ 2549	ทัศนศึกษาดูงาน	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ สกก. ไทรน้อย ประมาณ 30 คน	โรงงานตลาดกลาง ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี	-ทัศนศึกษาดูงานของเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ด ข้าวพันธุ์ สมาชิกมีความเข้าใจแนวทาง ปฏิบัติ ขั้นตอนการผลิต และทิศทางการ ตลาดมากขึ้น	3 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่นสร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
14	6 กุมภาพันธ์ 2549	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ ประมาณ 15 คน	สหกรณ์การเกษตร บางใหญ่	- มีการวางแผนการจัดตลาดจำหน่ายสินค้า ของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ต่างๆ ครั้งที่ 2	3 ชม.	
15	8 กุมภาพันธ์ 2549	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มธุรกิจการเงิน ชุมชนสหกรณ์ ประมาณ 20 คน	สหกรณ์การเกษตร ปากเกร็ด	- นำเสนอแผนกลยุทธ์ ที่มอบหมายให้ไป จัดทำของสหกรณ์การเกษตรต่างๆ	3 ชม.	
16	11 กุมภาพันธ์ 2549	ทัศนศึกษาดูงาน	ผู้นำ คณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ และนิสิต ประมาณ 40 คน	โรงงานตลาดกลาง ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี	- กลุ่มแกนนำได้ฝึกทักษะการนำเสนอและ การถ่ายทอดความรู้ ให้แก่บุคคลอื่น ๆ - กลุ่มนิสิตได้ประสบการณ์ตรงในการสร้าง เครือข่าย	3 ชม.	
17	1 มีนาคม 2549	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มธุรกิจการเงินชุมชน สหกรณ์ประมาณ 20 คน	สหกรณ์การเกษตร ปากเกร็ด	- ปรับปรุงแผนกลยุทธ์ที่มอบหมายเพิ่มเติม	3 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
18	23-24 มีนาคม 2549	การประชุมเชิงปฏิบัติ มีการทัศนศึกษาดูงาน จากสหกรณ์ที่ดำเนิน โรงงานเมล็ดพันธุ์ การ เจรจาต่อรอง และจัดทำ กรอบการดำเนินงาน	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ประมาณ 30 คน	โรงแรมแกรนด์ อยุธยา จ.อยุธยา สหกรณ์การเกษตร อ.ท่าเรือ จ.อยุธยา	- ได้ประสบการณ์ และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ แนวทางในการจัดการ โรงงานเมล็ดพันธุ์ของ สหกรณ์การเกษตรท่าเรือ จำกัด - ได้กรอบทิศทางการดำเนินงาน และ ข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม - เกิดความใกล้ชิด และสนิทสนมกันมากขึ้น	12 ชม.	
19	2 เมษายน 2549	การประชุมกลุ่มย่อย	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มธุรกิจการเงินชุมชน สหกรณ์ ประมาณ 30 คน	สหกรณ์การเกษตร บางบัวทอง	- การเชื่อมโยงธุรกิจ Account Trade กับกลุ่ม ธุรกิจการเงิน - การวางแผนการดำเนินงานของการ แลกเปลี่ยนสินค้า โดยการหักบัญชี (Account Trade)	3 ชม.	
20	15 พฤษภาคม 2549	ร่วมการประชุมกลุ่มย่อย ชี้แจงวัตถุประสงค์ โครงการ และหาแนว ร่วมในการดำเนินงาน	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มโครงการเกษตร ปลอดภัยจากสารพิษ ประมาณ 50 คน	สหกรณ์การเกษตร บางใหญ่	- กลุ่มเกษตรปลอดภัยเกิดความเข้าใจและ ร่วมมือจัดตั้งกลุ่ม	3 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่นสร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
21	26-28 พฤษภาคม 2549	ร่วมเวทีการสัมมนา ที่จัด โดยสำนักงานสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเกษตร ปลอดภัยจากสารพิษ ประมาณ 300 คน	คำแสดรีสอร์ท จ.กาญจนบุรี	-จัดตั้งกลุ่ม และสัมมนาแนวทางการพัฒนา เครือข่ายของกลุ่มฯ	15 ชม.	
22	1-2 มิถุนายน 2549	ร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติ	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเกษตร ปลอดภัยจากสารพิษ ประมาณ 100 คน	แวร์ซาย พาเลซ จ.นนทบุรี	-สรุปผลการสัมมนา แนวทางการจัดทำ ตลาด และดูงานตลาดไท จ.ปทุมธานี	9 ชม.	
23	8 มิถุนายน 2549	การประชุมกลุ่มย่อย แลกเปลี่ยน ปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มกำลังเผชิญอยู่ แนว ทางการดำเนินงานที่ อยากจะทำ	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเกษตร ปลอดภัยจากสารพิษ ประมาณ 20 คน	สนง.เกษตรและ สหกรณ์ จ.นนทบุรี	- ได้รับทราบปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ใน การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และปัญหาด้าน การตลาด - เห็นความจำเป็น และความสำคัญที่จะจัดตั้ง เป็นเครือข่ายเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ - คัดเลือกคณะกรรมการ ฯ ดำเนินงาน	3 ชม.	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ	วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย (ระบุการจัด สัมมนา/เวทีแลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่เข้า สู่กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิดเครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุชั่วโมง)	หมายเหตุ
24	19 กรกฎาคม 2549	การประชุมกลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนเรียนรู้	ผู้นำและคณะกรรมการ กลุ่มผู้ผลิตเกษตร ปลอดภัยจากสารพิษ ประมาณ 20 คน	สหกรณ์การเกษตร บางบัวทอง	- เกิดความเข้าใจ และเห็นความสำคัญมากขึ้น - การแลกเปลี่ยนเรื่องการตลาด การจัดหา แหล่งตลาด - ร่วมกันเจรจากับเจ้าของตลาดเพื่อให้สมาชิก ในกลุ่มไปตั้งร้านขายสินค้า	3 ชม.	
25	4-6 สิงหาคม 2549	สัมมนาเชื่อมโยงเครือข่าย โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน	ผู้นำและคณะกรรมการ เครือข่ายต่างๆ ประมาณ 60 คน	ศูนย์ฝึกอบรมการ สหกรณ์ที่ 15 (หุบกะพง) อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี	- ประชาสัมพันธ์รูปแบบเครือข่าย และทิศ ทางการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ - แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย ต่าง ๆ และ การสร้างเครือข่าย และกิจกรรมอื่น ๆ - สมาชิกกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ มีโอกาส ได้รู้จักกัน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และสนทนากัน กันมากขึ้น	15 ชม.	

3.2 ปัจจัยที่ทำให้การสร้างเครือข่ายประสบความสำเร็จ

1. ต้องมุ่งเน้นไปที่การช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสำคัญตามวิถีทางของสหกรณ์ โดยผู้นำ คณะกรรมการ และผู้จัดการไม่ควรมุ่งเน้นผลประโยชน์ ถ้าไรที่จะได้รับเข้าสู่องค์กรมากนัก ควรคำนึงถึงคุณภาพชีวิต และสวัสดิการของสมาชิกเป็นสำคัญ
2. กลุ่ม องค์กร ที่จะมาสร้างเครือข่ายร่วมกันควรมีรูปแบบทางโครงสร้าง และหน้าที่คล้าย ๆ กัน เพื่อจะสะดวกและง่ายในการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งแนวทางแก้ไข หรือจุดมุ่งหมาย ทิศทาง เป้าหมายของกลุ่ม องค์กรนั้นๆจะได้ง่ายขึ้น
3. ผู้นำเครือข่ายแต่ละกลุ่ม องค์กรควรมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาเครือข่ายให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันมากขึ้น ขยายเครือข่ายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้เป็นเครือข่ายที่ใหญ่มากขึ้น เพื่อช่วยเหลือกลุ่ม องค์กรที่ยังช่วยเหลือตนเองยังไม่ได้ หรือเครือข่ายที่เข้มแข็งแล้ว ความสำเร็จผลักดันเครือข่ายที่อ่อนแอกว่า รวมทั้งรับฟังข้อมูลหรือความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อประโยชน์ในการขยายผล และพัฒนาเครือข่ายในอนาคต
4. ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือกรอบทิศทางในการดำเนินงาน เพื่อจะได้มีแผนงาน กิจกรรมที่จะทำร่วมกันในเครือข่ายชัดเจน แต่ละกลุ่ม องค์กรก็จะได้ทราบภารกิจ หน้าที่ที่จะทำในแต่ละช่วงเวลาอันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
5. ควรเริ่มการสร้างเครือข่ายจากกลุ่ม องค์กรที่ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกที่มีความตั้งใจจริงในการสร้างเครือข่าย และมีแกนนำเครือข่ายที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน
6. การหนุนเสริมการสร้างเครือข่ายควรคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมของ กลุ่ม องค์กรที่เป็นอยู่ในขณะนั้น รวมถึงศักยภาพหรือทิศทางเครือข่ายที่จะเกิดขึ้นและเหมาะสมกับกลุ่ม ทิมวิจยไม่ควรไปผลักดัน หรือกระตุ้นในสภาพที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง
7. เครือข่ายที่จะสร้างที่มวิจยควรรู้ให้ความสำคัญในเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะหากมองการสร้างเครือข่ายในเรื่องธุรกิจเป็นหลักหากทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จ โอกาสที่จะเกิดเครือข่ายนั้นเป็นไปได้ยาก รวมทั้งอาจจะไม่ยั่งยืนก็ได้
8. หลังจากทิมวิจยได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายในพื้นที่แล้วหากสิ้นสุดโครงการๆก็ ไม่ควรถอนตัวออกจากพื้นที่หรือขาดการประสานงานการเชื่อมโยงเครือข่ายทันทีควรค่อยๆถอนตัว และสร้างเวทีให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ มีกลไกหนุนเสริมและการ ติดตามอย่างใกล้ชิด หากเป็นไปได้จังหวัดควรมีเจ้าหน้าที่ที่ร่วมงานกันสร้างเครือข่ายเพื่อที่จะเข้าไป ต่อ ยอดหลังจากสร้างเครือข่ายไว้แล้ว
9. มีการประชาสัมพันธ์เครือข่ายที่สร้างขึ้นมาให้กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ได้ทราบทั้ง ภายในกลุ่ม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในจังหวัดเพื่อการขยายผลในอนาคต

3.3 สรุป

กระบวนการในการสร้างเครือข่ายของทีมวิจัยจังหวัดนนทบุรี ได้ดำเนินการตามกรอบแนวความคิดหลัก โดยการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ และความต้องการของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ต่างๆ โดยเน้นการดำเนินการกับกลุ่มแกนนำขององค์กรเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้นำให้ตระหนัก เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการกระตุ้นให้เกิดการจัดทำกรอบทิศทางการทำงานที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม โดยไม่ได้เน้นกระบวนการที่เป็นไปตามหลักวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ใช้กระบวนการที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มองค์กร โดยมีเป้าหมายหลักในการดำเนินงานของทีมวิจัยคือ การกระตุ้น สร้างเสริมให้กลุ่ม เครือข่ายดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เน้นเครือข่ายเชิงกิจกรรม และเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็ง และยั่งยืนแก่กลุ่มเครือข่าย เพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงาน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะเป็นที่พึงให้แก่สมาชิกช่วยในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกได้ในที่สุด

บทที่ 4

เครือข่ายที่เกิดขึ้น

การดำเนินงานตลอดระยะเวลา 1 ปี ทีมวิจัยได้เน้นการสร้างเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในแต่ละกลุ่มเครือข่าย ในการดำเนินงานดังกล่าวทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการต่อยอดจากกลุ่มองค์กร สหกรณ์ หรือเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยเครือข่ายที่ทีมวิจัยใช้เป็นแกนนำหลัก ได้แก่ ชุมนุมสหกรณ์นทบุรี จำกัด เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานด้านเครือข่าย ธุรกิจการเงิน เครือข่ายเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี (Account Trade) และใช้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ นอกจากนี้ได้เชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ และเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เป็นต้น โดยเครือข่ายดังกล่าวมีการวางกรอบทิศทาง และรูปแบบการดำเนินงานแตกต่างกันไปตามลักษณะของเครือข่าย และความพร้อมขององค์กรสมาชิก ซึ่งรายละเอียดแต่ละเครือข่ายมีดังต่อไปนี้

4.1 เครือข่ายธุรกิจการเงินชุมชนสหกรณ์นทบุรี จำกัด

4.1.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

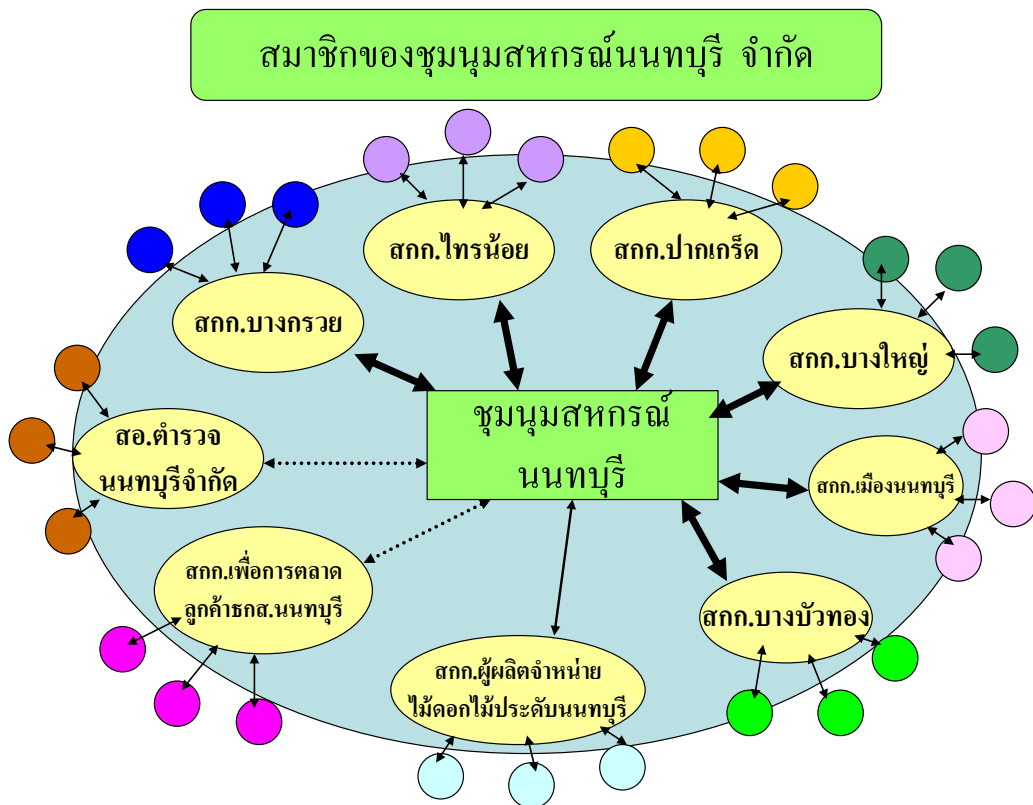
ชุมชนสหกรณ์นทบุรี จำกัด จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2544 เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจการเงิน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีสหกรณ์สมาชิกจำนวน 9 สหกรณ์ ได้แก่

1. สหกรณ์การเกษตรเมืองนทบุรี จำกัด
2. สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด
3. สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด
4. สหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด
5. สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด
6. สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด
7. สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจนทบุรี จำกัด
8. สหกรณ์ผู้ผลิตและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับนทบุรี จำกัด
9. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.นทบุรี จำกัด

ในระยะแรกของการจัดตั้งยังไม่มีกิจกรรมที่ชัดเจนมีเพียงธุรกิจการเงินที่สมาชิกฝากหรือกู้ยืม ไม่มีธุรกิจที่ดำเนินการร่วมกับสหกรณ์อื่น ๆ นอกชุมชนสหกรณ์นทบุรี จำกัด จนในปี 2546 เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนทบุรี (ทีมงานวิจัย) ได้เข้าไปกระตุ้นสร้างความเข้าใจกับสหกรณ์สมาชิกผลักดันให้ชุมชนสหกรณ์มีกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ ชุมนุมสหกรณ์เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจการเงินและวิชาการ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือสหกรณ์สมาชิกได้ ชุมนุมสหกรณ์ได้มีการพัฒนาวิธีการทำงาน การรวมกลุ่ม โดยการจัดให้มีการ

ประชุมกันทุกเดือน เพื่อให้เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ปรึกษาหารือกันในประเด็นต่าง ๆ แต่การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ ฯ เพื่อเป็นเครือข่ายธุรกิจการเงินยังมีอุปสรรค และปัญหาอยู่หลายประการ เช่น การตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มเป็นชุมนุมสหกรณ์ ฯ เพื่อช่วยเหลือด้านการเงินยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่าการวางแผนการจัดการธุรกิจการเงินยังไม่มี การดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมต่างๆที่กลุ่มเครือข่ายมีปริมาณเงินในธุรกิจค่อนข้างมาก แต่การจัดการให้เกิดผลประโยชน์ยังเป็นแค่การรับผลประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของดอกเบี้ยเท่านั้น นอกจากนี้การบริหารจัดการในองค์กรยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

ในกรณีของกลุ่มสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ ฯ มีเพียงสหกรณ์การเกษตร(สกก.)จากทั้ง 6 อำเภอเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่สหกรณ์สมาชิกอีก 3 แห่ง ได้แก่ สหกรณ์ผู้ผลิตและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับนนทบุรี จำกัด สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจนนทบุรี จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.นนทบุรี จำกัด ที่ไม่ค่อยมีการส่งตัวแทนในการร่วมประชุมและทำกิจกรรม ดังนั้นการเชื่อมโยงของสหกรณ์สมาชิกของชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด จึงมีรูปแบบดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 สมาชิกของชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด

4.1.2 การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของเครือข่าย

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยน และระดมความคิดเห็นพบว่าการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายธุรกิจการเงินของชุมชนสหกรณ์นนทบุรี จำกัด ยังไม่ประสบความสำเร็จดังเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องด้วยสาเหตุต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1.รูปแบบการบริหารจัดการด้านการเงินในเรื่องบริการและอัตราดอกเบี้ย โดยสมาชิกผู้ฝากเงินอยากได้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงตรงกันข้ามผู้กู้ต้องการชำระเงินคืนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ทำให้เป้าหมายเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันยังไม่มี สมาชิกบางรายไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการส่งเงินต้นคืน จึงทำให้สมาชิกบางส่วนขาดความเชื่อมั่นทั้งที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าสถาบันการเงิน หรือแหล่งทุนต่าง ๆ ที่สำคัญยังไม่ต้องเสียภาษีรายได้อีกด้วย

2.กลุ่มหรือองค์กรมีทางเลือกในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินหรือแหล่งทุนต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) และเงินกองทุนกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น จึงทำให้ความต้องการกู้ยืมเงินจากชุมชนสหกรณ์ ฯ มีน้อยลง

3. ระเบียบการบริหารการเงิน ยังไม่ชัดเจน

4.ขาดข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในการดำเนินงานธุรกิจการเงิน ในเรื่องความเสี่ยงในการดำเนินงาน และจุดคุ้มทุน

5. ความมั่นคงของกลุ่มหรือองค์กรที่จะกู้เงินยังไม่เพียงพอ

6.สหกรณ์สมาชิกแต่ละแห่งเริ่มพึ่งพาตนเองได้แล้วจึงมีการส่งเงินต้นคืนชุมชนสหกรณ์การเกษตรบางส่วน หรือทั้งหมดเพื่อจะได้ไม่ต้องรับภาระหนี้สิน

แนวทางการแก้ไขที่ได้จากการระดมความคิดเห็น

1.หากกลุ่ม องค์กรที่มีความมั่นคงเพื่อมาทำธุรกรรมการเงินเพิ่มมากขึ้น หรือเปิดรับสมาชิกสมทบเพิ่ม

2.วิเคราะห์ศึกษาสถานการณ์การเงิน ดูกลุ่มลูกค้า กลุ่มที่ต้องการช่วยเหลือปรับปรุง และอัตราดอกเบี้ยให้สอดคล้องกับภาวะทางการเงินที่เปลี่ยนแปลง

3.ชุมชนสหกรณ์ฯ ต้องมีการบริหารจัดการด้านการเงินที่ดีกว่านี้

4.จัดให้มีผู้ประสานงานการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจการเงินที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงิน

5.ทำการศึกษาข้อมูลสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เพื่อบริหารธุรกรรมการเงินที่เป็นอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. สหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ต้องร่วมนำเงินมาลงทุนทำธุรกรรมร่วมกันมากขึ้น

กิจกรรมที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

1. การรับฝากเงินจากสหกรณ์สมาชิก ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด สหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด และสหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด

2. ดำเนินการศูนย์กลางทางการเงินชุมนุมสหกรณ์ฯ นำฝากเงินสหกรณ์อื่นๆ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด สหกรณ์การเกษตรโพธิ์ทอง จำกัด สหกรณ์การเกษตรสามโก้ จำกัด สหกรณ์การเกษตรบ้านหมี่ จำกัด และสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด

3. การส่งเสริมการตลาดของสหกรณ์ ได้แก่ ให้บริการเช่าเดินที่

4. การศึกษาอบรม

5. การจัดกิจกรรมสหกรณ์โครงการสหกรณ์ก้าวไกลสถานสายใยสู่โรงเรียน

6. การส่งเสริมกลุ่มอาชีพ

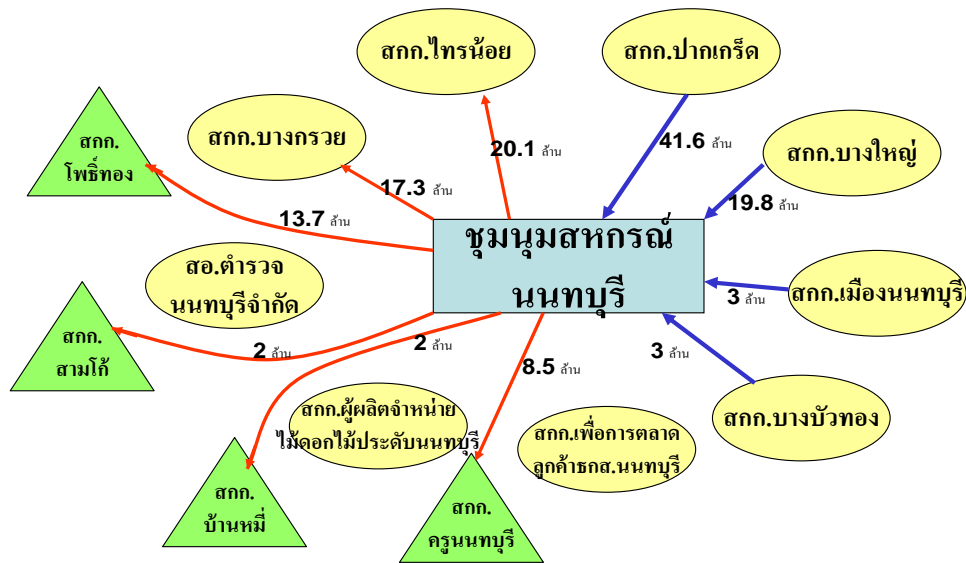
7. เอื้ออาทรผู้ยากไร้

8. ลงทุนก่อสร้างตลาดจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับ และผลิตภัณฑ์ของสมาชิกสหกรณ์ในจังหวัดนนทบุรี บริเวณสะพานพระราม 5

จะเห็นว่ากิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ส่วนใหญ่มักจะเป็นกิจกรรมในการรับฝากเงิน แล้วนำมาให้สหกรณ์สมาชิกกู้ หรือการนำเงินฝากเหล่านั้นไปฝากยังสหกรณ์ หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ซึ่งปริมาณธุรกิจที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้ดำเนินการมาจะขึ้นอยู่กับภาวะทางเศรษฐกิจ และความต้องการทางการเงินของสหกรณ์สมาชิกเป็นสำคัญ โดยพบว่าในปี 2546 มีปริมาณธุรกิจการเงินดังกล่าวประมาณ 44 ล้านบาท มีกำไรสุทธิประจำปี 145,902 บาท และเพิ่มสูงขึ้น ในปี 2547 เป็นมูลค่าประมาณ 69 ล้าน กำไรสุทธิประจำปี 1,752,787 บาท ปี 2548 มีมูลค่าประมาณ 77 ล้านบาท กำไรสุทธิประจำปี 2,753,182 บาท แต่ในปี 2549 ธุรกิจการเงินได้ลดปริมาณลงคงเหลือประมาณ 64 ล้านบาท กำไรสุทธิประจำปี 888,287 บาท ทั้งนี้เนื่องจากมีสมาชิกสหกรณ์บางรายได้ถอนเงินฝาก และมีบางสหกรณ์ได้ส่งคืนเงินกู้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว อันเป็นผลมาจากราคาน้ำมันที่สูงขึ้น รายละเอียดคงบุคคลต่าง ๆ ดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 5

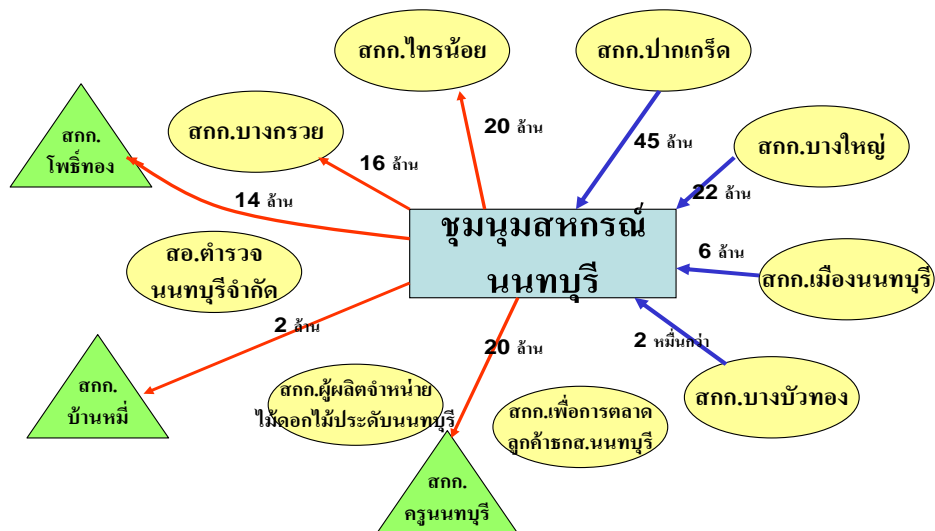
ในกรณีการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินจะมีการเชื่อมโยงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสหกรณ์สมาชิกที่ต้องการเงินทุนไปใช้ในการบริการจัดการ ซึ่งแต่เดิมสหกรณ์สมาชิกที่ขาดสภาพคล่องจะต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินหรือแหล่งทุนต่าง ๆ แต่ปัจจุบันธุรกิจการเงินดังกล่าวได้ช่วยให้สหกรณ์สมาชิกต่าง ๆ ได้ในระดับหนึ่ง นอกนั้นยังมีการเชื่อมโยงไปยังสหกรณ์อื่น ๆ นอกชุมนุมสหกรณ์ฯ ทั้งการนำไปฝาก และการให้กู้ยืมเงิน รายละเอียดการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินของสหกรณ์สมาชิก และสหกรณ์อื่น ๆ ดังแสดงในภาพที่ 4 - 6 และกิจกรรมเครือข่ายในภาพที่ 7

โครงสร้างธุรกิจการเงินชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ประจำปี 2547

ภาพที่ 4 ปริมาณธุรกิจและการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินของชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ปี 2547

โครงสร้างธุรกิจการเงินชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ประจำปี 2548

ภาพที่ 5 ปริมาณธุรกิจและการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการเงินของชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ปี 2548

4. เก็บดอกเบี้ยจากสมาชิกสหกรณ์สมาชิกได้หมด

ด้านการบริหารจัดการ

1. โครงสร้างของชุมนุมสหกรณ์ฯ และสหกรณ์สมาชิกเข้มแข็ง มีหลักประกันมั่นคง
น่าเชื่อถือ

2. งบประมาณในการบริหารงานชุมนุมสหกรณ์ฯ น้อยไม่มีค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินงานมากนัก

3. สมาชิกของสหกรณ์มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความเสียสละ และความสามัคคี

4. มีโครงการและจัดกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก

5. คณะกรรมการมีความโปร่งใส

6. การประชุมประจำเดือนจะมีผู้จัดการ และสมาชิกร่วมประชุมทุกครั้ง

จุดอ่อน

ด้านเจ้าหน้าที่ และการบริหารจัดการ

1. ไม่มีเจ้าหน้าที่ทำงานประจำชุมนุมสหกรณ์ฯ และขาดความชำนาญด้านการเงิน

2. เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ และความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง

3. เจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่

4. ฝ่ายจัดการยังขาดความเข้มแข็งในการทำงาน หรือมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ

ด้านผู้บริหาร และคณะกรรมการ

1. ผู้บริหารมีศักยภาพในการบริหารงานที่ยังไม่เพียงพอ

2. ผู้บริหารมีการสับเปลี่ยนหน้าที่ในการรับผิดชอบทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารไม่กล้าตัดสินใจทำให้เสียโอกาสด้านการเงิน เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง

4. ขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารงานและจัดการกลุ่มธุรกิจการเงิน

5. ขาดการทำงานอย่างทุ่มเท และตั้งใจให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ

6. คณะกรรมการมีการสวมบทบาท 2 อย่างทำให้มีบางคนแยกไม่ออกระหว่าง
บทบาทในฐานะกรรมการของชุมนุมสหกรณ์ฯ และบทบาทของสหกรณ์ต้นสังกัดทำให้การ
ดำเนินงานในชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นเพียงการรักษาสภาพประโยชน์ หรือการคำนึงถึงประโยชน์ที่
สหกรณ์ต้นสังกัดของตัวเองจะได้รับประโยชน์เป็นสำคัญ

ด้านการบริหารจัดการ

1. ขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดการชี้แจง และประชาสัมพันธ์จากชุมนุม
สหกรณ์ฯ ไปยังสหกรณ์สมาชิก

2. ขาดการมีส่วนร่วมของสหกรณ์สมาชิกในกิจกรรม รวมทั้งการระดมทุนในสัดส่วน
ที่เหมาะสมจึงทำให้ขาดความร่วมมือจากสหกรณ์สมาชิก

3. ธุรกิจชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่มีความหลากหลายเน้นการบริหารธุรกิจการเงินเป็นสำคัญ
4. กฎระเบียบของชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่ยืดหยุ่นทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านการเงิน
5. สมาชิกในชุมนุมสหกรณ์ฯ ขาดความเชื่อมั่นและจริงจังต่อระบบการบริหารจัดการ
6. ขาดการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลธุรกิจการเงิน หรือความพร้อมของข้อมูลที่จะใช้ในการตัดสินใจบริหารจัดการต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ปัญหาเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่สมาชิกสหกรณ์ต่าง ๆ มีส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยที่ไม่เท่าเทียมกัน
7. ยังไม่มีการควบคุมภายในและ ผู้ตรวจสอบไม่เข้ามาทำหน้าที่ตามกฎหมาย
8. ขาดเป้าหมายร่วมกัน และไม่ได้มีการวางแผนงานร่วมกัน
9. ไม่มีสำนักงานเป็นของตนเอง จึงไม่มีจุดศูนย์กลางดำเนินงานทำให้ติดต่องานยาก
10. การให้ความรู้ด้านวิชาการต่างๆยังมีน้อย

โอกาส

1. มีโครงการวิจัยพัฒนาขบวนการสหกรณ์ฯ เข้ามาช่วยในการจัดกระบวนการ
2. เจ้าหน้าที่สหกรณ์การเกษตรจังหวัดให้ความร่วมมือที่ดีรวมถึงการช่วยเหลือจากทางภาครัฐในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี (Account Trade) ผู้ว่า CEO
4. มีโครงการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี (Account Trade) ทำให้เกิดการจัดตลาดเพื่อให้เกิดการซื้อขาย และแลกเปลี่ยนสินค้ากัน
5. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าสถาบันการเงินหรือแหล่งทุนต่าง ๆ จึงเป็นแรงจูงใจให้สหกรณ์อื่นๆ สามารถมากู้เงินจากชุมนุมสหกรณ์ฯ มากขึ้น

ข้อจำกัด

1. มีแหล่งเงินกู้หลายแห่งทำให้สมาชิกสหกรณ์มีทางเลือกมากขึ้นส่งผลให้มีการกู้จากชุมนุมสหกรณ์ฯ ลดลง
2. สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
3. การปฏิรูประบบราชการมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ต่างๆ ลดลง
4. ไม่มีหลักประกันระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับสหกรณ์สมาชิก
5. พื้นที่ทางการเกษตรลดลง
6. มีห้างสรรพสินค้าต่างๆ เช่น Big C , Lotus ,และคาร์ฟู ฯลฯ อยู่ในพื้นที่ที่มีผลทำให้การร่วมทำธุรกิจยาก และมีการแข่งขันกันสูง

2) กรอบทิศทางการดำเนินงาน

วิสัยทัศน์ของชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด

“ ศูนย์กลางทางการเงินที่เข้มแข็ง ให้ความร่วมมือทางธุรกรรม มีกิจกรรมทางวิชาการ เป็นศูนย์กลางของสหกรณ์สมาชิก เอื้ออาทรต่อสังคม ”

กลยุทธ์ในการดำเนินงาน

ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด ได้ร่วมกันจัดทำกรอบทิศทางการดำเนินงาน ระยะเวลา 3 ปี (2549 – 2551) ซึ่งได้แบ่งภารกิจของงานออกเป็น 4 ภารกิจหลัก ๆ ได้แก่

1. การบริหารจัดการทางการเงิน
2. การบริหารจัดการองค์กร
3. การพัฒนาบุคลากร
4. การส่งเสริมและพัฒนาสังคม

ซึ่งจากภารกิจดังกล่าวได้ร่วมกันกำหนด วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และแนวทางในการดำเนินการ เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย และเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการธุรกิจด้านการเงิน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 กรอบทิศทางการดำเนินงานของเครือข่ายธุรกิจการเงิน ชุมชนสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ปี 2549 – 2551

ภารกิจ	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน
1. การบริหารจัดการทางการเงิน	เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเครือข่ายการบริหารจัดการทางการเงิน	1. การรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลธุรกิจการเงิน เช่น การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินและ ธุรกิจ	<p><u>การจัดทำฐานข้อมูล</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษา รวบรวมข้อมูลของสถาบันทางการเงินต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ 2. มีการศึกษา รวบรวมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายธุรกิจเพื่อนำไปวิเคราะห์ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ 3. จัดทำฐานข้อมูล
		2. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารธุรกิจการเงิน	<p><u>การสร้างความเข้มแข็ง</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานต่าง ๆ มากขึ้น 2. การความเชื่อมั่นให้กับสหกรณ์สมาชิกและสหกรณ์พันธมิตรอื่น ๆ เพื่อให้ให้นำเงินมาฝากและกู้ด้วยความมั่นใจ <p><u>การพัฒนาระบบสินเชื่อ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดแผนการจ่ายเงินกู้และการรับฝากเงิน 2. การจัดหาเงินทุน และเพิ่มทุนหมุนเวียน เพื่อการถอนและฝาก 3. กำหนดหลักประกันเงินกู้ของสหกรณ์ผู้กู้ยืม 4. จัดสัดส่วนการให้เงินกู้แก่สหกรณ์สมาชิกและสหกรณ์อื่น เช่น สหกรณ์สมาชิกให้ 100% แต่สหกรณ์อื่นให้วงเงินไม่เกิน 80% 5. จัดสัดส่วนการฝากเงินของกับสหกรณ์สมาชิกไม่เกินวงเงินให้สหกรณ์สมาชิกผู้ยืม

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ภารกิจ	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	แนวทางดำเนินงาน
		3. การสร้างเครือข่ายพันธมิตรด้านธุรกิจการเงิน	<u>การสร้างเครือข่ายทางการเงินที่เข้มแข็ง</u> 1. มอบหมายผู้แทนของชุมนุมไปติดต่อเจรจาธุรกิจ กับกลุ่มพันธมิตรเป้าหมาย 2. การหาสมาชิกสมทบเพิ่ม
		4. การติดตามประเมินผล	<u>การติดตามประเมินผล</u> 1. มีการประชุมติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อ ทบทวนปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น 2. ติดตามประเมินผลกลุ่มพันธมิตรทางธุรกิจที่ชุมนุม ฯ ดำเนินธุรกรรมด้วยอย่างต่อเนื่อง
2. การบริหารจัดการองค์กร	เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรให้เข้มแข็ง	5.การบริหารจัดการองค์กรที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ	<u>การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ</u> 1. มีการประชุมร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางในการบริหารจัดการร่วมกัน 2. การส่งเสริมให้คณะกรรมการทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี ใ่ว่างใจ และมีส่วนร่วม 3. มีการกำหนดบทบาทและภาระงานของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน 4. จัดให้มีการดูแล ให้คำแนะนำ และนิเทศงานแก่ฝ่ายจัดการอย่างสม่ำเสมอ 5. การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ภารกิจ	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	แนวทางดำเนินงาน
		2. การกำหนด หรือปรับปรุง กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เหมาะสมต่อสถานการณ์	<u>ปรับปรุงข้อกำหนดการบริหารจัดการทางการเงิน</u> 1. มีการทบทวน หรือ ปรับปรุง กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 2. จัดให้มีการตรวจสอบการบริหารงานให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ อย่างสม่ำเสมอ
		3. การวางแผนและจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน	<u>การจัดทำแผนปฏิบัติการทางการเงิน</u> 1. การจัดทำแผนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมเพื่อเป็นกรอบ ทิศทางในการดำเนินการ 2. มีการจัดทำแผนธุรกิจแต่ละประเภท 3. มีการประเมินผลการดำเนินงานหลังการปฏิบัติงานตามแผน
3. การพัฒนาบุคลากร	เพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มี ประสิทธิภาพ	1. การส่งเสริม ให้การศึกษา อบรม แก่บุคลากร	<u>การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร</u> 1. จัดให้มีการอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานแก่บุคลากรในด้าน ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการบริหารจัดการ อย่างสม่ำเสมอ 2. มีการส่งเสริมศักยภาพคณะกรรมการบริหารในด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้นำ ความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ และ โปร่งใส 3. มีการจัดเวที/ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของฝ่ายบริหารและ ฝ่ายจัดการ
		2. การจัดระบบสวัสดิการแก่บุคลากรของ ชุมนุมสหกรณ์ ฯ	<u>การจัดระบบสวัสดิการของชุมนุมสหกรณ์ ฯ</u> 1. มีการจัดระบบสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่ บุคลากร

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ภารกิจ	วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	แนวทางดำเนินงาน
		3. การติดตามผลการดำเนินงานของบุคลากร	<p><u>การติดตามผลการดำเนินงานของบุคลากร</u></p> <p>1. มีการจัดระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของทั้งฝ่ายการจัดการและ ฝ่ายบริหาร</p>
4. การส่งเสริมและพัฒนาสังคม	เพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง	1. การส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความรู้ด้านสหกรณ์	<p><u>การประชาสัมพันธ์</u></p> <p>1. มีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความรู้ด้านสหกรณ์แก่ชุมชน</p> <p>2. มีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความรู้ด้านสหกรณ์แก่โรงเรียน</p>
		2. สนับสนุนสวัสดิการและกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ	<p><u>การสนับสนุนสวัสดิการและกิจกรรมสาธารณะ</u></p> <p>1. การสนับสนุน ส่งเสริมให้สหกรณ์สมาชิกจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่สังคม เช่น การให้ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ และผู้ยากไร้ ฯลฯ</p> <p>2. การสนับสนุนการจัดกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชน เช่น การรณรงค์ชุมชนสีขาวต่อต้านยาเสพติด การปลูกต้นไม้และการรักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ</p>
		3. การสร้างความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่น	<p><u>การสร้างความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่น</u></p> <p>1. มีประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน</p>

4.1.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ศักยภาพของกลุ่มแกนนำเครือข่าย ถ้าแกนนำเครือข่ายมีภาวะผู้นำ สามารถวางแผนงานบริหารจัดการ หรือเชื่อมโยงธุรกิจการเงินได้จะทำให้การดำเนินงานคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งแกนนำที่กล่าวถึง คือ ตัวแทนสหกรณ์สมาชิกต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ การพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ในการบริการจัดการองค์กรเครือข่ายให้เข้มแข็ง และยังสามารถต่อเชื่อมกับสหกรณ์สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส การติดตามตรวจสอบได้ เนื่องจากเครือข่ายธุรกิจการเงินชุมชนสหกรณ์นันทบุรี จำกัด เป็นเครือข่ายที่มีการบริหารจัดการเงินมูลค่าหลายสิบล้านบาทที่สหกรณ์สมาชิกต่าง ๆ นำเงินมาฝากและกู้ยืมไปทำธุรกิจ ดังนั้นการสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กร มีการบริหารจัดการที่โปร่งใส สามารถติดตามตรวจสอบได้ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการที่จะระดมทุนหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กับสหกรณ์และสถาบันการเงินอื่น ๆ

3. การมีเวทีประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการเครือข่ายได้มีโอกาสพบปะปรึกษาหารือ หรือสอดแทรกกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ ได้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การได้ติดตามข้อมูลข่าวสาร เพื่อปรับการบริหารจัดการธุรกิจการเงินให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งเครือข่ายการเงินได้กำหนดให้มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน โดยให้คณะกรรมการชุมชนฯ ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละสหกรณ์สมาชิก และผู้จัดการของสหกรณ์สมาชิกเข้าประชุม เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมของชุมชนสหกรณ์ ฯ สู่สหกรณ์สมาชิกได้ และเป็นการเชื่อมโยงฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการอีกทางหนึ่งด้วย

4. การสร้างจุดร่วมในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากการนำกรอบทิศทางไปสู่การปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะการเห็นความสำคัญ และความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการดำเนินงานของชุมชนสหกรณ์ ฯ ยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร คณะกรรมการส่วนใหญ่ยังติดภาพการเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรเดิม การทำกิจกรรมหรืออยู่ในชุมชนสหกรณ์ ฯ บางครั้งจะพบปรากฏการณ์ในลักษณะการปกป้องผลประโยชน์ของสหกรณ์ตนเองมากกว่าที่จะคิดถึงการดำเนินงานของเครือข่าย ดังนั้นควรสร้างจุดร่วมมีพร้อมใจ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ของสหกรณ์สมาชิกเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ภาพที่ 7 กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มธุรกิจการเงินชุมชนนุสหรณ์นนทบุรี จำกัด

4.2 เครื่องมือการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี (Account Trade)

4.2.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

ในอดีตที่ผ่านมาสหกรณ์มุ่งเน้นการทำธุรกิจสินเชื่อเป็นหลัก ทำให้การดำเนินงานด้านการตลาดของสหกรณ์การเกษตร เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกให้ครบวงจรยังอยู่ในขอบเขตจำกัด และขาดการประสานงานเชื่อมโยงกันระหว่างสหกรณ์ด้วยกันอย่างเป็นระบบทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการเพิ่มรายได้ และไม่สามารถสร้างการอยู่ดีกินดีของสมาชิกได้เท่าที่ควร

ปัจจุบันสหกรณ์หลายๆ แห่งทำการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยระบบหักบัญชี (Account Trade) มาใช้ในการเจรจาตกลงซื้อ-ขายสินค้า ซึ่งมีจังหวัดศรีสะเกษเป็นผู้ริเริ่มนำระบบหักบัญชีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นจังหวัดแรก การแลกเปลี่ยนสินค้าโดยระบบหักบัญชี (Account Trade) หมายถึง การตกลงทำการค้าโดยวิธีแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคู่ค้า โดยทำเป็นสัญญาคู่สัญญาต้องการบันทึกบัญชีลูกหนี้กับเจ้าหนี้ แลกเปลี่ยนสินค้ามีระยะเวลาในการสรุปชำระหนี้ที่เป็นส่วนต่างของมูลค่าสินค้าที่แลกเปลี่ยนเป็นคร่าว ๆ ตามสัญญาจะชำระเป็นเงิน เป็นสินค้า หรือแลกเปลี่ยนสินค้าต่อไปตามสัญญาจนกว่าฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญา ในวงการธุรกิจเป็นเพียงกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างหนึ่ง และส่วนใหญ่จะไม่ชำระหนี้เป็นเงินแต่จะชำระเป็นสินค้า หรือแลกเปลี่ยนเป็นสินค้ากันต่อไป เป็นการสร้างพันธมิตรทางการค้าโดยพยายามรักษาการตลาดไว้

ในกรณีจังหวัดนนทบุรี สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากจังหวัดตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนนทบุรี และกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรี ให้ดำเนินการโครงการพัฒนาการตลาดสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี โดยอาศัยกระบวนการสหกรณ์เป็นตัวเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายสินค้ากับจังหวัดเป้าหมายคู่ค้า

ในปีงบประมาณ 2548 ดำเนินงานในพื้นที่ 15 จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สิงห์บุรี สระบุรี ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุราษฎร์ธานี ตรัง สงขลา ยะลา และปัตตานี ส่วนปีงบประมาณ 2549 ดำเนินงานในพื้นที่ 12 จังหวัด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง ตราด ลำปาง ดาก ลำพูน แม่ฮ่องสอน พิชญ์โลก อุดรดิตถ์ สุโขทัย และพิจิตร โดยจังหวัดนนทบุรีได้นำสินค้าการเกษตร สินค้าสหกรณ์ และผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ไปทำการเจรจาซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชีกับจังหวัดเป้าหมายคู่ค้า ดังกล่าวจึงเกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า ในลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี (Account Trade)

4.2.2 การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

กระบวนการดำเนินงาน

การเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี เพื่อต้องการที่จะลดภาระเงินทุนการซื้อ-ขายสินค้า และกระจายสินค้าที่เกินความต้องการสู่ผู้บริโภคด้วยราคาที่ยุติธรรม และสร้างสัมพันธมิตรการเชื่อมโยงเครือข่ายของกระบวนการสหกรณ์ และลดขั้นตอนของพ่อค้าคนกลางซื้อ-ขายสินค้าเกษตร สินค้าของสหกรณ์ และผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ตลอดจนเป็นการพัฒนารูปแบบการตลาด โดยระบบหักบัญชี ซึ่งมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี ซึ่งจัดให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจโครงการฯ และขั้นตอนการดำเนินงานการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชีให้แก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และสมาชิกของสหกรณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจผลิตผลการเกษตร สินค้าสหกรณ์ และผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เพื่อสำรวจสินค้าที่คาดว่าจะเป็นที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในด้านชนิดสินค้า ปริมาณเพียงพอที่จะทำธุรกิจ คุณภาพตลอดจนมาตรฐานที่กำหนด ราคาสินค้าที่จะซื้อ-ขายเป็นราคายุติธรรมมีโอกาสและความเป็นไปได้ทางการตลาดที่จะนำสินค้าไปเจรจาแลกเปลี่ยน โดยระบบหักบัญชีหรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 สำรวจความต้องการของผู้บริโภค ถึงความต้องการสินค้าชนิด ปริมาณ และคุณภาพสินค้า ช่วงระยะเวลาความต้องการสินค้า เพื่อที่จะได้เดินทางไปเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้าได้ตรงความต้องการ การสำรวจดังกล่าวจะสามารถทราบลักษณะการบริโภคสินค้าของบุคคลเป้าหมายที่จะนำสินค้าไปจำหน่าย และทำให้กระจายเป็นไปตามเป้าหมายผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว

ขั้นตอนที่ 4 สำรวจแหล่งผลิตสินค้าที่ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อ ได้แก่ สินค้าเกษตร สินค้าของสหกรณ์ และผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่คาดว่าจะทำการซื้อสินค้ามาจำหน่ายให้กับสมาชิก และผู้บริโภคทั่วไป ตลอดจนโอกาสที่จะกระจายสินค้าไปยังจังหวัดคู่ค้า และจังหวัดที่ไม่ได้เป็นคู่ค้า ซึ่งสินค้ามีแหล่งผลิตอยู่ที่ไหน ปริมาณการผลิตเท่าไร คุณภาพเป็นอย่างไร ช่วงระยะเวลาการผลิตเมื่อไหร่ ราคาสินค้าเท่าไร ตลอดจนการบริหารจัดการสินค้าในการซื้อ-ขายระหว่างกัน ซึ่งจะนำมาใช้วางแผนในซื้อ-ขายสินค้าให้สามารถสู่การปฏิบัติของสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการฯ และข้อมูลดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดบทบาทและทิศทางการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี

ขั้นตอนที่ 5 การบริหารจัดการการเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี พร้อมร่วมกันจัดทำแผนการแลกเปลี่ยนสินค้า และกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค โดยมีชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด เป็นศูนย์กลางการประสานความร่วมมือของสหกรณ์การเกษตรจังหวัดนันทบุรี

ขั้นตอนที่ 6 การเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้า คณะเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้า จะประกอบด้วยประธาน หรือรองประธาน หรือเหรัญญิก หรือเลขานุการ และผู้จัดการ หรือพนักงานการตลาด สหกรณ์ละ 3 คน พร้อมผู้แทนจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนันทบุรี จำนวน 3 คน พร้อมจัดเตรียมอุปกรณ์การเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น สินค้าตัวอย่างที่จะนำไปแลกเปลี่ยน พร้อมข้อมูลการเจรจาแลกเปลี่ยน เอกสาร และสิ่งตีพิมพ์ เช่น ภาพถ่ายสินค้า และเอกสารแนะนำสินค้า เป็นต้น

โดยจังหวัดเป้าหมายคู่ค้า ที่คณะเจรจาเดินทางไปเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้า ได้มีการประสานงานนัดหมายวัน เวลา สถานที่ไว้ก่อนล่วงหน้า โดยจังหวัดต่าง ๆ จะจัดเตรียมเวทีการประชุมเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้าโดยระบบหักบัญชี (Account Trade) พร้อมกับคณะเจรจาของจังหวัด ได้แก่ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะนำสินค้าตัวอย่างที่จะนำมาแลกเปลี่ยน พร้อมข้อมูลเอกสาร และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ การเปิดเวทีการเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้า โดยทั้ง 2 ฝ่ายจะแนะนำสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน และมีการดูสินค้าตัวอย่างที่จัดแสดง การเจรจาทั้ง 2 ฝ่ายจะพิจารณารายละเอียดสินค้า และเงื่อนไขการแลกเปลี่ยนสินค้าจนเกิดความพึงพอใจและพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนสินค้าด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 7 การจัดทำสัญญาแลกเปลี่ยนสินค้าโดยระบบหักบัญชี เมื่อการเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้ามีการตกลงแลกเปลี่ยนสินค้ากัน จะจัดทำสัญญาแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชีต่อไป

ขั้นตอนที่ 8 การส่งมอบสินค้า เมื่อคู่ค้าทั้ง 2 ฝ่ายมีความพร้อมทุกกรณี เช่น ราคาสินค้าที่แลกเปลี่ยนต่างฝ่ายต่างมีความพอใจ สามารถรวบรวมหรือจัดหาสินค้าปริมาณที่พอเพียงที่จะส่งมอบ และสินค้าที่แลกเปลี่ยนสามารถกระจายสู่บริโภค ตลอดจนการบริหารจัดการสินค้า เช่น การรวบรวมสินค้า และการขนส่ง ซึ่งข้อตกลงต่าง ๆ ทั้ง 2 ฝ่าย แล้วจะมีการนัดหมายทำการส่งมอบสินค้าซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 9 การจัดทำบัญชี สหกรณ์ที่เป็นคู่ค้าจะจัดทำบัญชี โดยมีเอกสารทางบัญชีตามรูปแบบการบัญชีของสหกรณ์ ประกอบด้วยลูกหนี้-เจ้าหนี้

ขั้นตอนที่ 10 การกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค เมื่อสหกรณ์ได้รับมอบสินค้าที่ทำการแลกเปลี่ยน จะต้องกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคภายในจังหวัด ได้แก่ เครือข่ายสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ ประชาชนทั่วไป หรือนำไปแลกเปลี่ยนกับจังหวัดคู่ค้าอื่น หรือจำหน่ายให้จังหวัดที่ไม่ได้เป็นคู่ค้าตามแผนกระจายสินค้าที่กำหนดก็ได้

ขั้นตอนที่ 11 การหักบัญชีและชำระหนี้สินค้า เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาชำระ
เงินค่าสินค้า สหกรณ์จะทำการหักบัญชีระหว่างคู่ค้า โดยจะชำระเงินในส่วนต่างมูลค่าสินค้าที่
แลกเปลี่ยนกัน

ผลการเชื่อมโยงเครือข่าย

การดำเนินงานดังกล่าวได้ใช้เวทีการประชุมของชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด เป็น
แม่ข่าย หรือเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำธุรกิจการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยการหักบัญชี ซึ่งทำ
ให้ชุมนุมสหกรณ์ ฯ มีกิจกรรมระหว่างสหกรณ์สมาชิกมากขึ้น โดยสหกรณ์สมาชิกของชุมนุม
สหกรณ์ ฯ ที่ร่วมในเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี ได้แก่สหกรณ์ภาคเกษตรใน
จังหวัดนันทบุรี 6 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองนันทบุรี จำกัด สหกรณ์การเกษตรปาก
เกร็ด จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด สหกรณ์
การเกษตรบางบัวทอง จำกัด และสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด

ทั้งนี้เนื่องจากก่อนการเดินทางไปเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้าสหกรณ์สมาชิกต้องม
ีการประชุมวางแผน การแลกเปลี่ยนสินค้า หรือจัดเตรียมยุทธวิธี ในการเจรจาต่อรองด้านธุรกิจ การ
บริหารจัดการต่าง ๆ กับคู่ค้า และในการเดินทางไปเจรจการค้ากับคู่ค้าในจังหวัดต่าง ๆ สหกรณ์
สมาชิกได้ใช้เวทีในการเรียนรู้การทำธุรกิจ การเจรจาต่อรอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดย
แต่ละสหกรณ์จะต้องไปแลกเปลี่ยนสินค้า เจรจาต่อรองกับคู่ค้าด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์
สำคัญที่พัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์สมาชิก นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อมีการส่งมอบสินค้า
มาแล้วสหกรณ์สมาชิกยังได้ใช้เวทีของชุมนุมสหกรณ์ ฯ เป็นเวทีในการกระจายสินค้าที่แลกเปลี่ยน
มาให้กับสหกรณ์สมาชิกอีกด้วย ชุมชนสหกรณ์ ฯ จึงเป็นเสมือนเครือข่ายเรียนรู้ หรือเครือข่าย
คุณค่า ที่พัฒนากระบวนการทำงานและศักยภาพของสมาชิก

จุดเด่น

1. ได้รูปแบบการส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการค้าซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบ
การหักบัญชี สินค้าที่ผลิตขึ้นมาสามารถกระจายสู่ผู้บริโภคโดยตรง เป็นไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งทำ
ให้สินค้าที่ผลิตไม่ตกค้างเสียหายมากนัก

2. สหกรณ์คู่ค้าทั้งสองฝ่าย จะได้รับสินค้าที่มีคุณภาพ ราคายุติธรรม และสินค้าเป็น
ที่พอใจ ตลอดจนสามารถระบายสินค้าที่เกินความต้องการสู่ผู้บริโภคอย่างมีระบบ

3. สหกรณ์คู่ค้าทั้งสองฝ่ายลดภาระการใช้เงินสดทำการซื้อ-ขายสินค้าขยายปริมาณ
ธุรกิจของสหกรณ์ได้มากยิ่งขึ้น เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลการทำธุรกิจด้านอื่น ๆ อาทิเช่น สหกรณ์
การเกษตรบางบัวทอง จำกัด นำเงินไปฝากของสหกรณ์การเกษตรสามโก้ จำกัด จังหวัดอ่างทอง

4. เพิ่มช่องทางการจำหน่าย และโอกาสทางตลาดของสินค้าเกษตร สินค้าสหกรณ์
ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP โดยการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพิ่มปริมาณธุรกิจ
ให้กับสหกรณ์

5. การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี สหกรณ์การเกษตรจังหวัดนนทบุรี เป็นผลงานทางวิชาการที่สามารถเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้ “การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้าโดยระบบหักบัญชี (Account Trade)” ให้กับสหกรณ์หรือองค์กรอื่นๆ ต่อไป

จุดด้อย

1. มีความยุ่งยากพอสมควรในการทำธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า ที่ต้องมีกฎระเบียบ ข้อตกลง หรือสัญญา ระยะเวลาที่เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นตัวกำหนดจึงทำให้ไม่เกิดความสะดวก เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เงินในการซื้อขายสินค้ากันโดยทั่วไป

2. คู่ค้าที่จะดำเนินธุรกิจลักษณะนี้ต้องมีข้อมูลมากพอสมควรในการตัดสินใจซื้อขายกัน โดยเฉพาะราคาที่ทำกรซื้อขายกันในช่วงเวลานั้นๆ

3. การซื้อขายหากตัวแทนที่ไปทำการเจรจาไม่มีเทคนิคในการแลกเปลี่ยนสินค้าแล้ว อาจจะทำให้เกิดการเสียเปรียบ หรือเสียดุลการค้าได้

ในการดำเนินงานที่ผ่านมาผลทางธุรกิจพบว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายสินค้า สหกรณ์ภาคเกษตรในจังหวัดนนทบุรี ประจำปีงบประมาณ 2548 มีการแลกเปลี่ยนสินค้าจำนวน 23 คู่สัญญา มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 15,485,672.00 บาท ดังแสดงในภาพที่ 8 และภาพกิจกรรมเครือข่ายฯ ในภาพที่ 9 โดยในปีงบประมาณ 2549 มีการแลกเปลี่ยนสินค้า จำนวน 28 คู่ค้า มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 12,626,000.00 บาท ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี จะไม่เกี่ยวข้องหรือเป็นการปฏิบัติผิดข้อบังคับของสหกรณ์แต่อย่างใด

ปัญหาและอุปสรรค

ถึงแม้การดำเนินงานจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแต่ยังมีปัญหา อุปสรรค ซึ่งควรคำนึงถึง เพื่อการปรับปรุง ป้องกัน และแก้ไขในโอกาสต่อไป ดังนี้

ปัญหา

1. ด้านการจัดการสินค้า

1.1 การกำหนดราคาสินค้าเท่า หรือสูงกว่าราคาตลาด กล่าวคือ คู่ค้าฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ต่างกำหนดราคาสินค้า โดยนำราคาต้นทุนสินค้าบวกกำไรเป็นมูลค่าการแลกเปลี่ยนสินค้า ก็จะทำให้ไม่สามารถแลกเปลี่ยนสินค้าได้ หรือถ้าแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้ ก็จะทำให้ราคาสินค้าที่จำหน่ายให้ผู้บริโภคมีราคาสูง

1.2 ช่วงเวลาความต้องการสินค้าของสองฝ่ายไม่ตรงกัน กล่าวคือ ถ้าความต้องการสินค้าของสองฝ่ายไม่ตรงกัน จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าสูง แต่ถ้ากรณีเช่น (คู่ค้าฝ่าย ก) นำสินค้าแลกเปลี่ยนมาส่งมอบให้ (คู่ค้าฝ่าย ข) และรับสินค้าของ (คู่ค้าฝ่าย ข) กลับไปกระจายสู่

ผู้บริโภครักษา ลักษณะเช่นนี้ ก็จะทำให้ราคาค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าต่ำ ทำให้ราคาสินค้าสามารถแข่งขันในตลาดได้

1.3 การบรรจุภัณฑ์ กล่าวคือ การบรรจุภัณฑ์ของสินค้าที่แลกเปลี่ยนไม่เรียบร้อย และไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค จะส่งผลให้การกระจายสินค้าลำบาก หรืออาจเกิดการเสียหายระหว่างการขนส่งได้

2. ด้านบริการสินค้า

2.1 ข้อมูลข่าวสารสินค้า กล่าวคือ สหกรณ์ยังขาดข้อมูลข่าวสารสินค้าที่เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจทำธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า จึงทำให้สหกรณ์เสียโอกาสทางการตลาด

2.2 แผนการกระจายสินค้า กล่าวคือ สหกรณ์ขาดการวางแผนการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค จึงทำให้สินค้าที่รับส่งมอบต้องเก็บรักษาไว้ที่สหกรณ์เป็นเวลานาน

3. ด้านบริการผู้บริโภคสินค้า

3.1 การประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ยังมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่สมาชิกสหกรณ์ ประชาชนทั่วไปไม่ทั่วถึง ทำให้ธุรกิจของสหกรณ์อยู่ในขอบเขตจำกัด

3.2 การบริการหลังการขายสินค้า กล่าวคือ การติดตามบริหารหลังการขายสินค้าให้กับผู้บริโภคยังไม่ประทับใจผู้บริโภค

3.3 การจัดกิจกรรมการตลาด กล่าวคือ เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์ ประชาชนทั่วไป หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี ยังทำอยู่ในวงจำกัด

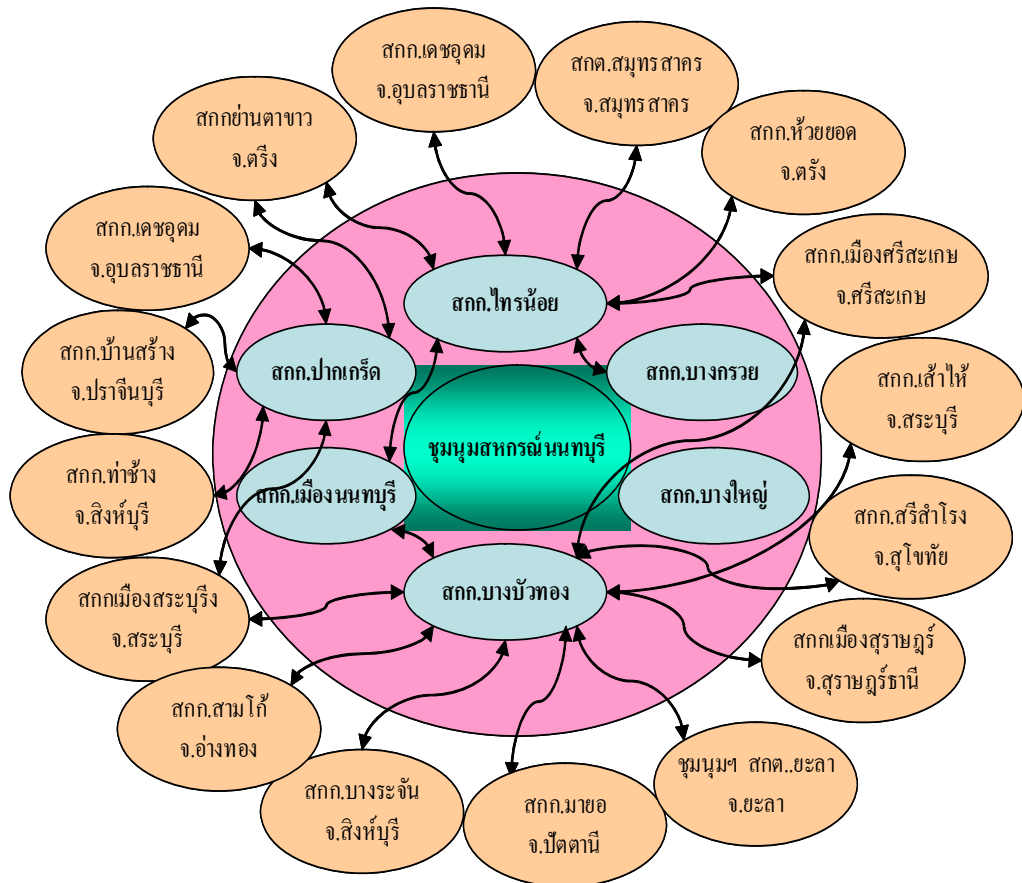
อุปสรรค

1. ด้านนโยบาย กล่าวคือ นโยบายของสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจ ไม่ให้ความสำคัญของธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี ยังมองว่าธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้าเป็นธุรกิจที่ยุ่งยาก ไม่สามารถแข่งขันกับพ่อค้าได้มีอัตราความเสี่ยงสูงทำแล้วเหนื่อยไม่คุ้มค่าในการลงทุน

2. ด้านการพัฒนาบุคลากร คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ ยังขาดความรู้ความสามารถความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างจริงจังกับการทำธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี

3. ด้านการบริหารจัดการ สหกรณ์ยังขาดการบูรณาการทำงานร่วมกันภายในสหกรณ์ และระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์ จึงทำให้การเชื่อมโยงเครือข่ายมีขอบเขตจำกัด

ตลอดจนยังขาดผู้บริหารธุรกิจมืออาชีพ จึงทำให้การขับเคลื่อนการทำงานของสหกรณ์วนเวียนอยู่กับกิจกรรมธุรกิจสินเชื่อบริหารเดิม

ภาพที่ 8 เครือข่ายกลุ่มแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบหักบัญชี ปี 2548

4.2.3 วัตถุประสงค์ /เป้าหมาย

ในการหนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชีของทีมงานวิจัยร่วมกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี (Account Trade)
2. เพื่อให้เกิดธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้าการเกษตร สินค้าสหกรณ์ แลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภค และวัตถุดิบการผลิต และเพิ่มช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่มีคุณภาพ และราคาที่ยุติธรรม โดยวิธีการหักบัญชี (Account Trade)
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

4.2.4 แนวทางการดำเนินการ

บทเรียนจากการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

1. การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี สหกรณ์ที่เชื่อมโยงเครือข่ายจะต้องมีความเข้าใจนโยบาย และเป้าหมายการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวมของการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจ
2. เครือข่ายจะต้องสร้างการยอมรับความแตกต่างระหว่างสหกรณ์ ยอมรับรูปแบบและวัฒนธรรมบริหารจัดการของสหกรณ์ ควรสนับสนุนทุกสหกรณ์ในทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือสหกรณ์ที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. จัดให้มีกิจกรรมสม่ำเสมอ โดยให้สหกรณ์ทำร่วมกัน ยอมรับรูปแบบและต้องแน่ใจว่าได้ทำทั่วถึง สหกรณ์ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ อย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรก ๆ หากทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่พึ่งก่อตั้งแตกสลายได้ นอกจากนั้นควรจัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น
4. การสร้างวงความความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย เช่น จัดกิจกรรมให้บุคลากรใหม่ของสหกรณ์เครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกันรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่าย จัดให้มีเวทีระหว่างผู้ปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชีอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งให้กำลังใจซึ่งกันและกัน อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็ง และความยั่งยืนในการเชื่อมโยงเครือข่ายในอนาคต

กรอบทิศทางในการดำเนินการ

การดำเนินงานสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชีของทีมงานวิจัยจะดำเนินงานหนุนเสริมภารกิจ ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ โดยการใช้เวทีของชุมชนสหกรณ์

๗ เป็นเวทีหลักในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เตรียมการ หรือการสะท้อนประสบการณ์ สรุบบทเรียนต่าง ๆ ที่ได้ เพื่อให้สหกรณ์ที่ร่วมในการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยการหักบัญชีดังกล่าวได้พัฒนาศักยภาพตนเองในการดำเนินธุรกิจ การเจรจาต่อรองทางธุรกิจ รวมทั้งการสร้างวงสัมพันธ์ทั้งในกลุ่มสมาชิกสหกรณ์เครือข่าย และสมาชิกผู้ค้าต่าง ๆ โดยมีกรอบทิศทางในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมการ

ศึกษาความต้องการของสินค้าเกษตรของสหกรณ์ หรือที่จัดหาสินค้า หรือผลิตสินค้า หรือเชื่อมโยงกับสินค้าจากแหล่งอื่น ๆ สหกรณ์จะต้องมีข้อมูลรายละเอียดประกอบสินค้า และสหกรณ์จะต้องกำหนดแนวคิดการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี ซึ่งอาศัยความร่วมมือของสหกรณ์ในจังหวัดนนทบุรี และต้องมีความรอบรู้ในการบริหารจัดการและการกำหนดแผนการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี ตลอดจนจะต้องประสานงานกับจังหวัดผู้ค้า หรือสหกรณ์ผู้ค้า เพื่อกำหนดข้อตกลงต่าง ๆ

2. ด้านการปฏิบัติงาน

ทุกขั้นตอนในการจัดทำแผนการซื้อ-ขายสินค้าโดยระบบหักบัญชี จะต้องประสานงานกับผู้ค้าที่เป็นเป้าหมายผู้ค้า โดยจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกันอย่างเคร่งครัด จะต้องมีกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเจรจาซื้อ-ขายสินค้า และกลุ่มเป้าหมายที่จะกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค ซึ่งสหกรณ์หรือผู้รับผิดชอบต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถประยุกต์เทคนิคการตลาดมาใช้ในการดำเนินการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี ตลอดจนจะต้องมีการยืดหยุ่นการทำงาน เพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ค้าโดยผู้ค้าต่างมีความพึงพอใจด้วยกัน ทั้ง 2 ฝ่าย

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา

การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี เป็นกลไกทางการตลาด เพื่อลดต้นทุนกระบวนการผลิต การบริหารจัดการตลาด ในการที่จะนำสินค้าจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคให้ได้รับสินค้าที่มีคุณภาพ และราคายุติธรรม สหกรณ์จะต้องพัฒนาเทคนิคการซื้อ-ขายสินค้า เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการจัดการตลาด มีการพัฒนาผู้นำผู้บริหารและถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ สมาชิกสหกรณ์ให้เห็นความสำคัญของธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี และเข้ามามีส่วนร่วมการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการซื้อ-ขายสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี และสังเคราะห์เป็น “องค์ความรู้” ที่จะป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์

4.2.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เครือข่ายสหกรณ์ที่เกิดขึ้น หากไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน หรือไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเครือข่ายเข้าหากันสมาชิกของเครือข่ายก็ลดลง และส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ

2. การรักษาสัมพันธภาพ และแรงจูงใจที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย กล่าวคือ สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืน หากสมาชิกเครือข่ายเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน โดยหาข้อตกลงไม่ได้ความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มลดลงก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอย และการสิ้นสุดลงของเครือข่าย

3. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหากล่าวคือ แต่ละเครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ ดังนั้นการมีศูนย์กลางหรือองค์กรที่ดีคอยให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือก็จะทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งขึ้น

4. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องกล่าวคือ การเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายสินค้า โดยระบบหักบัญชี จำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ ประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายอย่างมีระบบและต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้นำ หรือ สร้างผู้นำขึ้นมารับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ด้วย

ภาพที่ 9 กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบการหักบัญชี

4.3 เครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์

4.3.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

เกษตรกรรมของจังหวัดนนทบุรีที่สำคัญได้แก่ การทำสวนผลไม้ และการทำนาปลูกข้าว โดยมีเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด ได้ดำเนินการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ซึ่งสถานการณ์ปัจจุบันการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีหลายหน่วยงานทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้แก่ กรมวิชาการเกษตรผลิตพันธุ์หลัก กรมส่งเสริมการเกษตรผลิตพันธุ์ขยายและพันธุ์จำหน่าย หน่วยงานสหกรณ์การเกษตร และภาคเอกชนผลิตพันธุ์จำหน่าย โดยพันธุ์ข้าวที่ทางราชการผลิตเพื่อกระจายพันธุ์มีอยู่ 4 ประเภท คือ

1. เมล็ดพันธุ์คัด คือ เมล็ดพันธุ์ที่นักปรับปรุงพืชปลูกเอง หรืออาจให้นักขยายพันธุ์พืชปลูก ส่วนใหญ่จะปลูกในนาของสถานีทดลองข้าว ศูนย์วิจัยข้าว สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร เมล็ดพันธุ์คัดที่ได้จะต้องตรงตามลักษณะพันธุ์พืชผู้ปรับปรุงพันธุ์ที่กำหนดทุกลักษณะ

2. เมล็ดพันธุ์หลัก (Foundation Seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปลูกเมล็ดข้าวพันธุ์คัดส่วนใหญ่จะปลูกในสถานีทดลองข้าว ศูนย์วิจัยข้าว สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร ปลูกโดยนักขยายพันธุ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายพันธุ์ให้มากขึ้น และให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้องตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์หลัก

3. เมล็ดพันธุ์ขยาย (Registered Seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปลูกเมล็ดพันธุ์คัดหรือเมล็ดหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายเมล็ดพันธุ์ให้มากขึ้นไปอีก และให้ได้เมล็ดพันธุ์ถูกต้องตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ขยาย

4. เมล็ดพันธุ์จำหน่าย (Extension Seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปลูกเมล็ดข้าวพันธุ์คัดหรือเมล็ดพันธุ์หลัก หรือเมล็ดพันธุ์ขยาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้มากเพียงพอที่จะจำหน่ายให้เกษตรกรทั่วไป และให้เมล็ดพันธุ์ถูกต้องตรงตามพันธุ์และได้มาตรฐานเมล็ดพันธุ์จำหน่าย

สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด เป็นสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพผลิตผลการเกษตรของสถาบันเกษตรกร ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง โดยในการผลิตข้าวปี พ.ศ. 2539 รัฐบาลได้ให้อุดหนุนโรงงานปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์มูลค่า 13 ล้านบาทเศษ กำลังการผลิต 2.00 ตันต่อชั่วโมง เพื่อก่อสร้างโรงงานปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ขึ้น ณ ตลาดกลาง ตำบลคลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อใช้เป็นสถานที่ปรับปรุงเมล็ดข้าวพันธุ์ของสหกรณ์การเกษตรอำเภอต่าง ๆ ก่อนจำหน่ายต่อไป และรัฐบาลได้ลงทุนให้ความรู้ด้านการผลิต อุดหนุนชดเชยส่วนต่างราคา และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการขายเป็นเงินจำนวนมาก ซึ่งสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในปี 2540 จำนวน 235 ตัน ปี 2541 จำนวน 256 ตัน ปี 2542 จำนวน 295 ตัน ปี 2543 จำนวน 355 ตัน ปี 2544

จำนวน 305 ตัน ปี 2545 จำนวน 295 ตัน ปี 2546 จำนวน 780 ตัน ปี 2547 จำนวน 905 ตัน และปี 2548 จำนวน 1,054 ตัน โดยสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ได้เข้าร่วมโครงการฯ ในฐานะผู้ผลิตอีกสหกรณ์หนึ่ง แต่ได้เลิกทำการผลิตไปเมื่อปี พ.ศ. 2543

ปัจจุบันการดำเนินงานธุรกิจสหกรณ์ ด้านการปรับปรุงเมล็ดข้าวพันธุ์ของสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด สามารถผลิตและจำหน่ายเมล็ดข้าวพันธุ์ เป็นที่ต้องการของตลาด แต่สหกรณ์ไม่สามารถที่จะผลิตได้ทันกับความต้องการของตลาดได้ เนื่องจากจำนวนสมาชิกและพื้นที่ทำนาปลูกข้าวพันธุ์มีน้อย และที่สำคัญสหกรณ์มีความเอาใจใส่ และเข้มงวดในการผลิตเป็นอย่างมาก หากสมาชิกไม่ผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการแล้ว การรับซื้อข้าวพันธุ์มาปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์จำหน่ายก็จะไม่ได้คุณภาพหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ มิฉะนั้นข้าวพันธุ์ที่ผู้ซื้อจะมีอัตราการงอกต่ำ นอกจากนี้โรงงานยังประสบปัญหาการเก็บเกี่ยวข้าวของสมาชิกค่อนข้างที่จะพร้อมกัน จึงทำให้พื้นที่ลานตากข้าวไม่เพียงพอส่งผลให้การปรับปรุงข้าวพันธุ์ไม่ต่อเนื่องแต่ สหกรณ์สามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยวางแผนขยายกำลังการผลิตข้าวพันธุ์ในปี 2548-2549 คือ การหาสมาชิกเพิ่มพื้นที่ทำนาข้าวพันธุ์เป็น 1,000-1,200 ไร่ คาดคะเนปริมาณการซื้อขายในธุรกิจประมาณ 6 ล้าน

ในปี 2548 จึงริเริ่มการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ขึ้น โดยสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัดได้ประสานความร่วมมือกับสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด โดยการสนับสนุนกระบวนการของทีมวิจัย และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อหาพันธมิตรในการขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกข้าวพันธุ์ โดยสมาชิกสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ในตำบลราชบุรีนิคม และตำบลไทรใหญ่ ก็ให้ความสนใจและร่วมมือเริ่มต้นทำการผลิตในเดือนพฤศจิกายน 2548 เป็นต้นมา

4.3.2 การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

การดำเนินงานสนับสนุนของทีมวิจัย

1. ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลและสถานภาพของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ของสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด พบว่าโรงงานปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ที่สร้างขึ้นมายังสามารถรองรับกำลังการผลิตได้อีกมาก ธุรกิจสหกรณ์และความต้องการของตลาดในเมล็ดข้าวพันธุ์มีสูงทั้งในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีและต่างจังหวัด

2. ประชุมชี้แจงโครงการพัฒนากระบวนการสหกรณ์ และแนวทางหนุนเสริมกิจกรรมของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ซึ่งกลุ่มก็มีแนวความคิดที่จะขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นตามความต้องการของตลาด โดยการเชื่อมเครือข่ายเมล็ดข้าวพันธุ์กับสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด อีกครั้งหลังจากที่เคยร่วมกิจกรรมกันผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์มาแล้วในปี 2543 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

เนื่องจากสมาชิกผู้ปลูกไม่สามารถทำคุณภาพได้ตามมาตรฐาน และขาดความเข้าใจในกระบวนการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์

3. หลังการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการของสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด และสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด พบว่าปัจจุบันสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ที่ทำนาข้าวจะผลิตข้าวปลอดภัยจำหน่ายเพื่อการบริโภคยังไม่มีกลุ่มเมล็ดข้าวพันธุ์ ผลจากการประชุมสมาชิกสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ก็ให้ความสนใจที่จะเปลี่ยนจากการปลูกข้าวปลอดภัยมาเป็นการปลูกข้าวพันธุ์ตามข้อเสนอและเงื่อนไขต่างๆของสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด ประมาณ 13 คน พื้นที่ทำนาปลูกข้าวพันธุ์ประมาณ 600 ไร่ ข้าวพันธุ์ที่ปลูกได้แก่ พันธุ์สุวรรณบุรี 1 จำนวน 120 ไร่ พันธุ์สุวรรณบุรี 60 จำนวน 75 ไร่ พันธุ์พิษณุโลก จำนวน 204 ไร่ และพันธุ์เบอร์ 17 จำนวน 202 ไร่ รวมพื้นที่ประมาณ 601 ไร่ คาดว่าจะให้ผลผลิต 450 ตันต่อรอบ หากทำการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์แล้วจะเหลือประมาณ 340 ตันต่อรอบ โดยพื้นที่ทำนาจะอยู่ในตำบลราษฎร์นิยม และตำบลไทรใหญ่ เป็นหลักทั้งนี้จำนวนสมาชิกที่สนใจจะร่วมโครงการปลูกข้าวพันธุ์อาจจะเพิ่มขึ้นได้หากมีการประชาสัมพันธ์ ซึ่งแจ้งการดำเนินงาน และผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ

4. ประชุมคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ร่วมกันเพื่อพิจารณาข้อตกลงร่วมกันในการผลิตข้าวพันธุ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด และสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด

5. การทัศนศึกษา ดูงานเยี่ยมชมแปลงปลูกข้าว การตรวจแปลงและโรงงานผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ตลาดกลางผลิตผลการเกษตรประจำตำบลคลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ระหว่าง สมาชิกสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด และ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด

6. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำกรอบทิศทางในการดำเนินงาน และสรุปผลการปลูกข้าวพันธุ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย และสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ดในระยะที่ผ่านมา

7. จัดสัมมนาพร้อมกับเครือข่ายต่างๆเพื่อหาแนวทางเชื่อมโยงและขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น จากกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ที่ทำอยู่แล้ว

กิจกรรมที่ทำของเครือข่าย

1. การดำเนินการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ของสมาชิกสหกรณ์เครือข่าย

กระบวนการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์จะเริ่มตั้งแต่การหาเมล็ดพันธุ์ การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ก่อนปลูก การเตรียมพื้นที่ปลูก การปลูกและบำรุงดูแลรักษา การกำจัดข้าวปน การป้องกันโรคและแมลง การเก็บเกี่ยวข้าว การตากข้าว นำเข้าโรงงานผลิตเมล็ดพันธุ์ การกระจายเมล็ดพันธุ์สู่เกษตรกร

เพื่อนำไปปลูกต่อไป ทุกกระบวนการจะวนเวียนเป็นวัฏจักรไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งรายละเอียดแต่ละขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

1.1 การจัดหาเมล็ดพันธุ์

เพื่อนำมาปลูกสมาชิกสหกรณ์จะต้องซื้อจากสหกรณ์ เนื่องจากมีการคัดเลือกพันธุ์อย่างดีแล้ว สหกรณ์จะนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้กับสมาชิก หรือนำเมล็ดมาจากกรมวิชาการ เกษตร หรือกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีการตรวจการคัดเลือกพันธุ์ที่มีคุณภาพ มีเปอร์เซ็นต์ข้าวปนต่ำที่สุด เมื่อได้เมล็ดพันธุ์ที่จะนำมาปลูกแล้วก็ต้องมีการเตรียมเมล็ดก่อนปลูก โดยการนำไปแช่น้ำในถังก่อน 1 คืน น้ำที่นำมาแช่ข้าวต้องเป็นน้ำจืด ถ้าเป็นน้ำเค็มหรือน้ำกร่อยข้าวก็จะไม่งอก เมื่อได้ 1 คืนแล้วนำข้าวมาหุ้ม เพื่อควบคุมอุณหภูมิให้สูงกว่าปกติ จะทำให้เมล็ดเริ่มงอกพร้อมที่จะนำไปหว่านในนาหว่านตาม

1.2 การเตรียมพื้นที่ปลูก

เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปลูกข้าวประสบความสำเร็จ การเตรียมดินที่ดีจะต้องมีการไถตะ ไถแปรพื้นที่เพื่อกำจัดวัชพืชต้องมีการปรับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอ ไม่มีแอ่งน้ำหรือส่วนที่เป็นโคก ที่ดอนสามารถควบคุมการให้น้ำได้ โดยการไถเดินตามก่อนที่จะหว่านข้าวจะต้องปล่อยน้ำออกก่อน เพื่อให้เมล็ดข้าวหว่านลงไปเจริญเติบโตได้ ถ้ามีน้ำขังจะทำให้ข้าวเน่าภายใน 3 วันเท่านั้น ถ้าเป็นการทำนาหลายๆครั้งต่อปีจะต้องมีการเผาตอข้าวก่อนเตรียมดิน ถ้าไม่เผาจะทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงานเนื่องจากตอพงต้องใช้เวลานานกว่าจะย่อยสลาย

1.3 การปลูกและบำรุงดูแลรักษา

การปลูกข้าวเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่จะต้องปลูกข้าวพันธุ์เดิมตลอด เพื่อให้ไม่มีข้าวปนที่เกิดจากเมล็ดข้าวที่ร่วงหล่นลงบนพื้นดินในการปลูกข้าวครั้งก่อน ซึ่งวัชพืชเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่ปลูกข้าว โดยเฉพาะพื้นที่ในภาคกลางพบว่า ปัญหาสำคัญอันดับหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่ได้ผลผลิตข้าวสูง และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงดูแลรักษาแปลงปลูกข้าวมาก คือการระบาดของวัชพืชรากหลายชนิดรวมทั้งข้าวปนที่เมล็ดติดมากับเครื่องจักรที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว

1.4 การกำจัดข้าวปน

การตรวจตัดข้าวปนเป็นวิธีการกำจัดต้นข้าวที่เกิดจากเมล็ดพันธุ์ข้าวอื่นๆ ที่ปนมากับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก การเกิดพันธุ์ข้าวปนอาจเกิดจากเมล็ดที่ติดมากับเครื่องจักรที่ใช้เก็บเกี่ยวมาจากแปลงที่ปลูกข้าวพันธุ์อื่นๆ หรือจากการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ปลูก และคงมีเมล็ดพันธุ์ข้าวเดิมที่ตกเป็นข้าวเชื้อในนา วิธีการตรวจตัดข้าวปนแปลงปลูกข้าวควรทำร่องทางเดินไว้สำหรับการลงตรวจแปลงไว้ด้วย การตรวจแปลงปลูกข้าวควรลงตรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบว่าไม่มีข้าวพันธุ์อื่นปนจะต้องตัดข้าวที่ปนนั้นออกทั้งต้น หรือทั้งกอแล้วการตัดข้าวปนให้ตัดถึงโคนต้นหรือใช้วิธีถอนทั้งกอ เมื่อข้าวมีอายุประมาณ 20 วันทางสหกรณ์จะออกตรวจแปลงข้าวเพื่อกำจัดข้าวปน การ

ตรวจแปลงจะตรวจทั้งหมด 5 ครั้ง เว้นช่วงระยะห่างกันพอสมควร ครั้งสุดท้ายจะเป็นการเก็บรวงข้าวที่แก่แล้ว และเป็นการชี้ขาดว่าข้าวแปลงนั้นจะสามารถเป็นเมล็ดพันธุ์ได้หรือไม่

1.5 การป้องกันโรคและแมลง

การปลูกข้าวในพื้นที่เขตร้อน ปัญหาโรคและแมลงรบกวนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในแต่ละปีปัญหาศัตรูข้าวที่เกิดขึ้นทำให้ผลผลิตข้าวลดลงถึงร้อยละ 20 ศัตรูข้าวที่สำคัญได้แก่ โรคข้าวต่างๆ แมลงศัตรูข้าว สัตว์ศัตรูข้าว เช่น หอยเชอรี่ นก และหนู ศัตรูข้าวทั้งหมดนี้สามารถเข้าทำลายต้นข้าวได้ในระยะต่างๆ กันการใช้ปัจจัยการผลิตที่มากเกินไป ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ก็สามารถเป็นสาเหตุให้เกิดโรค และแมลงเข้าทำลายได้ ทั้งความชื้นและอุณหภูมิในอากาศที่สูงมากก็จะเกิดโรคได้

1.6 การเก็บเกี่ยวข้าว

วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีต่อผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตข้าวในแต่ละฤดู ผลของการจัดการตลอดช่วงฤดูการปลูกข้าวจะมีผลต่อคุณภาพและผลผลิตข้าวในที่สุด ราคาของข้าวเปลือกจากการซื้อขายผลผลิตข้าว นอกจากจะมีการพิจารณาตั้งแต่ความชื้นของข้าวเปลือก ลักษณะของเมล็ด ได้แก่ สีเปลือก ขนาดเมล็ดเต็ม และสิ่งเจือปนต่างๆ แล้วคุณภาพการสีของข้าวเปลือกโดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของต้นข้าว ก็เป็นลักษณะที่ใช้กำหนดในการซื้อขายข้าวเช่นกัน

1.7 การตากข้าว

เป็นการลดความชื้นผลผลิตข้าว เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ข้าวมีอายุยาวนาน โดยทำการลดความชื้น 2 วิธี คือ

1. การตากข้าวบนลานตากต้องตากในขณะที่ลานตากข้าวมีอุณหภูมิต่ำ มิฉะนั้นจะทำให้ข้าวไม่งอก เพราะข้าวมีชีวิต

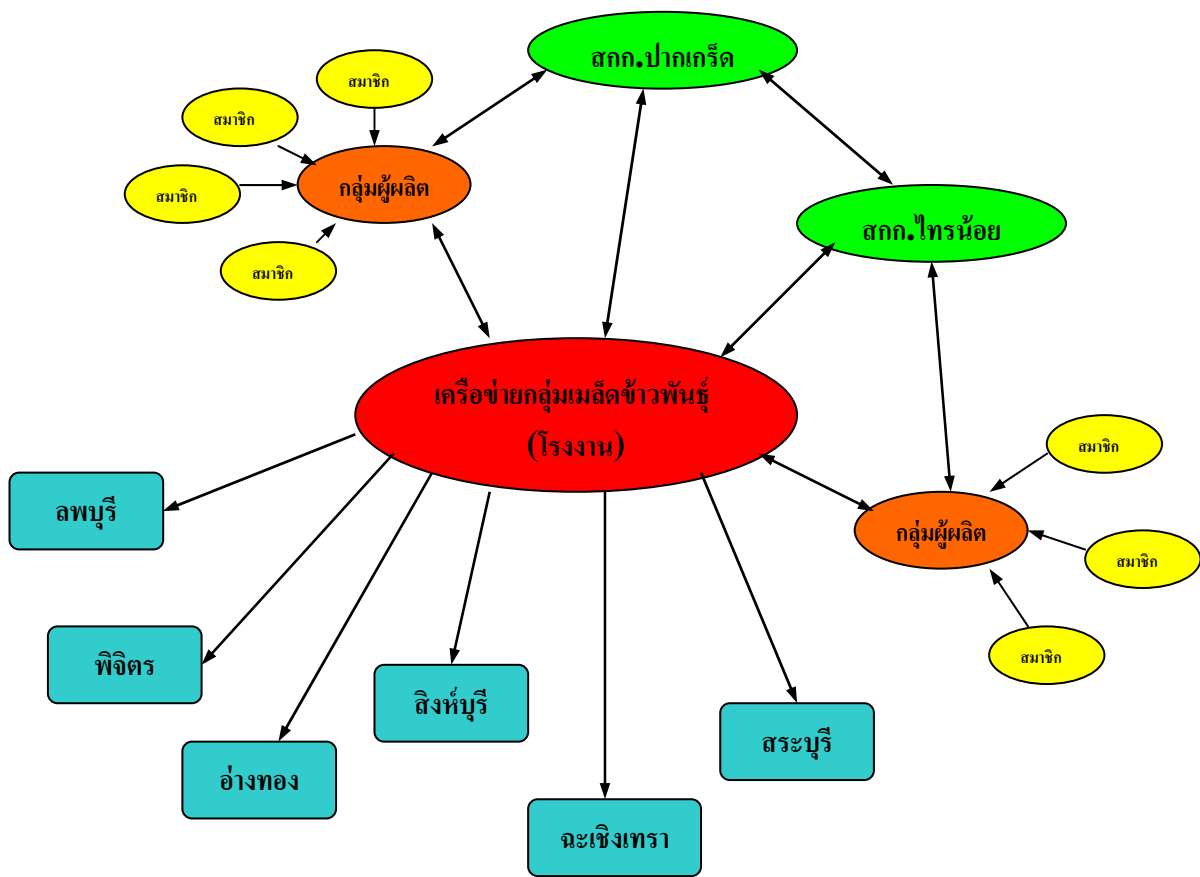
2. การลดความชื้นโดยใช้เครื่องอบใช้เวลาในการอบอย่างน้อย 18 ชั่วโมง ข้าวจะเก็บไว้ทำเมล็ดพันธุ์ได้ 1 ปี ส่วนการอบที่จะนำข้าวไปแปรรูป ใช้เวลาในการอบเพียง 4-5 ชั่วโมง ดังนั้นเพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามเป้าหมาย สหกรณ์ควรกำหนดเป้าหมายการผลิตว่า สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด จะผลิตจำนวนกี่ไร่ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับจำนวนเท่าไร สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด จะผลิตจำนวนกี่ไร่ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับจำนวนเท่าไร

ผลการดำเนินงาน

โดยกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่รวมตัวกันดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ภายใต้การบริหารจัดการของ สกก. ปากเกร็ด ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ของสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ดมีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 35 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวนาในพื้นที่ตำบลคลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่ทำนาปลูกข้าวผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ประมาณ 600 ไร่ ผลิตข้าวพันธุ์ได้ประมาณ 700-800 ตันต่อรอบการปลูก ซึ่งปีหนึ่ง ๆ สามารถทำนาได้ 3 รอบ ข้าวพันธุ์

ที่ปลูกได้แก่ พันธุ์สุพรรณบุรี 1 พันธุ์สุพรรณบุรี 60 พันธุ์ราชินี พันธุ์เบอร์ 17 พันธุ์พิชญโลก 2 และพันธุ์ข้าวปทุมธานี เป็นต้น

กรณีสมาชิกกลุ่มเมล็ดข้าวพันธุ์จากสหกรณ์ไทรน้อย พบว่าในรอบการผลิตแรก ของปี 2548 มีจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 27 ราย โดยมีเกษตรกรเพียง 12 ราย ที่ผ่านการตรวจแปลงที่ได้ตามมาตรฐานที่กลุ่มได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามในรอบการผลิตที่ 2 มีเกษตรกรแสดงความจำนงเข้าร่วมเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์เพิ่มเป็น 33 ราย ทั้งนี้เนื่องจากราคา การรับซื้อที่สูงกว่าราคาในท้องตลาด ถึงแม้จะมีกระบวนการผลิตที่ยุ่งยากกว่า แต่สหกรณ์ การเกษตรปากเกร็ด จำกัด ได้จัดตั้งกองทุนผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์โดยการรับผิดชอบดูแลของสหกรณ์ การเกษตรไทรน้อย จำกัด เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำแก่สมาชิกเครือข่าย โดยรูปแบบการ เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ดังแสดงในภาพที่ 10 และภาพกิจกรรมเครือข่ายฯใน ภาพที่ 11

ภาพที่ 10 ลักษณะเครือข่ายของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ จังหวัดนนทบุรี

4.3.3 วัตถุประสงค์ /เป้าหมาย

1. เพื่อให้เกิดเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ และข่าวสารด้านการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ การรับทราบปัญหาของแต่ละกลุ่ม และสิ่งที่แต่ละกลุ่มทำแล้วสำเร็จ หรือทำแล้วล้มเหลวในพื้นที่ ของสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ดและไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหา และข้อตกลงเครือข่ายร่วมกัน รวมทั้งความต้องการที่กลุ่มต้องการในการสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์

3. เพื่อใช้โรงงานปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ณ ตลาดกลาง ตำบลคลองข่อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเต็มศักยภาพสำหรับใช้เป็นสถานที่ปรับปรุงเมล็ดข้าวพันธุ์ของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่

4.3.4 แนวทางการดำเนินการ

การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน

ในการผลิตข้าวพันธุ์ระหว่างสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด และสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ได้มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันโดยมีเงื่อนไขจำนวน 11 ข้อ คือ

1. ตั้งคณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด เป็นอนุกรรมการทำงานการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์

2. ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบแปลงสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเบี่ยงเคียงคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ด้วย

3. ค่าตอบแทนการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ก่อนเข้าโรงงานปรับปรุง 80 บาท และค่าขนส่ง 180 บาท

4. ข้าวที่ไม่ผ่านการตรวจสอบแปลงของคณะกรรมการฯ สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด จะรับซื้อจากสมาชิกและจำหน่ายเพื่อการแปรรูปต่อไป

5. กระสอบที่ใช้ในการบรรจุขนส่งสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด จะเป็นผู้จัดเตรียมมาให้ เพื่อป้องกันการปะปนของเมล็ดข้าวพันธุ์แต่ละสายพันธุ์

6. รถที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวข้าวและรถบรรทุกเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแปลงนาของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ต้องจัดหาเอง

7. ควรมีการวางแผนและระยะเวลาการปลูกข้าวให้สอดคล้องกันในแต่ละชนิดพันธุ์ เพื่อจะได้สะดวกในการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ และการบรรจุภัณฑ์ส่งตลาด

8.การจ่ายเงินในการซื้อขายเมล็ดข้าวพันธุ์สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด จะเป็นผู้ซื้อจากสมาชิก และสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัดจึงนำมาขายต่อให้กับสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัดอีกครั้งหนึ่ง และจ่ายเงินภายใน 15 วัน

9.ราคาซื้อขายพิจารณาตามราคาท้องตลาดในขณะนั้น แต่ถ้าราคาจะสูงกว่าคณะกรรมการฯ ทั้ง 2 ฝ่าย จะร่วมกันพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

10.ถ้าไรที่เกิดขึ้นสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด จะเฉลี่ยคืนให้สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ

11.หากมีปัญหาให้คณะกรรมการฯประชุมแก้ไขและสรุปผลการดำเนินงานอีกครั้ง
แผนการดำเนินงาน

1. การพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- การลดชนิดพันธุ์ ให้เหลือเฉพาะพันธุ์ที่หน่วยงานของรัฐรับรอง

1. สุพรรณ 60 (อายุ 3 เดือน)
2. สุพรรณ 1 (อายุ 4 เดือน)
3. พิษณุโลก (อายุ 4 เดือน)
4. ขาวปทุม (อายุ 3 เดือน)
5. หอมปทุม (นาปี 4 เดือน)
6. ชัยนาท 1 (อายุ 4 เดือน)

- กำหนดช่วงเวลาปลูก ผลิตเมล็ดพันธุ์ตามฤดูกาลปลูก (แผนการผลิต) วางแผนร่วมกัน (ระหว่างสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด และสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด)

1. ควรมีรอบการปลูก การเก็บเกี่ยว ที่ชัดเจน
2. ปริมาณ
3. ชนิดพันธุ์

- แผนการผลิต (จะผลิตพันธุ์อะไร ผลิตอย่างไร จำนวนเท่าไร เวลาไหน โดยใคร และจะขายที่ไหน อย่างไร)

1. ต้องรู้ว่าพื้นที่เท่าไร
2. ปริมาณการผลิตเท่าไร
3. ความต้องการของตลาดเป็นอย่างไร (ชนิด และปริมาณ)
4. ควบคุมการผลิตได้ (เพื่อให้คุ้มต้นทุนการผลิตของโรงงานฯ และขยาย

การตลาดให้เพิ่มขึ้น)

- การผลิตสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด จะกำหนดจำนวนผลผลิตที่ต้องการรับเข้าโรงงานปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ โดยให้กำหนดชนิดพันธุ์ จำนวนพื้นที่ที่ปลูก ระยะเวลา จำนวนรายที่ปลูก แจ้งให้สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด เพื่อผลิตตามแผนการผลิตที่กำหนดไว้

- เพิ่มช่องทางการตลาด สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหลายเกรด แยกชนิดพันธุ์ เป็นหลายระดับคุณภาพ เช่น ตราสหกรณ์จะได้มาตรฐาน แต่อาจจะมีเกรดรอง เพื่อสร้างทางเลือกให้กับลูกค้าที่ต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว

แผนการผลิตของเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์

คณะกรรมการเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดแผนผลิต ในปีการผลิต 2549-2550 โดยการร่วมกำหนดชนิดพันธุ์ข้าวที่จะมีการผลิต และจำนวนพื้นที่ที่จะให้มีการดำเนินการผลิต รวมทั้งรอบการผลิตที่จะต้องกระจายกันไป เพื่อไม่ให้ผลผลิตเข้ามาในเดีวกัน และเป็นกรวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้เมล็ดพันธุ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แผนการผลิตของเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ ปีการเพาะปลูก 2549-2550

ชนิดพันธุ์	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	จำนวนผลผลิต (ตัน)	จำนวนเมล็ด พันธุ์ (ตัน)	จำนวนพื้นที่การผลิต	
				ปากเกร็ด	ไทรน้อย
1. สุพรรณ 1	500	500	350	150	350
2. สุพรรณ 60	500	500	350	200	300
3. พิษณุโลก	500	500	350	100	400
4. ราชนิ	500	500	350	250	250
5. ขาวปทุม	500	500	350	500	0
6. พันธุ์อื่น ๆ	500	500	350	500	0
รวม	3,000	3,000	2,100	1,700	1,300

ปัญหา และอุปสรรคการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์

ปัจจุบันการขยายการดำเนินการผลิตข้าว และการยอมรับการถ่ายทอดความรู้การใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพในการผลิตข้าว ทำให้เกษตรกรมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์มากยิ่งขึ้น สหกรณ์ที่มีโรงงานปรับปรุงประสิทธิภาพ และคุณภาพผลผลิตการเกษตรของสถาบันเกษตรกร จึงขยายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร เมื่อการปลูกข้าวพร้อม ๆ กันจะทำให้มีผลผลิตจำนวนมากเข้าสู่โรงงาน ทำให้โรงงานทำการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ไม่ทัน แต่บางช่วงมีผลผลิตมีผลผลิตน้อยไม่คุ้มกับการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้สถานการณ์ในปัจจุบันมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพมา

จำหน่ายมากทำให้ขายเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ได้ ที่สำคัญสมาชิกเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แต่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่นิยมซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทำการปรับปรุงแล้วจากสหกรณ์ไปทำการเพราะปลูกน้อย

4.3.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องอาศัยเกษตรกรที่มีความรู้ ความสามารถการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พื้นที่ทำการเพาะปลูกเมล็ดข้าวต้องเหมาะสม ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องราคายุติธรรม เป็นต้น องค์ประกอบดังกล่าวจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และทำให้สหกรณ์สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (พันธุ์จำหน่าย) ที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์

2. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสหกรณ์จะต้องเน้นคุณภาพ มีการตรวจสอบ และปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวสหกรณ์ควรจัดทำบันทึกแหล่งผลิต เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และใช้เป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันทางการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว

3. ควรจัดให้มีการประกันราคาผลผลิตข้าวพันธุ์ข้าวล่วงหน้า และสหกรณ์ควรทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ณ จุดคุ้มทุน

4. สหกรณ์ควรจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ กับเครือข่ายอื่นเพื่อขยายตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น และควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ และคุณภาพของเมล็ดข้าวพันธุ์ของสหกรณ์

5. ควรมีแผนการตลาดที่ดีเพื่อให้มีการจัดจำหน่าย หรือหาลูกค้าที่จะรับซื้อเมล็ดข้าวพันธุ์ในปริมาณที่มากขึ้น จึงจะสามารถทำให้เครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์สามารถดำเนินการผลิตและรวมเป็นเครือข่ายได้

ภาพที่ 11 กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ จังหวัดนนทบุรี

4.4 เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์

4.4.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม เมื่อรวมตัวจัดตั้งกลุ่มอย่างถูกต้องก็จะนำกลุ่มเข้าสังกัดสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ โดยสมาชิกของกลุ่มทั้งหมด หรือบางส่วนต้องเป็นสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกสมทบของสหกรณ์การเกษตรนั้น ๆ ทั้งนี้รัฐจะจัดสรรงบประมาณ 60,000 บาทต่อกลุ่ม ในการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพ และเป็นทุนหมุนเวียนจำนวนหนึ่ง โดยผ่านสหกรณ์การเกษตรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสหกรณ์

จากข้อมูลของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี (2549) พบว่ามีกลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม และสังกัดสหกรณ์การเกษตรในอำเภอต่าง ๆ จำนวน 63 กลุ่ม โดยสังกัดสหกรณ์การเกษตรเมื่องนนทบุรี จำกัดจำนวน 19 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด จำนวน 13 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด จำนวน 7 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด จำนวน 13 กลุ่ม สังกัดสหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด จำนวน 5 กลุ่ม และสังกัดสหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด จำนวน 5 กลุ่ม รายละเอียดดังแสดงในตารางภาคผนวกที่ 2

กลุ่มต่าง ๆ จะมีกิจกรรมในการผลิตสินค้าต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ ในลักษณะการแปรรูปอาหารหรือแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า และศิลปะประดิษฐ์ เป็นต้น แต่มักจะประสบปัญหาด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ไม่ดีพอ ขาดการบริหารจัดการ และทุนดำเนินงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าบางกลุ่มเป็นกลุ่มจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง บางกลุ่มรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเพื่อต้องการเงินทุนสนับสนุนเท่านั้น ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มประสบผลสำเร็จได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตามมีหลาย ๆ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่ประสบผลสำเร็จในการรวมกลุ่มการบริหารจัดการ และการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า มีการติดต่อกับบริษัทเอกชน หรือแหล่งจำหน่ายต่าง ๆ เพื่อนำสินค้าไปเสนอหรือวางขาย แต่ก็ยังมีอีกหลายกลุ่มที่พึ่งรวมตัวกันดำเนินการยังต้องการสนับสนุนส่งเสริมอีกหลายประการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี ได้ประสานงานให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา แต่กลุ่มอาชีพสหกรณ์ดังที่กล่าวมา ยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ยังอยู่ในลักษณะต่างคน ต่างทำ ต่างกลุ่ม ต่างคิด ขาดการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี การส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์รวมทั้งการบริหารจัดการสหกรณ์กลุ่มต่างๆ จัดขึ้นภายในจังหวัดเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินธุรกิจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีสหกรณ์การเกษตร (สกก.) เป็นศูนย์กลางในการประสานงานดำเนินธุรกิจสหกรณ์ภายในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มอาชีพสหกรณ์ก็เป็นกลุ่มภาค

ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มีการรวมกลุ่มกันในพื้นที่เพื่อดำเนินการผลิตสินค้าจำหน่ายโดยกิจกรรมกลุ่มก็มีความหลากหลายกันไปตามความสามารถประสบการณ์ของกลุ่มนั้น ๆ สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตสินค้าในการบริโภค เช่น กลุ่มอาชีพสหกรณ์ผลิตถั่วสมุนไพร อำเภอเมืองนนทบุรี กลุ่มสตรีและเยาวชน ฯ บางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี เป็นต้น

2. กลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับประดิษฐ์กรรม เช่น กลุ่มอาชีพสหกรณ์สืบสานวัฒนธรรมไทย อำเภอเมืองนนทบุรี กลุ่มอาชีพสหกรณ์รูปหอม อำเภอบางกรวย และกลุ่มส่งเสริมสหกรณ์สิ่งประดิษฐ์จากผ้าใยบัว อำเภอปากเกร็ด เป็นต้น

4.4.2 การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

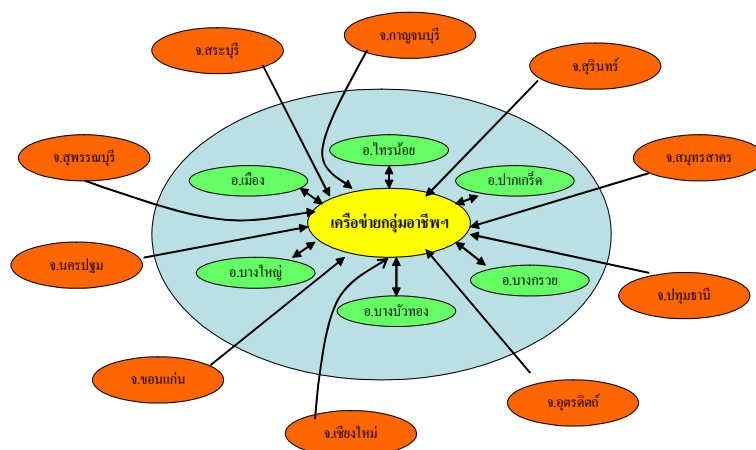
การดำเนินงานหนุนเสริมของทีมวิจัย

1. ทีมวิจัยจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับลักษณะโครงการฯ และแนวทางการดำเนินงาน
2. ศึกษาสถานภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน
3. กลุ่มอาชีพสหกรณ์เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายที่เป็นไปได้ คือ อยากให้ มีกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันและก่อให้เกิดผลประโยชน์กับทุก ๆ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่มีอยู่นั้นคือ การจัดตลาดจำหน่ายสินค้าร่วมกัน
4. แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ เพื่อเป็นคณะทำงานในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่มาจากอำเภอต่าง ๆ รวม 10 คน
5. การดำเนินงานสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ระยะแรกกลุ่มได้เสนอแนวความคิดในการจัดตลาดจำหน่ายสินค้าร่วมกัน โดยใช้พื้นที่ตลาดทำนํานนท์เป็นจุดจำหน่ายสินค้า ซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนตุลาคม 2548 รวม 5 วัน
6. จัดประชุมคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ร่วมกับทีมวิจัยเป็นระยะเพื่อวางแผนในการดำเนินการจัดตลาดจำหน่ายสินค้า โดยทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรีคอยเป็นที่ปรึกษา เพื่อผลักดันให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองมากกว่าการรอการสนับสนุนจากภาครัฐเหมือนในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรีจะเป็นผู้จัดหาสถานที่ และเตรียมการจัดงานจำหน่ายสินค้าให้ โดยกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่สนใจก็แสดงความจำนงขอออกร้านด้วยเท่านั้น ไม่ต้องมีการบริหารจัดการหรือเสียค่าใช้จ่ายเพียงบางส่วนเท่านั้น
7. ประชุมร่วมกับเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์เพื่อสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่ม ฯ และวางกรอบทิศทางในการดำเนินงานครั้งต่อไปเพื่อให้เครือข่ายของกลุ่มมีความเข้มแข็งและความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น โดยได้จัดตลาดจำหน่ายสินค้าร่วมกันอีกครั้งซึ่งใช้พื้นที่ตลาดทำนําน

นนท์เป็นจุดจำหน่ายสินค้าเช่นเดิม ซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนมีนาคม 2549 รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่จัดในแต่ละครั้งลักษณะเครือข่ายดังแสดงในภาพที่ 12 และภาพกิจกรรมเครือข่ายฯในภาพที่ 13

การดำเนินงานของเครือข่าย

ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ในอดีตที่ผ่านมาแต่ละกลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี โดยแต่ละกลุ่มอาชีพสหกรณ์จะได้รับการจัดสรรช่วยเหลืองบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานเป็นต้นทุนซื้อปัจจัยการผลิต อุปกรณ์ เครื่องจักร และอื่น ๆ ในระยะที่ผ่านมากลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่อยู่ในพื้นที่ต่างก็มุ่งเน้นการผลิตสินค้าจำหน่ายในพื้นที่ของตนเองและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลัก บางครั้งก็ได้รับการติดต่อประสานงานให้ออกไปจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดบ้างขึ้นอยู่กับความพอใจของกลุ่มนั้น ๆ และโอกาสที่จะจำหน่ายสินค้าได้หรือลักษณะการจัดตลาดนั้นสอดคล้องกับสินค้าของกลุ่มตนหรือไม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่าปัญหาหลักที่สำคัญในกลุ่มอาชีพสหกรณ์ก็คือ การขาดความเข้มแข็ง ความร่วมมือกัน และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่มสมาชิกเครือข่าย ตลอดจนขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานของรัฐและกลุ่มสมาชิก ซึ่งจากปัญหาเหล่านี้เองทำให้เกิดการรวมตัวกันขึ้นของสมาชิก เพื่อหาแนวทางแก้ไขและสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่มเครือข่าย โดยได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่มด้านวิชาการ ด้านการเงิน และการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการรวมกลุ่มยังช่วยสร้างความเข้มแข็ง และการร่วมกันหาตลาดจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ภาพที่ 12 ลักษณะเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี

4.4.3 วัตถุประสงค์ /เป้าหมาย

1. เพื่อให้กลุ่มอาชีพต่างๆ ทั้งที่จัดและที่ไม่ได้จัดทะเบียน ได้เกิดเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ และข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต การจำหน่ายสินค้า รับทราบปัญหาของแต่ละกลุ่ม และสิ่งที่แต่ละกลุ่มทำแล้วสำเร็จ หรือทำแล้วล้มเหลวในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหา และข้อตกลงเครือข่ายร่วมกัน รวมทั้งความต้องการที่กลุ่มต้องการในการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์

4.4.4 แนวทางการดำเนินการ

ทีมวิจัยจึงได้ทำการจัดประชุมขึ้นเพื่อพูดคุยและแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มเครือข่าย ซึ่งกลุ่มเครือข่ายได้ร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของเครือข่ายไว้โดยสังเขป ดังนี้

1. จัดหาแหล่งตลาดจำหน่ายสินค้าเพื่อให้มีกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้นเครือข่ายสมาชิกจะได้มีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม สามารถร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้กลุ่มเกิดความสามัคคี และมีความยั่งยืน โดยมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกัน

2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในการจัดหาตลาดจำหน่ายสินค้า ตลอดจนประสานงานกับผู้ผลิตสินค้าในกลุ่มต่าง ๆ ให้สามารถนำสินค้ามาจำหน่ายได้ และควรมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยประสานงานระหว่างกลุ่มอาชีพสหกรณ์

3. เชิญกลุ่มเครือข่ายอื่น ๆ ภายนอกจังหวัดเข้าร่วมจำหน่ายสินค้า เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการจำหน่ายสินค้า และเพื่อสร้างเครือข่าย ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีในการจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้นสามารถนำสินค้าไปจำหน่ายในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการขยายตลาดให้เพิ่มอีกขึ้นด้วย

4.4.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. เครือข่ายจะสำเร็จได้ต้องขึ้นกับศักยภาพของผู้นำกลุ่มที่จะเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะสร้างความเข้าใจกับสมาชิก และคิดหาแนวทางที่จะพัฒนาเครือข่าย หรือขยายเครือข่ายให้กว้างมากขึ้น

2. กิจกรรมที่จะนำมาเชื่อมโยงเครือข่ายต้องเป็นสิ่งที่กลุ่มอาชีพสหกรณ์กำลังให้ความสนใจที่จะทำ และเกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม องค์กรด้วย รวมทั้งควรจะมีการทำข้อตกลงหรือสัญญาความร่วมมือระหว่างกลุ่มเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และองค์ความรู้ร่วมกัน

3. ควรจัดทำแผนกลยุทธ์หรือกรอบทิศทางในการดำเนินงาน เพื่อจะได้มีแผนงานกิจกรรมที่จะทำร่วมกันในเครือข่ายชัดเจน แต่ละกลุ่มจะได้ทราบภารกิจ หน้าที่อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในเครือข่าย แต่การจัดทำกรอบทิศทางจะต้องขึ้นอยู่กับความพร้อม และไม่ควรมีรูปแบบที่เป็นวิชาการ แต่ควรเน้นสิ่งที่ร่วมกันคิดและดำเนินการได้เลย เพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการที่กลุ่มมีความประสงค์

ภาพที่ 13 กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี

4.5 เครือข่ายผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ

4.5.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

เกิดจากยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดและจังหวัดนนทบุรี โครงการเสริมสร้างสุขภาพ กิจกรรมการผลิตการเกษตรปลอดภัย ต้องการณรงศ์ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรในจังหวัดได้มีการผลิตพืช สัตว์ให้ปลอดภัยจากสารพิษ มีความรู้ ความเข้าใจการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี พร้อมทั้งพัฒนาปรับปรุงฟาร์มให้ได้มาตรฐานโดยเน้นให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสุขภาพที่ดี การดำเนินงานโครงการฯ ดังกล่าวประกอบด้วยหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนนทบุรี สำนักงานประมงจังหวัดนนทบุรี สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี และสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนนทบุรี

โดยหน่วยงานจะรับผิดชอบโครงการฯตามภารกิจหลักของหน่วยงานแต่ละหน่วยงาน ในส่วนของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี รับผิดชอบพัฒนากลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ ให้มีการรวมกลุ่ม และมีการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้หลักการและวิธีการสหกรณ์เป็นเครื่องมือการบริหารจัดการกลุ่มฯ หลังจากนั้นทีมวิจัยได้ประชุมปรึกษาหารือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และสถานการณ์ของกลุ่มแล้วลงไปพบปะพูดคุยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมในกลุ่มนั้นๆ ปรากฏว่าประชาชน คณะกรรมการ และสมาชิกมีการร่วมมือเสียสละ มีจิตวิญญาณ และพร้อมที่จะสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษจังหวัดนนทบุรี

4.5.2 การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

กลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดตั้งกลุ่มและแต่งตั้งคณะกรรมการฯ และได้ร่วมกับทีมวิจัยในการศึกษา วิเคราะห์ สถานภาพของกลุ่ม และกำหนดกรอบทิศทางในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.เพิ่มช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มในการหาสถานที่จำหน่ายผลผลิต
- 2.สร้างอำนาจการต่อรองในตลาดกับกลุ่มพ่อค้า โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้คำแนะนำ ปรึกษาในด้านต่างๆ
- 3.แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ความรู้ทั้งภายในและนอกกลุ่ม
- 4.สร้างโอกาส ความมั่นใจ ให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะการมีสถานที่จำหน่ายที่ชัดเจน และมีใบรับรองสินค้าที่ผลิตของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ
- 5.ศึกษาวางแผนการผลิต ความต้องการของผู้บริโภค และการตลาดในการเพิ่มหรือลดการผลิต

6. การประชาสัมพันธ์รณรงค์สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภคในเรื่องเกษตรปลอดภัยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ

4.5.3 วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

1. เพื่อต้องการให้เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม และมีการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง

2. เพื่อต้องการให้กลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต และการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษร่วมกัน

4.5.4 แนวทางการดำเนินการ

แนวทางการหนุนเสริมของทีมวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น รวบรวมข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งเป็นราษฎรที่ทำการปลูกข้าว ปลูกผัก และเลี้ยงปลาในจังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งจัดเวทีชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย วัตถุประสงค์ และรูปแบบของการทำงานของทีมวิจัย กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจเรื่องลักษณะเครือข่าย แนวทางการบริหารจัดการ สร้างความยั่งยืน หรือการคงอยู่ของเครือข่ายที่สร้างขึ้นมา รวมทั้งให้กลุ่มได้ทำการประเมินตนเอง ปัจจุบันเกษตรกรที่ทำการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษมีประมาณ 300 คน ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ รวมกลุ่มกันหลวมๆ อยู่บ้างแล้วจำนวน 15 กลุ่ม เฉลี่ยกลุ่มละ 20 คน

2. หลังจากนั้นทีมวิจัยได้ร่วมกับจังหวัดนนทบุรีจัดสัมมนา และทัศนศึกษาดูงานให้แก่กลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อให้กลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจ ดังนี้

2.1 ค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ รู้ศักยภาพของกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง

2.2 เกิดการเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการ เกิดความร่วมมือในการพัฒนากลุ่ม

2.3 เกิดความรู้ด้านการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษตลอดจนแนวทางการเชื่อมโยงจัดจำหน่าย และพัฒนาคุณภาพสินค้า

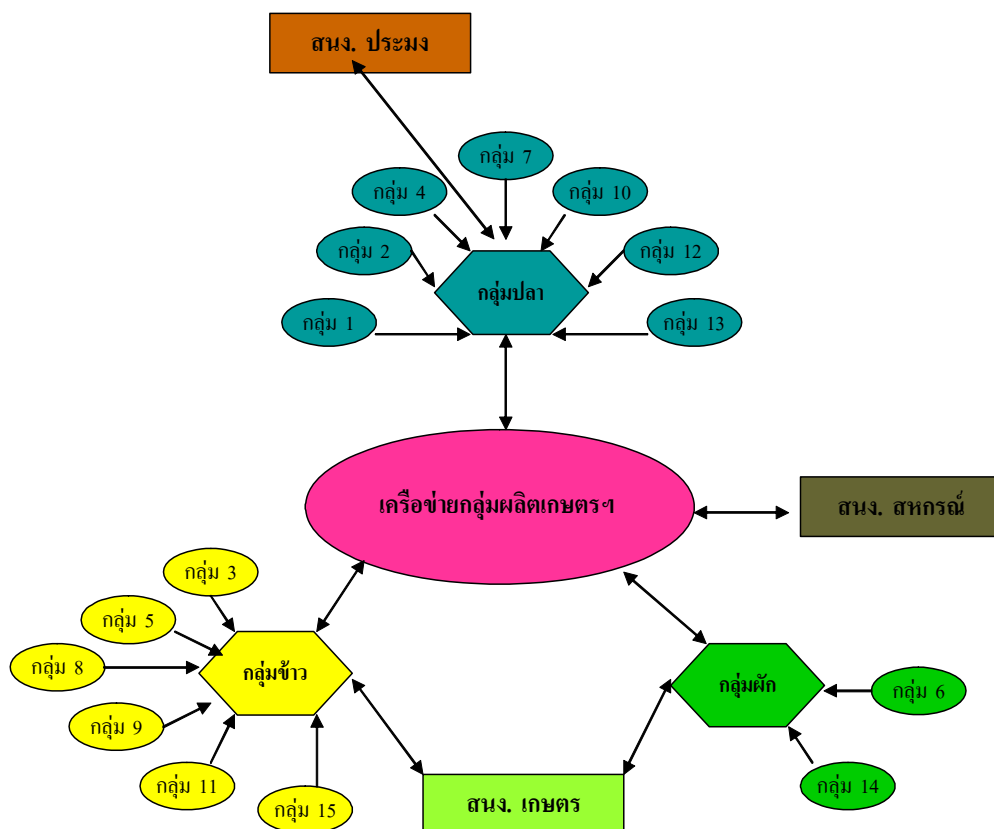
2.4 ทราบแนวโน้มความต้องการของตลาด พ่อค้า หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อนตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย

2.5 ทราบรูปแบบการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย การผลิต การบรรจุภัณฑ์ และการขนส่งสินค้าเกษตรปลอดภัย

2.6 การสร้างเครือข่าย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การอยู่ร่วมกันของเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย

3.คัดเลือกคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษเพื่อเป็นคณะทำงานในการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ซึ่งคณะกรรมการฯ ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มปลูกข้าว ปลูกผัก และเลี้ยงปลาจากอำเภอต่าง ๆ การดำเนินงานสร้างเครือข่ายของกลุ่มฯ ระยะแรกๆได้เสนอแนวความคิดในการจัดตลาดจำหน่ายผลผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษร่วมกัน และจัดเตรียมข้อมูลความพร้อมของกลุ่มในการประสานงานหน่วยงานของรัฐในการกำหนดนโยบาย แนวทางในการส่งเสริม และแก้ไขปัญหา

4.จัดประชุมคณะกรรมการ สมาชิกเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษร่วมกับทีมวิจัย เพื่อวางแผนในการดำเนินงานพัฒนาเครือข่าย และวางกรอบทิศทางในการดำเนินงานเพื่อให้เครือข่ายของกลุ่มมีความเข้มแข็งและความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น โดยมีทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรีเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำลักษณะเครือข่ายดังแสดงในภาพที่ 14 และภาพกิจกรรมเครือข่ายฯในภาพที่ 15

ภาพที่ 14 ลักษณะเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 15 กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ จังหวัดนนทบุรี

4.5.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

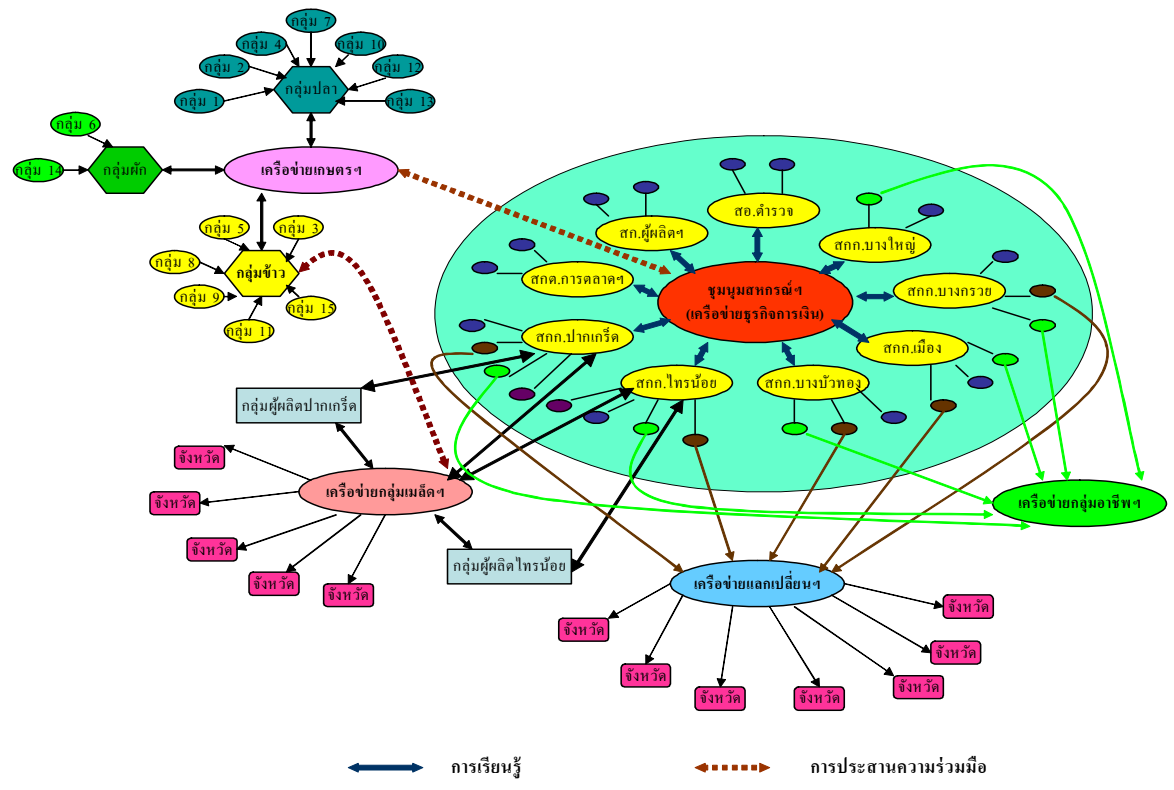
1. ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรในจังหวัดได้มีการผลิตพืช สัตว์ให้ปลอดภัยจากสารพิษ แบบบูรณาการซึ่งในพื้นที่จังหวัดมีโครงการ แผนงานอยู่แล้วทำให้การเชื่อมโยงเครือข่ายเกิดขึ้นได้ง่าย โดยเฉพาะมีหน่วยงานมากมายในพื้นที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้วย อย่างไรก็ตามก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงหรือสร้างความเข้าใจกับทางจังหวัดด้วยหากทำได้ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยหนุนเสริมการทำงานของทีมวิจัย รวมทั้งการของงบประมาณสนับสนุนพัฒนากลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษเพิ่มเติมกับทางจังหวัดได้อีกด้วย

2. เครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษที่รวมกลุ่มขึ้นมาประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่ทำการเกษตรปลูกข้าว ปลูกผัก และเลี้ยงปลาที่มีอยู่แล้วในพื้นที่และรวมกลุ่มอยู่อย่างหลวมๆ อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีการทำธุรกิจคล้าย ๆ กัน และมีความเชื่อถือไว้วางใจกัน ทำให้แนวทางหรือเป้าหมายในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน โอกาสที่จะพัฒนาเป็นเครือข่ายจึงสามารถทำได้ในอนาคต

จากการดำเนินงานวิจัยโครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ตลอดระยะเวลา 1 ปี ทีมวิจัยจังหวัดนนทบุรีประกอบไปด้วยผู้นำกลุ่มสหกรณ์ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี กรมป่าไม้ และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เน้นการสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันในแต่ละกลุ่มเครือข่าย ในการดำเนินงานดังกล่าวทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการต่อยอดจากกลุ่มองค์กร สหกรณ์ หรือเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยเครือข่ายที่ทีมวิจัยใช้เป็นแกนนำหลัก ได้แก่ ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานด้านเครือข่ายธุรกิจการเงิน เครือข่ายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยระบบการหักบัญชี (Account Trade) และใช้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ นอกจากนี้ได้เชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ และเครือข่ายผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เป็นต้น โดยเครือข่ายดังกล่าวมีการวางกรอบทิศทาง และรูปแบบการดำเนินงานแตกต่างกันไปตามลักษณะของเครือข่าย และความพร้อมขององค์กรหรือสมาชิก สุดท้ายโครงการวิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เครือข่ายต่างๆ ได้มีโอกาสรู้จักพูดคุยแลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจ สร้างสัมพันธ์ที่ดี ดังแสดงในภาพกิจกรรมเครือข่ายฯ ในภาพที่ 16 อันเป็นเวทีที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ดังแสดงในภาพที่ 17

ภาพที่ 16 กิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มต่างๆ และสร้างพันธมิตรธุรกิจสหกรณ์

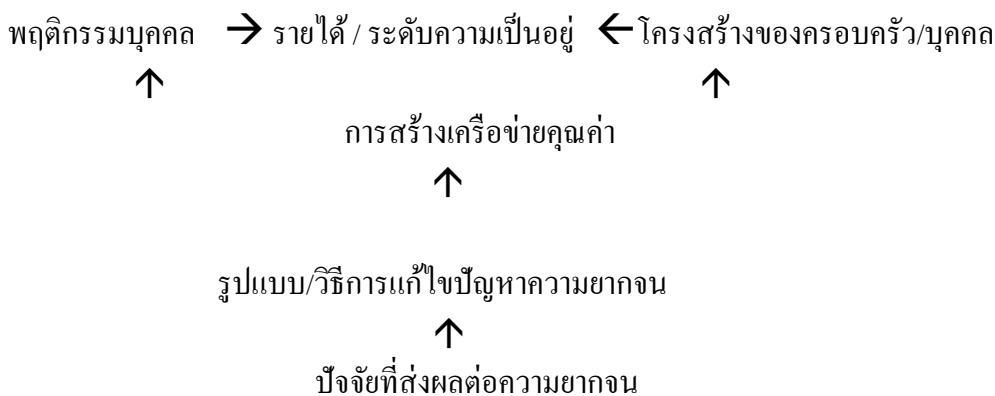

ภาพที่ 17 ลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มต่างๆ และสร้างพันธมิตรธุรกิจสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี

บทที่ 5

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์

5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการจดทะเบียนคนจนที่พบ คือ แบบฟอร์มการจดทะเบียนอาจไม่ครอบคลุมความต้องการทุกอย่างที่ชาวบ้านต้องการ ชาวบ้านมาจดทะเบียนตามๆกันในหมู่ญาติพี่น้องคนรู้จัก และคิดว่าเป็นสิ่งที่ควรได้ ข้อมูลที่ได้บางครั้งเป็นข้อมูลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ทำให้ต้องมีการคัดกรองอีกชั้นหนึ่ง ก่อนที่จะนำไปเป็นข้อมูลที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหความยากจน ดังนั้นการแก้ไขปัญหความยากจนมีหลายลักษณะตามปัญหาและความต้องการของผู้ที่ประสบปัญหา หรือการทำงานของภาครัฐมีดังนี้

1. ด้านอาชีพ ลักษณะการแก้ไขปัญห ได้แก่

สร้างงานและหาแหล่งงานให้

ส่งเสริมการประกอบอาชีพ

พัฒนาฝีมือแรงงาน ฝึกอบรม เพิ่มทักษะความรู้

แนะแนวอาชีพ

พัฒนาการตลาด

พัฒนาธุรกิจชุมชน

พัฒนาและใช้องค์ความรู้เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความเหมาะสม

2. การบริหารจัดการ ลักษณะการแก้ไขปัญห ได้แก่

ให้ทุกพื้นที่มีระบบฐานข้อมูลที่บูรณาการถูกต้องและทันเหตุการณ์

ให้ชุมชนมีวิถีชีวิตตามระบบเศรษฐกิจพอเพียงและมีการจัดการระบบข้อมูลเศรษฐกิจ

พอเพียงที่ดี

ให้ส่วนราชการบูรณาการฐานข้อมูลจังหวัดเป็นระบบเดียว

ให้มีการติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหา/ความสำเร็จในทุกระดับ

3. หนี้สิน ลักษณะการแก้ไขปัญหา ได้แก่

แก้ไขปัญหาหนี้สินในระบบ

แก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนลูกค้า ธกส.

แก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

เจรจาประนอมหนี้

4. แหล่งทุน ลักษณะการแก้ไขปัญหา ได้แก่

จัดหาแหล่งเงินทุนในชุมชน (กทบ. กลุ่มออมทรัพย์ SML)

จัดหาแหล่งเงินทุนธนาคารเฉพาะกิจ (ธกส. SME Bank ธนาคารออมสิน)

5. แผนเพิ่มรายได้และพัฒนาชุมชน ลักษณะการแก้ไขปัญหา ได้แก่

พัฒนาครัวเรือนให้มีผลผลิตเพียงพอต่อความเป็นอยู่

พัฒนาชุมชนให้ผลผลิตเหลือเพื่อการค้า

พัฒนากลุ่มเพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

6. สังคม ลักษณะการแก้ไขปัญหา ได้แก่

ให้สวัสดิการและประชาสงเคราะห์

ให้การศึกษาความรู้ที่ประกอบอาชีพได้

ปลูกฝังคุณธรรม สร้างสังคมสงบสุข ปลอดภัย สมานฉันท์

7. โครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะการแก้ไขปัญหา ได้แก่

พัฒนาที่อยู่อาศัย (สร้างบ้านเอื้ออาทร บ้านมั่นคง ปรับปรุงขยายขนาดที่อยู่อาศัย)

พัฒนาที่ดินทำกิน (วางแผน แปลงสินทรัพย์เป็นทุน)

พัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ คุณภาพดิน

บทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาคความยากจน

กลุ่มคนที่เป็นตัวจักรสำคัญที่จะมีบทบาทในการขับเคลื่อนสหกรณ์ ได้แก่ผู้นำสหกรณ์ ภายใต้การสนับสนุนของสมาชิกสหกรณ์ในฐานะเจ้าของ ดังนั้นในทิศทางการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในปัจจุบัน จึงมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญของการพัฒนาคนคือ ให้คนสหกรณ์มีจิตสำนึกอยากร่วมมือกัน ช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักประหยัดและมีจริยธรรม

ทีมวิจัยได้ดำเนินการใน 3 ประเด็นหลัก คือ

1. การสร้างจิตวิญญาณสหกรณ์แก่ผู้นำสหกรณ์

2. การสนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดทำกรอบทิศทางงานดำเนินงานขององค์กร

ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

3. การสร้างพันธมิตรระหว่างองค์กร สหกรณ์ ให้เกิดเป็นเครือข่ายคุณค่า

การดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว จะต้องเริ่มด้วยความสมัครใจของผู้นำ สหกรณ์องค์กรที่ตระหนักเห็นความสำคัญก่อนอื่น หลังจากนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทีมวิจัยที่จะสร้าง กระบวนการให้กับผู้นำที่จะต้องไปในลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆด้วย ผลที่เกิดขึ้นคือ ผู้นำกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันมีเครือข่าย วิชาการที่เปิดโอกาสให้คนสหกรณ์ในจังหวัดมาแลกเปลี่ยนรู้และสนับสนุนร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม องค์กร และสหกรณ์ภายใต้ผู้นำที่สมัครใจและสนใจเข้าร่วมโครงการ มีแผนการดำเนินงาน ซึ่งจะ นำไปใช้เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ที่จะทำให้องค์กรมีแผนการทำงานในเชิงรุกมากกว่าการตั้งรับหรือมากกว่าที่เคยเป็น แม้ว่า ทีมวิจัยจะไม่มั่นใจในความยั่งยืนของเครือข่ายพันธมิตรที่เกิดขึ้น แต่ที่สำคัญก็มั่นใจได้ว่า ได้ดำเนินการ สร้างคน สร้างผู้นำบนวิถีสหกรณ์ เมื่อคนมีความพร้อมในเรื่องจิตวิญญาณความเป็นสหกรณ์ มีทักษะ และประสบการณ์ในเรื่องการบริหารจัดการสหกรณ์บนวิถีสหกรณ์ ก็จะสามารถขับเคลื่อนให้กลุ่ม องค์กร สหกรณ์เป็นเครือข่ายคุณค่าเป็นที่พึงของสมาชิกและชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้

โดยที่จริงแล้วการแก้ไขปัญหาความยากจนมีมานานแล้วแต่อยู่ในลักษณะที่ภาครัฐคิด และจัดการให้ โดยที่ภาคประชาชนเป็นผู้รับการพัฒนาที่คนอื่นคิดแทน แต่การที่ให้ภาคประชาชนเข้ามา มีบทบาทเป็นแกนหลักในการจัดทำแผนชุมชนนั้น ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ที่ภาคประชาชนได้ร่วมกันค้นหาตัวตนที่ใช้การสำรวจข้อมูล เป็นเครื่องมือทำให้ค้นพบปัญหา ความต้องการ และศักยภาพตนเอง แล้วภาครัฐจึงเข้าไปเสริมในสิ่งที่ เขามีศักยภาพอยู่แล้ว และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐแลภาคประชาชนในลักษณะ หุ้นส่วนของการพัฒนานั่นเอง

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการดำเนินการ

6.1.1 แผนการวิจัยของทีมนนทบุรี

ทีมวิจัยจังหวัดนนทบุรีได้วางแผนการวิจัยที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1) การศึกษาสถานการณ์ และบทบาทการดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ ประชาชนและเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ และอำเภอไทรน้อย

2) การตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์ องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ตามโครงการแก้ไขความยากจนของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน (ศตจ.) กระทรวงมหาดไทย

3) การจัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำกลุ่ม องค์กร เรื่องการจัดทำกรอบทิศทาง การดำเนินงานขององค์กร และการเชื่อมโยงเครือข่าย

4) การจัดทำกรอบทิศทาง การดำเนินงานของกลุ่ม องค์กรประชาชน

5) การสนับสนุนการสร้างพันธมิตร และการเชื่อมโยงเครือข่าย

6.1.2 ผลการดำเนินงานตามแผนการวิจัย

การดำเนินงานของทีมวิจัยได้ดำเนินการไปตามกระบวนการวิจัย และแผนการวิจัย ทั้ง 5 ขั้นตอน แต่รูปแบบในการดำเนินงานได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และความเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเริ่มดำเนินการจริงในพื้นที่พบว่าสถานการณ์ และวัฒนธรรมของกลุ่ม และองค์กรมีความแตกต่างจากกลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในชนบท ทีมวิจัยจึงได้ประชุมหารือกันอีกครั้ง และมีความคิดเห็นว่า ถ้าดำเนินการตามแผนที่วางไว้ทั้งหมดอาจจะไม่ทันเวลาและได้ผลตามที่คาดหวังไว้ จึงได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานใหม่อีกครั้ง แต่ยังใช้กรอบการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ก่อนหน้านี้ทั้ง 5 ขั้นตอน

ทีมวิจัยได้ปรับกระบวนการและวิธีการใหม่ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการระดมความคิดจากทีมวิจัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่และผู้นำกลุ่มสหกรณ์ที่อยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน มีประสบการณ์เห็นการขับเคลื่อน และการคงอยู่ของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมาพอสมควร จึงได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และแนวทางของการดำเนินงานว่าจะมุ่งเน้นกลุ่ม องค์กร ที่เชื่อมโยงกับ สหกรณ์ต่าง ๆ เป็นหลัก จากนั้นจึงจะกระจายสู่กลุ่มองค์กรภาคประชาชนอื่น ๆ การดำเนินงานจะเริ่มไปเป็นเครือข่าย ๆ ไป พร้อมการหนุนเสริม สร้างกระบวนการเรียนรู้ ไปตามศักยภาพและความพร้อมของกลุ่ม เน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายผ่านกิจกรรมหลักร่วมกัน จนกระทั่งเมื่อเครือข่ายก่อตัว และสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเองในระดับหนึ่ง จึงจะจัดการประชุมเชื่อมโยง

เครือข่ายทั้งหมด ดังนั้นจำนวนครั้งการจัดกิจกรรมของแต่ละกลุ่มเครือข่ายจะแตกต่างกันไป ถ้ากลุ่มใดมีความสนใจ และความพร้อมที่มิจำเป็นจะมีกิจกรรมร่วมค่อนข้างมาก หรือบางกลุ่ม หรือเครือข่ายดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปแล้วระยะหนึ่ง แต่กลุ่มไม่สนใจหรือไม่พร้อมในการเชื่อมโยงเครือข่ายที่มิจำเป็นก็จะหนุนเสริมในประเด็นอื่น ๆ แทน

การชี้วัดว่ากลุ่มหรือเครือข่ายที่ตั้งขึ้นจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากน้อยแค่ไหน ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ สมาชิก และกลุ่มแกนนำของเครือข่ายนั้น ๆ ว่า สนใจหรือพร้อมที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานต่อไปหรือไม่ รวมทั้งปัจจัยแวดล้อม สถานการณ์ สภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตด้วย อย่างไรก็ตามการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา 1 ปี พบว่าบางกลุ่มเครือข่ายก็เห็นชอบที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน แต่ยังไม่มีการจัดทำกรอบทิศทางทั้งนี้เนื่องจากสิ้นสุดโครงการวิจัยก่อน เช่น เครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เป็นต้น แต่ทีมวิจัยได้วางแผนไว้ว่าจะยังทำการหนุนเสริมเครือข่ายดังกล่าวต่อไป แม้จะสิ้นสุดโครงการแล้วก็ตาม บางเครือข่ายก็มีสัญญา บันทึกข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน เช่น กลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ บางเครือข่ายมีโครงสร้างองค์กร เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่การบริหารจัดการ และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น ชุมชนสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ที่ดำเนินงานเครือข่ายธุรกิจการเงิน และเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยวิธีการหักบัญชี (Account Trade) แต่บางเครือข่ายการขับเคลื่อนตามรูปแบบที่ทางทีมวิจัยกำหนดยังไม่เป็นที่สนใจ เช่น เครือข่ายกลุ่มอาชีพสหกรณ์ แต่กลุ่มเครือข่ายก็ยังสามารถดำเนินการผ่านกิจกรรมการจัดตลาดนัดขายสินค้าได้อยู่เสมอ แต่จะเป็นการรวมตัวแบบหลวม ๆ ไม่เน้นการจัดทำกรอบทิศทาง หรือรูปแบบที่เป็นทางการเท่าไรนัก

โดยความสำเร็จของการเชื่อมโยงเครือข่ายที่แท้จริงต้องมีตัวชี้วัดประเมินทั้งที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินแล้วแต่ละเครือข่าย ซึ่งก็ต้องให้หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ทำการตรวจสอบประเมินผลต่อไป แต่ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนันทบุรีอย่างน้อยก็เป็นการสร้างคุณค่าสหกรณ์ประกอบไปด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันจากคนสู่คน จากกลุ่มหนึ่งไปอีกกลุ่มหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่งอันจะนำไปสู่ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง เมื่อคนมีศักยภาพและความพร้อมจะสามารถเข้าไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร และพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม เศรษฐกิจระดับฐานรากจะเข้มแข็งและยั่งยืน การสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรมีการวางแผนในลักษณะของกรอบทิศทาง การดำเนินงานที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมจะช่วยสร้างความมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งแก่องค์กร อันจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศที่นำไปสู่การแก้ปัญหาค่าความยากจน การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม องค์กรประชาชนจะช่วยให้เกิดการประหยัดด้านเศรษฐกิจโดยมีการใช้ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน วิทยาการ เทคโนโลยีร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียและเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม และการได้รับโอกาสการหนุนเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว

6.1.3 ปัญหา อุปสรรค

1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากทีมวิจัย

- ความชัดเจนของทีมวิจัยเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการเชื่อมโยงเครือข่าย

พันธมิตร ในช่วงแรกของการวางแผนการวิจัย ทีมวิจัยพยายามดำเนินการตามกรอบและวิธีการที่ทีมประสานงานกลางกำหนดให้ แต่การขับเคลื่อนไม่ค่อยเป็นไปตามแผนงาน เพราะสถานการณ์และวัฒนธรรมกลุ่มที่แตกต่างกัน จึงทำให้ช่วงแรก ๆ การดำเนินงานของทีมค่อนข้างช้า แต่ทีมวิจัยได้ประชุมหารือ และสร้างแนวคิดร่วมกัน พร้อมทั้งปรับกลยุทธ์ในการดำเนินงานอยู่เสมอหลังจากการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

- ภารกิจจากงานประจำหลักของทีมวิจัยแต่ละคนมีค่อนข้างมาก ทำให้การดำเนินงานบางครั้งช้า ขาดความต่อเนื่อง ทีมวิจัยได้ปรับการดำเนินงาน โดยใช้ภารกิจหลักของงานตนเองมาผนวกเป็นกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้สามารถดำเนินงานประจำ และการทำงานวิจัยไปพร้อม ๆ กันได้

- ความคุ้นเคยในพื้นที่และการฝังตัวของนักวิจัย เนื่องจากมีนักวิจัย 2 คนที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ทำให้การดำเนินงานในช่วงแรกๆ ต้องศึกษาข้อมูล และสถานการณ์ต่างๆ ค่อนข้างมาก แต่ทีมนักวิจัยอีก 3 คนมีความคุ้นเคยในพื้นที่การทำงานพอสมควรทำให้การทำงานเป็นไปได้อย่างมากขึ้น ทั้งนี้พบว่าการจัดประชุม หรือสัมมนาต่าง ๆ มักจะใช้การสื่อสารทางโทรศัพท์มากกว่าการทำหนังสือเป็นทางการ หรือในกลุ่มต่าง ๆ ก็จะใช้การปรึกษาหารือทางโทรศัพท์ เมื่อมีเรื่องต้องปรึกษาหารือกัน

- รูปแบบการดำเนินงานของทีมวิจัย ในช่วงแรก ๆ เป็นการเน้นชี้แจงโครงการ และการประชุมพูดคุยตามหลักวิชาการใช้เวลาค่อนข้างมาก แต่สมาชิกของเครือข่ายต่างมีภารกิจรัดตัวไม่มี暇ประชุมนาน หรือพูดคุยเย็นเย็น และขอบเขตที่เป็นกันเองสบาย ๆ ทีมวิจัยจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการประชุม การพูดคุย เน้นประเด็นที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เน้นกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นหลัก

2) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อม

2.1 ปัจจัยภายในกลุ่มเครือข่าย

- สมาชิก และกลุ่มแกนนำของกลุ่มต่างๆ ยังไม่เห็นความสำคัญของการรวมกันเป็นเครือข่าย ทำให้การดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างจริงจังมีน้อย แต่อย่างไรก็ตามบางเครือข่ายกลุ่มแกนนำตระหนักถึงความจำเป็น แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่เท่าที่ตนเอง

- ผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่ยังขาดวิสัยทัศน์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรบางคนยังรู้สึกถ้าตนเองเป็นตัวแทนของสหกรณ์สมาชิก หรือกลุ่มที่เข้ามาเป็นเครือข่าย ดังนั้นต้องดูแลปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองมากกว่าการจะรวมตัวแล้วช่วยเหลือกันและกัน

- กลุ่ม องค์กร สหกรณ์ หรือเครือข่าย มีระบบการบริหารการจัดการที่ยังต้องมีการปรับปรุง เนื่องจากส่วนใหญ่มีรูปแบบการดำเนินงานเชิงรับมากกว่า การดำเนินงานเชิงรุกไม่มีแผนการดำเนินการที่ชัดเจน หรือมีแผนแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

- ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการมีความเท่าเทียมกันในการร่วมงานเครือข่าย โดยเฉพาะขาดการประชาสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องระหว่างสมาชิกกลุ่ม องค์กรที่จะสร้างและเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน หรือการแลกเปลี่ยนความชำนาญในการเป็นเครือข่ายในอนาคต

- ความซ้ำซ้อนของการเป็นคณะกรรมการกลุ่ม เครือข่าย ของผู้นำองค์กร ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อีกทั้งวัฒนธรรมเมือง ที่ทำให้การรวมกลุ่ม หรือการช่วยเหลือกันหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทำได้ยาก

2.2 ปัจจัยภายนอก

- นโยบายรัฐและหน่วยงานรัฐที่อยู่ในพื้นที่มีการกิจส่งเสริม และสนับสนุนกลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มจัดตั้ง แต่ไม่มีความต่อเนื่องในการหนุนเสริมเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรหลังจากจัดตั้งแล้ว

- กฎหมาย ข้อบังคับ เงื่อนไข กลุ่มองค์กรบางประเภทไม่สามารถเข้าร่วมเครือข่ายได้เนื่องจากระเบียบ ข้อบังคับเงื่อนไขไม่เอื้ออำนวย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 บางมาตราจำกัดเงื่อนไขในการสร้างเครือข่าย บางมาตราเปิดกว้างจนเชื่อมเป็นเครือข่าย หลวมๆ

- การขยายตัวของเมืองทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีสูงขึ้น มีการขายที่ดินแล้วปรับเปลี่ยนอาชีพ หรือการมีเมืองที่ขยายตัวเข้ามาในชุมชนดั้งเดิมมากขึ้น ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เช่น น้ำเสีย มลพิษทางเสียง และอากาศ เอื้ออาหารกันน้อยลง มีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดมากขึ้นแนวทางความร่วมมือที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กร จึงมีน้อย รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ปัจจุบันราคาน้ำมันสูงขึ้น ทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายที่เน้นด้านเศรษฐกิจ มีผลประกอบการลดลงและมีแนวโน้มยากมากขึ้นในการดำเนินกิจกรรมทางด้านธุรกิจ

6.2 ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัย และทีมวิจัยได้รับ

6.2.1 ชุดความรู้ใหม่

1. รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายในพื้นที่เขตเมืองที่ต้องเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และกลุ่ม องค์กรเห็นประโยชน์ ต้องทำงานรวดเร็วไม่เย็นช่อ

2. การวางกรอบทิศทางการดำเนินงาน ถ้าดำเนินการในกลุ่มที่มีการศึกษาสามารถที่จะเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ กลยุทธ์ หรือแผนปฏิบัติการ แต่เมื่อทีมวิจัย

พยายามดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวแล้วพบว่า สมาชิกเครือข่ายที่มาร่วมในกิจกรรม ไม่สามารถเข้าใจและเห็นภาพที่ชัดเจนในสิ่งที่ตนเองจะทำได้ ผลสะท้อนที่พบคือ รู้สึกว่าสิ่งที่ได้มา สัมผัสถึงยาก ไม่ใช่สิ่งที่จับต้องได้ ทีมวิจัยจึงได้ทดลองปรับเปลี่ยนกระบวนการ คือ เน้นให้เครือข่ายวิเคราะห์ตนเองให้ได้ว่ากำลังเป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค อะไรบ้าง ซึ่งการดำเนินการ อาจจะใช้ทั้งเทคนิควิเคราะห์ SWOT หรือบางครั้งใช้การพูดคุยในประเด็นไปเรื่อย ๆ แล้วทีมวิจัย ช่วยสรุปประเด็นเชื่อมโยงให้เห็นปัญหาสิ่งที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการดำเนินงานและ แนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งกรอบทิศทางในการดำเนินงานจะระดมความคิดถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะ ดำเนินการแล้วแก้ไขปัญหา หรือทำให้เครือข่ายดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จากนั้นจึงนำ กิจกรรมต่าง ๆ มาจัดกลุ่ม จัดเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อนำไปสู่การกำหนดระยะเวลา และทำ แผนปฏิบัติการต่อไป

6.2.2 ทักษะ/ประสบการณ์ใหม่

แนวทางพัฒนากลุ่ม องค์กร สหกรณ์ในการเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตร เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคน และองค์กรในการแก้ไขปัญหาความยากจน ควรมี แนวทางดำเนินงานในลักษณะการนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาช่วยในการเชื่อมโยงเครือข่าย การ ปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยการสะท้อนประสบการณ์ การสรุป บทเรียน แล้วนำมาวางแผนปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป ซึ่งเป็นกระบวนการของการวิจัย เชิงปฏิบัติการที่ทำให้การทำงานมีความน่าสนใจ และท้าทายในการดำเนินงาน

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย

ในการทำการวิจัยโครงการวิจัยขบวนการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ก่อนที่ทีมวิจัยจะเริ่มงานได้ใช้กรอบและวิธีการที่ทีมประสานงานกลาง กำหนดไว้ ซึ่งผ่านขบวนการสังเคราะห์ หรือพัฒนากระบวนการวิจัยมาแล้วถือว่าเป็น กระบวนการวิจัยที่ดี แต่การที่ทีมวิจัยจะนำมาใช้สร้างเครือข่ายในกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ใดในพื้นที่ นั้นต้องนำไปประยุกต์ใช้อีกครั้งหนึ่งการขับเคลื่อนไม่เป็นไปตามแผนงานวิจัย เพราะปัจจัย แวดล้อมของกลุ่มที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ แต่ทีมวิจัยก็ได้ประชุมหารือ และสร้างแนวคิด ร่วมกัน พร้อมทั้งปรับกลยุทธ์ในการดำเนินงานอยู่เสมอหลังจากการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต

การวิจัยกลุ่ม องค์กร สหกรณ์ในพื้นที่เพื่อการสร้างเครือข่ายคุณค่านั้นระยะ 1 ปี ถือว่ายังมีน้อยไปเพราะทีมวิจัยยังไม่ได้เห็นการขับเคลื่อนของกลุ่มเครือข่าย หรือติดตามประเมินผล จากตัวชี้วัด เนื่องจากงานวิจัยในลักษณะนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนจึงจำเป็นต้อง ใช้เวลาพอสมควรจึงจะเห็นการพัฒนา การสร้าง หรือการคงอยู่ของเครือข่ายนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานจังหวัดนนทบุรี. 2549. ประวัติจังหวัดนนทบุรี. แหล่งที่มา: <http://www.nonthaburi-poc.go.th/history.php>.

สำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี. รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2548 นนทบุรี. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 185 หน้า.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี. 2547. คู่มือทะเบียนผู้นำองค์กรและเครือข่ายองค์กรชุมชน จังหวัดนนทบุรี. 133 หน้า.

สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี. 2546. ข้อมูลด้านการเกษตรจังหวัดนนทบุรี ปี 2546. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (เอกสารแผ่นพับ)

ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรีจำกัด. 2548. รายงานกิจการประจำปี ชุมชุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด. (เอกสารอัดสำเนา)

สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด. 2548. รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน ประจำปี 2547. รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2547.

สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด. 2547. รายงานกิจการประจำปี 2547. รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2547.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กลุ่มองค์กรต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

ตารางภาคผนวกที่ 1 ประเภทสหกรณ์ที่จดทะเบียน จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ประเภทสหกรณ์	หมายเหตุ
	<u>สหกรณ์การเกษตร</u> จำนวน 10 แห่ง	
1	สหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด	
2	สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด	
3	สหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด	
4	สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด	
5	สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด	
6	สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด	
7	สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส นนทบุรี จำกัด	
8	สหกรณ์ผู้ผลิตและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับนนทบุรี จำกัด	
9	ชุมนุมสหกรณ์นนทบุรี จำกัด	
10	สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรนนทบุรี จำกัด	ชำระบัญชี
	<u>สหกรณ์ออมทรัพย์</u> จำนวน 26 แห่ง	
1	สอ.ครุฑนนทบุรี จำกัด	
2	สอ.ตำรวจนนทบุรี จำกัด	
3	สอ.กรมพลธิการทหารบก จำกัด	
4	สอ.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำกัด	
5	สอ.การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด	
6	สอ.सनง.คณะกรรมการอาหารและยา จำกัด	
7	สอ.สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำกัด	
8	สอ.กรมการแพทย์ จำกัด	
9	สอ.กรมควบคุมโรค จำกัด	
10	สอ.กรมอนามัย จำกัด	
11	สอ. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จำกัด	
12	สอ.กรมสุขภาพจิต จำกัด	
13	สอ.สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี จำกัด	
14	สอ.โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จำกัด	
15	สอ.กรมราชทัณฑ์ จำกัด	
16	สอ.เอฟซีลอน จำกัด	
17	สอ.เวสต์อิลลิปเม้นท์ จำกัด	
18	สอ.เครดิตยูเนี่ยนทิมแลนด์ จำกัด	

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ประเภทสหกรณ์	หมายเหตุ
19	สอ.หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จำกัด	
20	สอ.ดร.กร ท่านผู้หญิงนิรมล สุริยस्थ्यเพื่อพนักงานไทยโตชิบ่า จำกัด	
21	สอ.พนักงานเอส วี ไอ จำกัด	
22	สอ.กระทรวงพาณิชย์ จำกัด	
23	สอ.กรมการค้าภายใน จำกัด	
24	สอ.รวมใจฟาสโก้ จำกัด	
25	สอ.กระทรวงยุติธรรม จำกัด	
26	สอ.บุรี จำกัด	ชำระบัญชี
	<u>สหกรณ์ร้านค้า</u> จำนวน 7 แห่ง	
1	สหกรณ์ร้านค้า มสธ. จำกัด	
2	ร้านสหกรณ์ปากเกร็ด จำกัด	
3	ร้านสหกรณ์ผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด	
4	ชุมนุมร้านสหกรณ์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย จำกัด	
5	ร้านสหกรณ์บางใหญ่ จำกัด	ชำระบัญชี
6	ร้านสหกรณ์กรมพลาศิการทหารบก จำกัด	ชำระบัญชี
7	ร้านสหกรณ์ราชทัณฑ์ จำกัด	ชำระบัญชี
	<u>สหกรณ์บริการ</u> จำนวน 11 แห่ง	
1	สหกรณ์เดินรถนนทบุรี จำกัด	
2	สหกรณ์เคหสถานที่ดินจัดสรรกองทัพบกแจ้งวัฒนะ จำกัด	
3	สหกรณ์บริการชุมชนหมู่บ้านกฤษดานครแจ้งวัฒนะ จำกัด	
4	สหกรณ์บริการชุมชนลุมพินี-บางบัวทอง จำกัด	
5	สหกรณ์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนไทย จำกัด	
6	สหกรณ์บริการบ้านเอื้ออาทรประชานิเวศน์ จำกัด	
7	สหกรณ์บริการเครือข่ายชุมชนนนทบุรี จำกัด	
8	สหกรณ์บริการเคหสถานชุมชนใกล้ทางด่วน จำกัด	
9	สหกรณ์รถยนต์สามล้อเครื่องนนทบุรี จำกัด	ชำระบัญชี
10	สหกรณ์บริการชุมชนพัฒนาที่ดินบางพูด จำกัด	ชำระบัญชี
11	สหกรณ์สมุนไพรรักษ์สุขภาพ จำกัด	ชำระบัญชี

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนนทบุรี (2548)

ตารางภาคผนวกที่ 2 รายชื่อกลุ่มอาชีพสหกรณ์ จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	กลุ่มอาชีพสหกรณ์	ปีก่อตั้ง	กิจกรรม
	สหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด		
1	กลุ่มสตรีสหกรณ์เมืองนนทบุรี	2542	ปล่อยเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ย
2	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางกร่าง	2542	ปล่อยเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ย
3	กลุ่มสตรีสหกรณ์ไทรมาข้าวพัฒนา	2544	
4	กลุ่มสตรีและเยาวชนบางกร่าง	2545	ทำน้ำปลาหวาน
5	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ดอกไม้ประดิษฐ์พิบูลทอง	2546	ทำดอกไม้ใบบาง
6	กลุ่มอาชีพสหกรณ์สืบสานวัฒนธรรมไทย	2546	ทำเครื่องถมเงิน-ถมทอง
7	กลุ่มอาชีพสหกรณ์วัดปราสาท	2546	ทำขนมเบเกอรี่
8	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ผู้ผลิตดินหมักหญ้าไซ-ไบทองหลาง	2546	ทำดินปุ๋ยหมัก
9	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ตำบลบางศรีเมือง	2546	
10	กลุ่มอาชีพสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ไทรมา	2546	
11	กลุ่มอาชีพสหกรณ์กล้วยอบแผ่นบางรักน้อย	2547	ผลิตภัณฑ์กล้วย
12	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ตัดเย็บเสื้อผ้าบางกร่าง	2547	ตัดเย็บเสื้อผ้า
13	กลุ่มอาชีพสหกรณ์เครื่องประดับหินรัตนชาติ	2547	ทำเครื่องประดับ
14	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ร่วมใจพัฒนาอาชีพ	2548	ทำเทียนหอมรูปแบบต่างๆ
15	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ผลิตถั่วสมุนไพร	2548	ผลิตถั่วสมุนไพร
16	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ทำดอกไม้จันทร์	2548	ผลิตดอกไม้จันทร์
17	กลุ่มอาชีพสหกรณ์จักสานพลาสติกเส้น	2548	ผลิตภัณฑ์จักสานพลาสติกเส้น
18	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทย	2548	ผลิตสบู่ก้อนสมุนไพร
19	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ขนมหวาน-อาหารคาว	2548	ผลิตกล้วยทองม้วน
	สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด		
1	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางขุนทอง ม.5	2542	ทำน้ำพริกไข่เค็ม
2	กลุ่มสตรีสหกรณ์เขียวจี่	2542	ทำขนมทองพับ
3	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางศรีเมือง	2542	ทำดอกไม้จันทร์และขนมไทย
4	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางขุนทอง ม.1	2544	ทำไข่เค็ม
5	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางขุนทอง ม.3	2544	
6	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางขุนทอง ม.6	2544	
7	กลุ่มสตรีสหกรณ์มหาสวัสดิ์	2545	อนุรักษ์/ส่งเสริมการท่องเที่ยว
8	กลุ่มสตรีสหกรณ์ศาลากลาง	2545	อนุรักษ์/ส่งเสริมการท่องเที่ยว
9	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ตัดเย็บเสื้อผ้าพัฒนาบางกรวย	2546	ตัดเย็บเสื้อผ้า
10	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ สกต.ปลาบาง	2547	ผลิตถั่วสมุนไพร
11	กลุ่มอาชีพสหกรณ์รูปหอมสกก.	2548	ผลิตรูปหอมต่างๆ

ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มอาชีพสหกรณ์	ปีก่อตั้ง	กิจกรรม
12	กลุ่มอาชีพสหกรณ์บางสีทอง	2548	ผลิตดอกไม้จันทร์และรูปหอม
13	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศาลากลางรักษ์พัฒนา	2548	ผลิตน้ำปู้ยชีวภาพ
สหกรณ์การเกษตรบางใหญ่ จำกัด			
1	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางแม่นาง	2542	เพาะเห็ดฟาง
2	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางเลน	2542	ตัดเย็บเสื้อผ้า
3	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางใหญ่	2542	ตัดเย็บเสื้อผ้า
4	กลุ่มสตรีสหกรณ์ศรีม่วง	2545	อนุรักษ์/ส่งเสริมการท่องเที่ยว
5	กลุ่มสตรีสหกรณ์ตำบลบางเลน	2545	ทำไส้อ้ว/น้ำพริกหนุ่ม
6	กลุ่มอาชีพสหกรณ์แม่บ้านในเขตเทศบาลบางใหญ่	2547	ผลิตภัณฑ์รังนก
7	กลุ่มอาชีพสหกรณ์งานฝีมือและอาหารแปรรูป	2548	บักกวดลายบนผ้า/อาหารแปรรูป
สหกรณ์การเกษตรปากเกร็ด จำกัด			
1	กลุ่มสตรีสหกรณ์ศิริร่วมพัฒนา 1	2542	ผลิตแชมพูสมุนไพร/น้ำลูกข่อย
2	กลุ่มสตรีสหกรณ์ศิริร่วมพัฒนา 2	2542	ทำขนมไทย/น้ำผลไม้
3	กลุ่มสตรีสหกรณ์ศิริร่วมพัฒนา 3	2542	แยกขยะ
4	กลุ่มสตรีสหกรณ์ตำบลบางตะไนย์	2545	แปรรูปอาหาร
5	กลุ่มสตรีสหกรณ์ตำบลบางพลับ	2545	จักสาน/แปรรูปอาหาร
6	กลุ่มสกก.ปากเกร็ด	2545	ปู้ยน้ำชีวภาพ
7	กลุ่มอาชีพสหกรณ์สุหร่าแดงทำอิฐ	2547	ทำกล้วยแปรรูป/ผลิตภัณฑ์เนื้อ
8	กลุ่มอาชีพสหกรณ์จักสานพลาสติกเกาะเกร็ด	2547	จักสานพลาสติก
9	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ขนมมงคลเกาะเกร็ด	2547	ขนมมงคล
10	กลุ่มอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด ม.1	2547	เครื่องปั้นดินเผา
11	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ส่งเสริมอาชีพ มสธ.	2548	ทำน้ำสมุนไพร /น้ำผลไม้
12	กลุ่มอาชีพสหกรณ์สิ่งประดิษฐ์อิสระจากผ้าใยบัว	2548	ดอกไม้ใยบัว
13	กลุ่มอาชีพศิลปประดิษฐ์เกาะเกร็ด	2548	ดอกไม้ใยบัว/ผ้าบาติก
สหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด			
1	กลุ่มสตรีสหกรณ์บางบัวทอง	2542	ทำขนมไทย
2	กลุ่มอาชีพสหกรณ์แปรรูปผลิตภัณฑ์นมแพะ	2546	ผลิตภัณฑ์บำรุงผิว
3	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ผ้าบาติกและศิลปประดิษฐ์	2547	เสื้อผ้าบาติก
4	กลุ่มอาชีพสหกรณ์เพาะเห็ดฟาง	2548	เพาะเห็ดฟาง
5	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ตัดเย็บเครื่องแต่งกายมุสลิม	2548	ผลิตและจำหน่ายเครื่องแต่งกายมุสลิม

ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มอาชีพสหกรณ์	ปีก่อตั้ง	กิจกรรม
	สหกรณ์การเกษตรไทรน้อย จำกัด		
1	กลุ่มสตรีสหกรณ์หนองเพรางาย	2542	แปรรูปข้าวเปลือก
2	กลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับนนทบุรี	2544	ทำกิ่งพันธุ์
3	กลุ่มขยายพันธุ์พืชไม้ดอกไม้ประดับและสมุนไพร	2546	
4	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ปลูกผักอนามัย	2547	ปลูกผักอนามัย
5	กลุ่มอาชีพสหกรณ์ปลูกข้าวพันธุ์ดี	2548	ปลูกข้าวพันธุ์ดี

ตารางภาคผนวกที่ 3 ทะเบียนรายชื่อกลุ่มอาชีพ จังหวัดนนทบุรี ภายใต้การส่งเสริมของ
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ตำบล	อำเภอ
1	กลุ่มอาชีพสตรี	บางรักน้อย	เมืองนนทบุรี
2	กลุ่มอาชีพดอกไม้ประดิษฐ์	บางรักน้อย	เมืองนนทบุรี
3	กลุ่มร้อยมาลัยปลอดสารพิษ	บางพลับ	ปากเกร็ด
4	กลุ่มผลิตเครื่องหอมไทย	บางตะไนย์	ปากเกร็ด
5	กลุ่มกล้วยแปรรูป	ท่าอิฐ	ปากเกร็ด
6	กลุ่มกล้วยแปรรูป	คลองพระอุดม	ปากเกร็ด
7	กลุ่มแปรรูปผลไม้	คลองพระอุดม	ปากเกร็ด
8	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้จากดิน	คลองข่อย	ปากเกร็ด
9	กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา	เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด
10	กลุ่มอาชีพขนมมงคล	เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด
11	กลุ่มอาชีพจักสาน	เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด
12	กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า	บ้านใหม่	บางใหญ่
13	กลุ่มอาชีพศิลปะประดิษฐ์	บางเลน	บางใหญ่
14	กลุ่มแม่บ้านขนมอบบ้านตากค้อ	ลำโพ	บางบัวทอง
15	กลุ่มหัตถศิลป์ไทย	ลำโพ	บางบัวทอง
16	กลุ่มผลิตภัณฑ์นมแพะบ้านเกาะดอน	ละหาร	บางบัวทอง
17	กลุ่มอาชีพน้ำพริกซัดมา	ละหาร	บางบัวทอง
18	กลุ่มเลี้ยงแพะบ้านเกาะดอน	ละหาร	บางบัวทอง
19	กลุ่มเครื่องหอมไทย	ละหาร	บางบัวทอง
20	กลุ่มอาชีพแม่บ้านทำข้าวแต๋น	ละหาร	บางบัวทอง
21	กลุ่มอาชีพสตรีพิมลราช	พิมลราช	บางบัวทอง
22	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร	บางรักใหญ่	บางบัวทอง
23	กลุ่มแม่บ้านคลองบางพลู	บางรักใหญ่	บางบัวทอง
24	กลุ่มอาชีพทำขนมหวาน	บางรักใหญ่	บางบัวทอง
25	กลุ่มทองพับสมุนไพร	บางรักใหญ่	บางบัวทอง
26	กลุ่มอาชีพทำไส้อั่ว	บางรักใหญ่	บางบัวทอง

ตารางภาคผนวกที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ตำบล	อำเภอ
27	กลุ่มผ้าบาติกและศิลปะประดิษฐ์	บางรักพัฒนา	บางบัวทอง
28	กลุ่มผลิตภัณฑ์จากก้านตาล/กะลาตาล	บางรักพัฒนา	บางบัวทอง
29	กลุ่มหัตถกรรมแกะสลักมะพร้าวหุ่ย	บางรักพัฒนา	บางบัวทอง
30	กลุ่มสร้างสรรค์สมุนไพรไทย	บางบัวทอง	บางบัวทอง
31	กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องหนังัญญาสุดา	บางคูรัด	บางบัวทอง
32	กลุ่มอาชีพสตรีพัฒนา (หมู่ 1)	บางขุนทอง	บางกรวย
33	กลุ่มอาชีพสตรีพัฒนา (หมู่ 3)	บางขุนทอง	บางกรวย
34	กลุ่มอาชีพสตรีเขียวขจี	บางขุนทอง	บางกรวย
35	กลุ่มแปรรูปอาหาร	ราษฎร์นิยม	ไทรน้อย
36	กลุ่มแปรรูปผลไม้	ไทรใหญ่	ไทรน้อย
37	กลุ่มปลูกกระเจี๊ยบเขียว	ไทรใหญ่	ไทรน้อย
38	กลุ่มปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	ไทรน้อย	ไทรน้อย
39	กลุ่มผลิตน้ำมะพร้าวอ่อนพร้อมดื่ม	ไทรน้อย	ไทรน้อย
40	กลุ่มศิลปะประดิษฐ์	ไทรน้อย	ไทรน้อย
41	กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน	ไทรน้อย	ไทรน้อย
42	กลุ่มผลิตน้ำพริก	ไทรน้อย	ไทรน้อย
43	กลุ่มประดิษฐ์กรรม	ไทรน้อย	ไทรน้อย
44	กลุ่มแปรรูปผลไม้	ทวีวัฒนา	ไทรน้อย
45	กลุ่มปลูกผักกึ๋ยง่าย	ทวีวัฒนา	ไทรน้อย
46	กลุ่มแปรรูปอาหาร	ทวีวัฒนา	ไทรน้อย
47	กลุ่มปลูกกล้วยไม้	คลองขวาง	ไทรน้อย
48	กลุ่มผลิตกิ่งพันธุ์มะม่วง	ขุนศรี	ไทรน้อย

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี (2547)

ตารางภาคผนวกที่ 4 รายชื่อวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนนทบุรีที่ได้รับการอนุมัติการจดทะเบียน

ลำดับ	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับอนุมัติการจดทะเบียน		
1	วิสาหกิจชุมชนไร่นาสวนผสมและฟาร์มค้าปลีกกล้วย	หมู่ 9 ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
2	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารแม่บ้านร่วมใจบางเลน	หมู่ 1 ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี
3	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบางขุน	หมู่ 5 ต.บางขุน อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
4	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบางขุนทองหมู่ 1	หมู่ 1 ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
5	วิสาหกิจชุมชนตำบลบางบัวทอง	หมู่ 12 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
6	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองบัว	หมู่ 5 ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี
7	วิสาหกิจชุมชนน้องพีดินไทย	หมู่ 2 ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี
8	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสภค.ปลายบาง	หมู่ 1 ต.ปลายบาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
9	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคลองม่อมเข้ม	หมู่ 4 ต.ขุนศรี อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
10	วิสาหกิจชุมชนไร่นาสวนผสมปลายคลองบางคูรัด	หมู่ 1 ต.บางคูรัด อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
11	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เกษียณตำบลบางรักน้อย	หมู่ 3 ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี
12	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านอรุณรัตน์หัตถศิลป์	หมู่ 8 ต.คลองขวาง อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
13	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบอนสีและไม้ประดับกระถาง	หมู่ 6 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
14	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านปลาร้าไทย	หมู่ 4 ต.ทวีวัฒนา อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
15	วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านคลองฝรั่ง	หมู่ 7 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
16	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านคลองฝรั่ง	หมู่ 7 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
17	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาหอม	หมู่ 3 ต.ราษฎร์นิยม อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
18	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตการเกษตร	หมู่ 3 ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
19	วิสาหกิจชุมชนผาบาคติและดอกไม้บายบัว	หมู่ 3 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
20	วิสาหกิจชุมชนขนมไทย	หมู่ 7 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
21	วิสาหกิจชุมชนข้าวหมาก	หมู่ 3 ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
22	วิสาหกิจชุมชนผักปลอดสารพิษ	หมู่ 2 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
23	วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตข้าวชุมชนตำบลบางคูรัด	หมู่ 6 ต.บางคูรัด อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี

ตารางภาคผนวกที่ 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับอนุมัติการจดทะเบียน		
1	วิสาหกิจชุมชนไร่นาสวนผสมและฟาร์มค้าปลีกกล้วย	หมู่ 9 ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
2	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารแม่บ้านร่วมใจบางเลน	หมู่ 1 ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี
3	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบางขุน	หมู่ 5 ต.บางขุน อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
4	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบางขุนทองหมู่ 1	หมู่ 1 ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
5	วิสาหกิจชุมชนตำบลบางบัวทอง	หมู่ 12 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
6	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองบัว	หมู่ 5 ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี
7	วิสาหกิจชุมชนน้องที่คืนไทย	หมู่ 2 ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี
8	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสภค.ปลายบาง	หมู่ 1 ต.ปลายบาง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี
9	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคลองม่อมเข้ม	หมู่ 4 ต.ขุนศรี อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
10	วิสาหกิจชุมชนไร่นาสวนผสมปลายคลองบางคูรัด	หมู่ 1 ต.บางคูรัด อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
11	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มยูวเกษตรกรตำบลบางรักน้อย	หมู่ 3 ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี
12	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านอรุณรัตน์หัตถศิลป์	หมู่ 8 ต.คลองขวาง อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
13	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบอนสีและไม้ประดับกระถาง	หมู่ 6 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
14	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านปลาร้าไทย	หมู่ 4 ต.ทวีวัฒนา อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
15	วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านคลองฝรั่ง	หมู่ 7 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
16	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านคลองฝรั่ง	หมู่ 7 ต.ไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี
17	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาหอมอน	หมู่ 3 ต.ราษฎร์นิยม อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี(2549)

ภาคผนวก ข
สรุปงบดุลชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด
ประจำปี 2546 – 2549

ตารางภาคผนวกที่ 5 สรุปงบดุลชุมนุมสหกรณ์นันทบุรี จำกัด ประจำปี 2546 – 2549

รายละเอียด	2546	2547	2548	2549
สินทรัพย์				
1.สินทรัพย์หมุนเวียน				
1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร	145,175.85	1,511,219.00	1,552,369.02	1,039,800.10
1.2 เงินฝากสหกรณ์อื่นๆ	43,066,175.75	63,741,653.93	74,498,921.14	57,351,982.76
1.3 เงินลงทุนศูนย์ไม้ดอกไม้ประดับ	0.00	1,114,960.00	49,060.00	0.00
1.4 ลูกหนี้เงินให้กู้ระยะสั้น	0.00	2,500,000.00	0.00	1,500,000.00
1.5 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	0.00	4,610.50	0.00	0.00
1.6 วัสดุคงเหลือ	635.28	534.24	0.00	0.00
1.7 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	205,203.23	69,833.30	460,718.12	499,703.43
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	43,417,190.11	68,942,810.97	76,561,068.28	60,391,486.29
2. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน				
2.1 เงินลงทุนระยะยาว	415,400.00	259,000.00	259,000.00	259,000.00
2.2 เงินให้กู้ระยะยาว	0.00	0.00	0.00	3,500,000.00
2.3 เครื่องใช้สำนักงาน-สุทธิ	79,615.72	67,031.99	52,054.19	21,251,93
2.4 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ๆ	0.00	7,500.00	7,500	7,500
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	495,015.72	333,531.99	318,554.19	3,787,751.93
รวมสินทรัพย์	43,912,205.83	69,276,342.96	76,879,622.47	64,179,238.22
หนี้สินและทุนของสหกรณ์				
3. หนี้สินหมุนเวียน				
3.1 เงินรับฝาก	41,859,696.23	67,516,117.54	74,097,460.36	60,591,736.95
3.2 หนี้สินหมุนเวียนอื่น	524,885.07	1,438.13	13,979.17	5,839.71
รวมหนี้สินหมุนเวียน	42,384,581.30	67,517,555.67	74,111,439.53	60,597,576.66
4. หนี้สินไม่หมุนเวียน				
4.1 เงินโครงการสหกรณ์ก้าวไกลसानสายใย สู่โรงเรียน	10,500.00	6,000.00	15,000.00	10,500.00
4.2 เงินประชุมเชิงปฏิบัติการการ บริหารธุรกิจการตลาด	4,000.00	0.00	0.00	0.00

รวมหนี้สิน	42,399,081.30	67,523,555.67	74,126,439.53	60,608,076.66
------------	---------------	---------------	---------------	---------------

ตารางภาคผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายละเอียด	2546	2547	2548	2549
5.ทุนของสหกรณ์				
5.1 ทุนเรือนหุ้น (มูลค่าหุ้นละ 100 บาท) หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว	339,200.00	363,300.00	430,900.00	451,900.00
5.2 ทุนสำรอง	874,840.14	933,105.89	1,053,965.84	1,616,596.69
5.3 ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบ และ อื่นๆ	153,181.45	177,224.45	298,124.45	614,377.00
5.4 กำไรสุทธิประจำปี	145,902.89	279,156.95	972,192.65	888,287.87
รวมทุนของสหกรณ์	1,513,124.48	1,752,787.29	2,753,182.94	3,571,161.56
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	43,912,205.78	69,276,342.96	76,879,622.47	64,179,238.22